

Univerzita Karlova

Pedagogická fakulta

Katedra andragogiky a managementu vzdělávání

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Vzdělávání justičního personálu v České republice

Education of judicial employees in the Czech Republic

Mgr. Michal Matouš, Ph.D., MBA

Vedoucí práce: prof. PhDr. Jaroslav Veteška, Ph.D., MBA

Studijní program: Andragogika a management vzdělávání

2024

Odevzdáním této diplomové práce na téma Vzdělávání justičního personálu v České republice potvrzuji, že jsem ji vypracoval pod vedením vedoucího práce samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Prohlašuji, že jsem při její tvorbě nepoužil nástrojů umělé inteligence jiným způsobem, než je uvedeno ve vyjádření, které je součástí textu práce. Dále potvrzuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Krupce dne 30. listopadu 2024

Na tomto místě bych chtěl velice poděkovat vedoucímu mojí diplomové práce prof. PhDr. Jaroslavovi Veteškovi, Ph.D., MBA, za podnětné konzultace, vstřícný přístup, podporu a cenné rady i připomínky. Rovněž bych rád poděkoval rodině za obrovskou podporu během mého studia.

ABSTRAKT

Tématem diplomové práce je vzdělávání justičního personálu v České republice. Jelikož pojem justiční personál zahrnuje širokou škálu zaměstnanců a pracovníků resortu justice v České republice, bude pozornost zaměřena zejména na vzdělávání asistentů soudců obecných soudů, justičních kandidátů a soudců obecných soudů. Současné pojetí procesu vzdělávání v justici vychází z obecné zprávy Rady Evropské unie z listopadu 2004, podle které vzdělávání mj. přispívá k zachování a obnově společného kulturního zázemí ve společnosti a k osvojení základních společenských a občanských hodnot, jako je občanství, rovnost, tolerance či úcta. Vzdělávání v justici je však zvláštní kategorií edukace, neboť je určeno pro specifický okruh adresátů a jeho kvalita je jedním z faktorů kvality následné praktické aplikace pozitivní právní úpravy a rozhodovací praxe obecných soudů. V práci bude věnován prostor vymezení soudní moci v České republice, její činnosti a jejím „vykonavatelům“. Dále se práce zabývá (ne)povinností průběžného vzdělávání soudců obecných soudů a komparací se situací vzdělávání soudců v okolních státech, stejně jako komparací vzdělávání asistentů a justičních kandidátů a povinného vzdělávání u advokátních koncipientů jakožto předpokladu k přípuštění k odborné advokátní zkoušce. Následně bude vymezena úloha Justiční akademie, uveden přehled její vzdělávací činnosti a nastíněna koncepce vzdělávání pro budoucí léta. V závěrečné části práce budou uvedeny výsledky empirického výzkumu týkajícího se silných a slabých stránek vzdělávání v justici. Současně se cílem práce podrobit kritické analýze námět na zavedení povinného vzdělávání soudců jakožto jednoho z kritérií pro profesní povýšení soudců v rámci systému kariérního řádu. Obecným cílem předkládané práce je analýza současné podoby a kvality vzdělávání v justici.

KLÍČOVÁ SLOVA

další profesní vzdělávání, asistent, justice, Justiční akademie, seminář, soudce, soudní moc, školení, výběrové řízení, vzdělávání.

ABSTRACT

The subject of the diploma thesis is the education of judicial personnel in the Czech Republic. As the term judicial personnel includes a wide range of employees and workers of the Department of Justice in the Czech Republic, attention will be focused mainly on the education of assistant judges of general courts, judicial candidates and judges of general courts. The current concept of the education process in justice is based on the general report of the Council of the European Union from November 2004, according to which education contributes, among other things, to the preservation and renewal of the common cultural background in society and to the acquisition of basic social and civic values, such as citizenship, equality, tolerance and respect. However, education in justice is a special category of education, as it is intended for a specific group of recipients, and its quality is one of the quality factors of the subsequent practical application of positive legislation and the decision-making practice of general courts. The work will be dedicated to the definition of judicial power in the Czech Republic, its activities and its "executors". Subsequently, the role of the Academy of Justice will be defined, an overview of its educational activities will be given, and the concept of education for future years will be outlined. Furthermore, the thesis deals with the (non)obligation of continuous education of judges of general courts and a comparison with the situation of education of judges in neighboring states, as well as a comparison of the education of assistants and candidates for judges and the mandatory education of law clerks as a prerequisite for admission to the professional bar exam. The final part of the thesis will present the results of empirical research regarding the strengths and weaknesses of education in justice. At the same time, the aim of the thesis is to subject to a critical analysis the subject of the introduction of mandatory education of judges as one of the criteria for the professional promotion of judges within the system of career rules. The general goal of the presented work is the analysis of the current form and quality of education in justice.

KEYWORDS

further professional education, assistant, education, judge, judiciary, Judicial Academy, justice, selection procedure, seminar, training

Obsah

Úvod	7
1 Systém soudnictví v České republice).....	11
1.1 Stát a dělba moci	11
1.2 Soudní moc	12
1.3 Soudní moc a specifika její činnosti	14
1.4 Soudní moc a její vykonavatelé	15
1.4.1 Soudce	17
1.4.2 Asistent soudce	22
1.4.3 Justiční kandidát	27
2 Vzdělávání soudců obecných soudů, asistentů a justičních kandidátů.....	31
2.1 Vzdělávání soudců obecných soudů	31
2.2 Úvahy o opětovném zavedení povinnosti soudců se vzdělávat	33
2.3 Vzdělávání soudců ve světě	35
2.4 Vzdělávání asistentů a justičních kandidátů	38
2.5 Náměty na zlepšení vzdělávání soudců v České republice.....	42
3 Poslání a cíle Justiční akademie	44
3.1 Justiční akademie a její úloha	44
3.2 Vzdělávání v rámci Justiční akademie.....	50
3.2.1 Prostory Justiční akademie	50
3.2.2 Plán vzdělávání.....	52
3.2.3 Způsob a okruhy vzdělávání.....	52
3.2.4 Koncepce vzdělávání Justiční akademie	55
4 Kariérní řád pro soudce	59
4.1 Situace v České republice	59

4.2	Situace v dalších zemích	60
5	Výzkum	64
5.1	Vyhodnocení získaných dat	67
5.1.1	Obecná spokojenost se vzděláváním v Justiční akademii	67
5.1.2	Zlepšení kvality vzdělávání v Justiční akademii za posledních 5 let	68
5.1.3	Spokojenost s nabídkou vzdělávacích akcí Justiční akademie	69
5.1.4	Vliv vzdělávání soudců na jejich znalosti v jednotlivých oblastech práva ...	72
5.1.5	Reakce na zavedení povinného průběžného vzdělávání soudců	73
5.1.6	Spokojenost s výukovými pomůckami a materiály Justiční akademie	73
5.1.7	Kvalita výukových prostor a vybavení Justiční akademie	74
5.1.8	Kvalita ubytovacích prostor Justiční akademie	76
5.1.9	Kvalita stravování v JA	76
5.1.10	Spokojenost s přesunem JA ze Stráže pod Ralskem do Kroměříže	78
5.2	Shrnutí a výsledky výzkumu	79
5.3	Náměty respondentů na zlepšení	80
5.4	Premisy vyplývající z výzkumu	81
6	Závěr	82
7	Seznam použitých informačních zdrojů	84

Úvod

Právo jest souborem platných právních norem. Základní právní normou českého právního řádu je ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky (dále jen „Ústava“). Tento základní stavební kámen české legislativy ve své preambuli proklamuje závazek občanů České republiky budovat, chránit a rozvíjet náš stát, jakožto právní stát, za použití demokratických prostředků a postupů, a dále střežit a rozvíjet zděděné přírodní, kulturní, hmotné a duchovní bohatství. Tyto veřejné zájmy stát hájí prostřednictvím státní moci.

Abraham Lincoln ve svém Gettysburgském projevu definoval demokracii jako vládu lidu, lidem a pro lid. Uvedené prvky jsou dnes zakomponovány i v Ústavě ČR, konkrétně v čl. 2 odst. 1, které uvádí, že *„[l]id je zdrojem veškeré státní moci; vykonává ji prostřednictvím orgánů moci zákonodárné, výkonné a soudní.“* Citované ustanovení tedy vymezuje základní dělení státní moci v České republice, tedy že lid vykonává veškerou státní moc prostřednictvím orgánů zákonodárného sboru, exekutivy a justice, popř. může ústavní zákon stanovit, kdy vykonává lid státní moc přímo (zde lze zejména hovořit o právu petičním či o možnosti konání referenda). Jednotlivé složky státní moci jsou na sobě nezávislé a tvoří společný systém tzv. „brzd a vah“, aby byla zajištěna vzájemná rovnováha. Požadavek dělby moci formuloval Ch. Montesquieu ve svém díle O duchu zákonů následovně: *„Není svobody, jestliže není moci soudní oddělené od moci zákonodárné a výkonné. Kdyby byla moc soudní spojena s moci zákonodárnou, byla by moc nad životem a svobodu pouhou libovůlí, protože soudce by byl zároveň zákonodárcem. Kdyby byla moc soudní spojena s mocí výkonnou, soudce by mohl být zároveň tyranem“* (Rychecký et al., 2015, s. 14).

Na druhou stranu se však nelze tvářit, že výše zmíněná nezávislost je absolutní. Stále existují určitá propojení, zejména ta funkční, mezi moci zákonodárnou a výkonnou (např. vyslovení důvěry vládě Poslaneckou sněmovnou Parlamentu České republiky nebo dříve též volba prezidenta), exekutivou a justicí (např. proces jmenování nových soudců nebo soudních funkcionářů, otázky spojené se správou soudů), stejně jako mezi mocí soudní a mocí zákonodárnou (např. zákonné nastavení pravidel výběru nových soudců nebo pravomoc Ústavního soudu derogačním nálezem zrušit zákon).

Podle čl. 81 Ústavy platí, že *„[s]oudní moc vykonávají jménem republiky nezávislé soudy.“* Orgánem moci soudní je sice soud, nicméně soudní moc je reálně vykonávána jednotlivými

senáty a samosoudci obecných soudů (Sládeček et al., 2007, s. 625). Část pravomocí je rovněž zákonem přenesena na další subjekty uvnitř justiční soustavy, jde zejména o pracovníky jednotlivých soudních kanceláří, vyšší soudní úředníky, asistenty a justiční kandidáty.

Jádrem předkládané práce je vzdělávání v rámci justice. Především, že při tvorbě předkládané práce jsem v teoretické části vycházel z kvalifikační práce, kterou jsem zpracoval na obdobné téma v rámci studia v programu MBA na LIGS University, a proto se předmětné části obsahově shodují. Jak bylo uvedeno a níže bude ještě dále rozvedeno, „vykonavatelů“ moci soudní je mnoho, nejsou to jen soudci obecných soudů, byť zřejmě ta nejdůležitější činnost – soudní rozhodování o soukromých či veřejných právech a povinnostech nebo o vině a trestu – v převážné většině tíží právě jejich bedra, ale v rámci justice působí i další subjekty, některé dokonce bez právnického vzdělání, kterým zákon svěřuje významné pravomoci v rámci řízení před soudy a bez kterých si nelze dost dobře představit, že by soudy fungovaly. Proto považuji vzdělávání soudců a zaměstnanců justice za důležité pro dosažení kvalitního, efektivního a rychlého soudního řízení, po kterém je v poslední době tolik voláno.

Další vzdělávání zaměstnanců justice je profesně i společensky významné. Můžeme ho považovat za důležité pro dosažení kvalitního, efektivního a rychlého soudního řízení. Vzhledem k tomu, že se v této oblasti pohybuji, rád bych se zaměřil na další profesní vzdělávání justičního personálu v České republice. Jelikož pojem justiční personál zahrnuje širokou škálu zaměstnanců a pracovníků resortu justice v České republice, bude pozornost zaměřena zejména na vzdělávání asistentů soudců obecných soudů, justičních kandidátů a soudců obecných soudů.

Současné pojetí procesu vzdělávání v justici vychází z obecné zprávy Rady Evropské unie z listopadu 2004, podle které vzdělávání mj. přispívá k zachování a obnově společného kulturního zázemí ve společnosti a k osvojení základních společenských a občanských hodnot, jako je občanství, rovnost, tolerance či úcta. Vzdělávání v justici je však zvláštní kategorií edukace, neboť je určeno pro specifický okruh adresátů a jeho kvalita je jedním z faktorů kvality následné praktické aplikace pozitivní právní úpravy a rozhodovací praxe

obecných soudů. V práci bude věnován prostor vymezení soudní moci v České republice, její činnosti a jejím „vykonavatelům“.

Cílem diplomové práce je analyzovat současnou podobu vzdělávání soudců, jejich asistentů a justičních kandidátů, lépe analyzovat charakter (ne)povinného vzdělávání, podrobit kritice náměty na znovuzavedení povinnosti se průběžně vzdělávat pro soudce, komparovat české podmínky se vzděláváním soudců v jiných zemích napříč kontinenty, vymežit postavení a roli Justiční akademie, analyzovat aktuální vzdělávací možnosti v rámci Justiční akademie, rozvést empirický výzkum ohledně vzdělávání soudců v České republice a učinit závěry a náměty na zlepšení současné podoby vzdělávání soudců v České republice.

„Vzdělání je aktivita podstoupená nebo iniciovaná jedním či více činiteli, která je navržena tak, aby vytvořila změny ve vědomostech, dovednostech a postojích jednotlivců, skupin nebo komunit“ (Knowles et al., 1998, s. 10). Uvědomění si nutnosti neustálého vzdělávání, nejen v justici, je v zemích Evropské unie zakotveno v řadě strategických a rozvojových dokumentů a memorand, které zdůrazňují nezbytnost tzv. celoživotního vzdělávání a celoživotního učení, jak zdůrazňuje Veteška (2014, s. 259). Tato představa vzdělávání se velmi intenzivně rozvíjí v České republice od počátku 21. století a zasáhla i do oblasti dalšího profesního vzdělávání. Ve srovnání s evropskými zeměmi patří obecně vzdělávání a rozvoj dospělých v České republice spíše k evropskému průměru – vůči zemím na předních místech jako jsou především skandinávské země (Švédsko, Finsko) zaostáváme více než dvaapůlkrát.

Další profesní vzdělávání označuje všechny formy profesního a odborného vzdělávání v průběhu aktivního pracovního života, po skončení odborného vzdělávání a přípravy na povolání v rámci počátečního, tzv. formálního vzdělávání. Posláním je rozvíjet postoje, znalosti, schopnosti a požadované (očekávané) chování nezbytné pro uplatnění se na trhu práce. Má přímou vazbu na profesní zařazení a uplatnění se v rámci podniku. Podstatou je vytváření a udržování optimálního souladu mezi kvalifikací subjektivní a objektivní, což v praxi znamená neustálé přizpůsobování kvalifikace pracovníka kvalifikovanosti práce (Průcha, Veteška, 2014, s. 73).

Podle Vetešky je „[p]roces učení a vzdělávání dospělých [je] ovlivněn širokou škálou faktorů. Jde jak o faktory subjektivní, vycházející z postojů jednotlivce, jeho úrovně vzdělání

a motivace, aspirace, sociální situace, rodinného prostředí, limitujících faktorů atd., tak o faktory objektivní (vnější), kterými jsou požadavky a postoje zaměstnavatelů, nabídka a podmínky pro využití různých forem vzdělávání dospělých, systém organizace dalšího vzdělávání, existence stimulů pro investice do dalšího vzdělávání, legislativní zakotvení atd. U společnosti tvoří dominantu její hodnoty, normy a postoje jednotlivce. Vzdělávání dospělých je velkou měrou ovlivňováno vnitřními a vnějšími faktory a ve vzdělávacím procesu je třeba je respektovat. Mezi nejdůležitější faktory mající vliv na vzdělávání dospělých patří motivace a věk“ (Veteška, 2016, s. 91).

Podle Vetešky a Kursche (2019) se v současnosti velmi často setkáváme s novými požadavky na vzdělávání souvisejícími s nástupem nových technologií a globalizace. Objevují se nové koncepty vzdělávání a učení, poukazuje se na nutnost zásadních změn v této oblasti. V této souvislosti uvedení autoři hovoří o novém paradigmatu „Vzdělávání 4.0“, které vychází z požadavků moderní doby a blízké budoucnosti, avšak neopomíjí základní principy podstaty kvalitního vzdělávání a celoživotního učení a bere v úvahu některé kritické pohledy. *„Další vzdělávání má pak kontinuálně navázat ne vzdělávání počáteční. Má plnit funkci rozvíjení profesních znalostí a dovedností, zabezpečit širokou podporu zájmových a občanských aktivit, pomáhat při adaptaci změn a poskytnout průvodce sebezvzděláváním. Profesní znalosti a dovednosti a jejich rozvíjení by měly být doménou organizací, ve kterých jedinci pracují“ (Veteška, Kursch, 2019, s. 21-22).*

Pokud se vrátíme do oblasti justice, tak v České republice se vzdělávání justičního personálu věnuje zejména Justiční akademie jakožto organizační složka státu, která podle čl. 3 odst. 1 jejího statutu *„[...] zejména připravuje a po organizační a odborné stránce zabezpečuje výchovně vzdělávací akce v rámci přípravy justičních a právních čekatelů a soustavné vzdělávání soudců, státních zástupců a dalších osob, působících v justici.“*

V dalších částech předkládané práce se zaměřím na bližší vymezení soudní moci a jejího personálu, stejně jako bude věnován prostor postavení Justiční akademie a její činnosti ve vztahu ke vzdělávání soudců, asistentů soudců a justičních kandidátů. V neposlední řadě budou kriticky analyzovány silné a slabé stránky vzdělávacího procesu v rámci justice. Mezi hlavní cíle předkládané práce lze zahrnout analýzu současné podoby vzdělávání v justici.

1 Systém soudnictví v České republice)

Prvá kapitola se zabývá vymezením pojmu soudnictví a jeho postavení v systému státu. Po vymezení daného pojmu bude možné osvětlit důležitost na kvalitní vzdělávání justičních „služebníků státu“ pro udržení efektivního a řádného výkonu soudní moci jakožto jedné ze záruk právního státu, což se zejména v poslední době ukazuje jako hodnota, kterou je třeba opečovávat a hýčkat si ji.

1.1 Stát a dělba moci

Jak bylo uvedeno výše, státní moc v České republice (a nejen v ní) má svůj základ ve vůli lidu a je vykonávána prostřednictvím orgánů moci zákonodárné, výkonné a soudní. V tomto ohledu považují za vhodné poukázat na nálezný Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 7/02 ze dne 18. 6. 2002 (N 78/26 SbNU 273, 349/2002 Sb.), ve kterém je nastíněná dělba moci zdůvodněna následovně: „[v] preambuli k Ústavě České republiky a v jejím čl. 1 i v úvodním prohlášení k Listině základních práv a svobod, jakož i v mezinárodních smlouvách ve smyslu čl. 10 Ústavy přihlašuje se Česká republika k osvědčeným principům demokratického právního státu založeného na úctě k právům a svobodám člověka a občana (cit. čl. 1 Ústavy) a na demokratických hodnotách (čl. 2 odst. 1 Listiny). V tomto státě je podle čl. 2 odst. 1 Ústavy zdrojem veškeré státní moci lid, vykonávající ji prostřednictvím orgánů moci zákonodárné, výkonné a soudní. Již z tohoto konstatování lze dovodit, že v samostatném základu našeho ústavního systému je zakotven princip dělby státní moci, princip vycházející z myšlenky, že v přirozenosti člověka je zakotvena tendence ke koncentraci moci a jejímu zneužití, který se stal garancí proti libovůli a zneužití státní moci a v podstatě i zárukou svobody a ochrany jednotlivce, princip, který je výsledkem a reflexí dosavadního historického, myšlenkového a institucionálního vývoje [...].“

Hlavním důvodem „štěpení“ státní moci lze proto spatřovat zejména v určité institucionální ochraně základů demokratického právního státu a základních lidských práv a svobod proti zneužití státní moci, s čímž má Česká republika z minulosti bohaté zkušenosti. Rovněž je nutné si uvědomit, že státní moc slouží všem občanům a lze ji uplatňovat jen v případech, v mezích a způsoby, které stanoví zákon (viz čl. 2 odst. 3 Ústavy). Naplnění uvedeného postulátu Ústava vymezuje požadavkem, aby se tak dělo jen v případech, v mezích a

způsoby, které stanoví zákon (na základě zákonného podkladu), zároveň je zde zabudována garance proti zneužití státní moci.

Ve vztahu k moci soudní je nutné klást důraz na její nezávislost, neboť jen skutečně nezávislá justice jakožto jedna z podstatných náležitostí demokratického právního státu ve smyslu čl. 9 odst. 2 Ústavy může odolat vnějším tlakům a rozhodovat řádně a spravedlivě. Ústavní soud v nálezu sp. zn. Pl. ÚS 13/99 ze dne 15. 9. 1999 (N 125/15 SbNU 191;233/1999 Sb.) konstatoval, že *„[p]rincipem dělby státní moci navazuje tak naše Ústava na myšlenkovou tradici, kterou transparentním způsobem vyjádřil již Charles Montesquieu, institucionálně pak zejména na americkou revoluci, která zdůraznila, a také institucionalizovala, potřebu nezávislosti soudnictví. Jakkoli tedy ve sféře justice neusiluje ani demokratický stát o maximalistické programy, je na druhé straně povinen vytvářet institucionální předpoklady pro reálnou nezávislost soudů, pro stabilizaci jejich pozice jako, ve vztahu k legislativě a exekutivě, významného státotvorného, současně však i "polemického" prvku. Platí-li ve smyslu čl. 2 odst. 1 Listiny, že náš stát je založen na demokratických hodnotách, potom právě zde je třeba zdůraznit, že jednou z mimořádně významných hodnot je v tomto směru právě již konstatovaný princip soudcovské nezávislosti.“* Nezávislost soudní moci je alfou a omegou garance ochrany základních lidských práv a svobod.

1.2 Soudní moc

Soudní moc – součást klasické triády dělby státní moci – má svůj ústavní základ v Ústavě, konkrétně v hlavně čtvrté. Soudní moc je stejně jako moc zákonodárná a moc výkonná mocí konstituovanou, uplatňuje se mezi nimi systém brzd a vyvážení, žádná z mocí však nemá prioritu před dvěma zbývajícími (Langášek et al., 2015, s. 777). Podle čl. 81 a čl. 82 odst. 1 Ústavy platí, že soudní moc vykonávají jménem republiky nezávislé soudy, soudci jsou při výkonu funkce nezávislí, jejich nestrannost nesmí nikdo ohrožovat. Existence nezávislých a nestranných soudů je nezbytnou podmínkou pro uplatňování ústavně garantovaného práva na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“), resp. práva na spravedlivý proces podle čl. 6 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen „Úmluva“).

Soudní moc je vykonávána nezávislými soudy, které tvoří nezávislí soudci. Jen soud může rozhodovat o právech a povinnostech (poskytnout jim vrchnostenskou ochranu) a o vině a trestu za trestné činy. Orgány moci zákonodárné a výkonné si nemohou přisvojit výkon moci soudní, a pokud exekutiva rozhoduje o právech a povinnostech konkrétních osob, nesmí se jednat o rozhodnutí konečná, vylučující následný soudní přezkum.

Ústavní soud se k nezávislosti justice mnohokrát vyjádřil ve své judikatuře; v nálezu sp. zn. I. ÚS 12/10 ze dne 7. 9. 2010 (N 188/58 SbNU 663; 269/2010 Sb.), uvedl, že „[...] *nezávislost soudů, soudců a soudní moci v sobě nese celou řadu komponentů, a to "systémové, politické a institucionální podmínky vytvořené pro výkon skutečně nezávislé soudní moci", čili nezávislost administrativní a "nezávislost a neovlivnitelnost každého jednotlivého soudce, jeho schopnost být odolným vůči jakýmkoliv (politickým, mediálním, občanským tlakům)*", tj. nezávislost subjektivní (k tomu srov. Jirsa et al., 2006, s. 17). Moc soudní pak tvoří kompetence, kterou jsou nadány soudy, komunita těch, kteří se po složení slibu ujali soudcovské funkce, označovaná tradičně jako "soudcovský sbor" či "soudcovský stav", a konečně i sám jednotlivý soudce. K atributům soudcovské nezávislosti patří i důstojnost. Garance nezávislosti soudců jsou koncipovány nikoliv jako soudcovská privilegia, ale ve prospěch těch, k ochraně jejichž práv byly soudy zřízeny. Některé z těchto garancí do jisté míry oproti představitelům moci zákonodárné a výkonné či jiným "služebníků" státu soudce restriktivně limitují. K takovým garancím patří např. neslučitelnost funkce soudce s celou řadou činností politických, podnikatelských či zaměstnaneckých. Soudcovský stav v České republice nemá – na rozdíl od většiny právnických profesí ve službách širší justice (advokáti, notáři, soudní exekutoři) – svoji nezávislou reprezentaci. Soudci nemohou být odborově organizováni, nevztahují se na ně pracovněprávní předpisy, pokud jde např. o kolektivní vyjednávání, stávkou atd.

Klíčovou charakteristiku smyslu existence nezávislých soudů a jejich činnosti lze nalézt v čl. 4 odst. 1 Ústavy, podle kterého platí, že „[z]ákladní práva a svobody jsou pod ochranou soudní moci.“ Soudní moc lze chápat z organizačního hlediska jako soustavu obecných soudů (okresních soudů, krajských soudů, vrchních soudů, Nejvyššího soudu a Nejvyššího správního soudu) a Ústavního soudu, zároveň je možné ji vnímat jako činnost vedoucí k ochraně lidských práv a svobod, jako činnost nezávislých soudů jakožto státních orgánů,

vykonávanou podle stanovených pravidel a spočívající v závazném řešení konkrétních případů podle platných právních norem (Winterová, Macková et al., 2018, s. 19). V rámci trestního řízení platí, že o vině a trestu za trestné činy rozhoduje výhradně soud, a to nezávislý, zákonem zřízený, věcně a místně příslušný soud, který rozhoduje prostřednictvím nestranného a nezávislého soudce (soudců), určeného k posouzení věci podle předem stanovených pravidel (Jelínek et al., 2018, s. 196).

1.3 Soudní moc a specifika její činnosti

Specifičnost soudnictví jakožto činnosti spočívá v následujícím. Zaprvé musí jít o činnost státu, o plnění jeho funkcí, a proto se jedná výhradně o činnost státních orgánů (soudů). Soudnictví musí spočívat v řešení konkrétních případů, především půjde o tzv. spory o právo (soukromé či veřejné) nebo o otázku viny a trestu. Řešení konkrétních případů musí probíhat podle předem stanovených pravidel, která lze označit za soudní proces. Smyslem uvedených pravidel je dosáhnout spravedlivého projednání případu. Rovněž platí, že výkonem soudnictví mohou být pověřeny pouze státní orgány nezávislé na státu a na orgánu, který je ustavil, což splňují pouze soudy. Řešení případu musí být závazné – musí je respektovat osoby, jimž je určeno, a je vynutitelné prostředky, které má státní moc k dispozici. Bez možnosti vrchnostenského vynucení splnění soudem uložených povinností by se fáze nalézání práva stala zbytečným a neefektivním prostředkem k ochraně práv a veřejných zájmů. V neposlední řadě je nutné uvést, že posláním soudnictví není tvorba práva, nýbrž aplikace již existujících právních norem, a to bez ohledu na skutečnost, že někdy musejí soudy právní normy „dotvářet“.

Zbývá dodat, že předmětem civilního soudního procesu je zejména nalézání nebo ochrana soukromých subjektivních práv osob, přičemž strany sporu mají v řízení rovné postavení bez ohledu na skutečnost, že na druhé straně může figurovat stát, územní samosprávný celek či správní orgán. Civilní soudy rozhodují v první instanci zejména prostřednictvím samosoudců, v rámci pracovněprávních sporů rozhodují v senátu složeném s předsedy (soudce) a dvou přísedících (laiku z řad veřejnosti). O opravném prostředku rozhodují zásadně v senátu složeném ze tří soudců. Posláním správního soudnictví je poskytnou ochranu veřejným subjektivním právům osob dotčeným rozhodnutím, jiným zásahem nebo

nečinností orgánů veřejné moci. I zde platí, že správní soudy rozhodují prostřednictvím samosoudců nebo senátů, není zde však laický prvek. Úkolem trestního soudnictví je pak rozhodnout o vině a trestu za trestné činy. Trestní soudy rozhodují rovněž prostřednictvím samosoudců či senátu, v senátu na okresním soudu je rovněž obsažen laický prvek v podobě dvou přisedících z řad veřejnosti.

Vedle soustavy obecné justice, do které řadíme výše uvedené tři oblasti soudnictví, je součástí soudní moci v České republice ještě Ústavní soud jakožto ochránce ústavnosti a ústavně garantovaných základních práv a svobod. Ústavní soud v rámci abstraktní kontroly norem posuzuje soulad napadených právních úprav s ústavním pořádkem, v rámci konkrétní kontroly přezkoumává, zda úkony orgánů veřejné moci (zejména rozhodnutími obecných soudů) nebyla porušena ústavně zaručená práva a svobody. Abstraktní kontrola norem přísluší plénu Ústavního soudu složeného

1.4 Soudní moc a její vykonavatelé

Soudnictví je v České republice vykonáváno soudy, a to prostřednictvím soudců. Ti však nejsou jedinými justičními pracovníky, kteří se podílejí na rozhodovací činnosti a fungování soudů. Každý soud je možné vnímat jako „firmu“, ve které pracují desítky, někdy i stovky, lidí. Jde o „továrnu na spravedlnost“, v níž se snaží zabezpečit průchod práva a spravedlnosti tým justičních pracovníků (Jirsa et al., 2018, s. 75).

Jednotlivé pracovníky lze rozdělit do tří skupin. Do skupiny rozhodovací řadíme soudce, jejich asistenty, justiční kandidáty a vyšší soudní úředníky (soudní tajemníky). Tito pracovníci mají v určité míře pravomoc rozhodovat o zákonem stanovených věcech (jde např. o vydávání meritorních soudních rozhodnutí, platebních rozkazů, trestních příkazů, výzev k zaplacení soudního poplatku či odstranění vad podání, aj.). Skupina výkonná se skládá z dozorečích úřednic a úředníků, vedoucí kancelářů, zapisovatelek, pracovníků podatelny a vyššího podacího místa a výkonných úředníků. Tato skupina zejména zajišťuje faktické promítnutí rozhodovací činnosti do reálného života, neboť pracovníci této skupiny vypravují rozhodnutí a další úkony od soudu směrem k adresátům, přijímají podání od účastníků soudních řízení, zapisují do protokolu průběh jednání u soudu, apod. Třetí skupina

správní se stará od funkčnost a správu soudu jako instituce, řadíme do ní ředitele soudní správy, účetní, mzdovou účetní, vymáhající úředníky, personalistu, správce aplikace, knihovnici, správce sítě, zaměstnance spisovny, atd. Uvedené rozlišení je nutné vnímat jako obecné, přičemž někteří pracovníci jsou na pomezí dvou skupin. Příkladem může být předseda soudu, který jednak jako soudce patří do rozhodovací skupiny, zároveň ale je reprezentantem soudní správy, neboť jedná za soud navenek. Totéž platí o místopředsedech soudu. Správce aplikace je zase na pomezí výkonné skupiny a soudní správy (Jirsa et al., 2018, s. 75).

Soud tedy představuje relativně velký mechanismus, ve kterém vše funguje určitým samospádem, automaticky a každý pracovník plní určitou roli. Záleží na kvalitě činnosti jednotlivých pracovníků, stejně jako na její koordinaci, což ve svém důsledku značně ovlivňuje fungování soudu – jak kvalitně a rychle bude právo (spravedlnost) nalezeno a vykonáno (Jirsa et al., 2018, s. 75-76).

S činností každého pracovníka souvisí rozsah jeho pravomocí, k jejichž správnému uplatňování přispívá mj. i vzdělávání pracovníků soudů. Jak bylo uvedeno, činnosti jednotlivých pracovníků se liší a mají jiný účel, např. pracovnice podatelny přijímá podání došla soudu od účastníků řízení či jiných subjektů, mzdová účetní připravuje každý měsíc výplatní lístky zaměstnanců soudu, vedoucí kanceláře dohlíží na chod soudní kanceláře a vypravuje úkony soudu „do světa“, asistent soudce vyzývá účastníky řízení k zaplacení soudního poplatku a připravuje koncepty meritorních rozhodnutí a protokolující úřednice zapisuje průběh jednání u soudu do protokolu. S tím souvisí i rozdílné zaměření edukace jednotlivých pracovníků, neboť školení o vazbě a vazebním zasedání je pracovníci podatelny stejně užitečné, jako soudci seminář o vyznačování v evidenčních pomůckách aplikace ISAS u okresních soudů.

Jak jsem uvedl na začátku předkládané práce, úžeji se zaměřím na vzdělávání soudců, jejich asistentů a justičních kandidátů. Proto se dále věnuji pouze postavení, činnosti a vzdělávání těchto pracovníků.

1.4.1 Soudce

Mezi znaky moderního soudnictví řadíme jeho specializaci, odbornost a nezávislost. Uvedené znaky ovlivňují postavení soudců, kteří tvoří zvláštní profesi nebo stav a na které jsou kladeny určité kvalifikační požadavky (Winterová, Macková et al., 2018, s. 121). Důležité je pochopit, jaké je soudcovo postavení ve společnosti. Prof. J Sokol v rámci své přednášky o soudcovské etice konané dne 4. 3. 2005 uvedl, že „[s]oudci tvoří elitní vrstvu společnosti, ale okolí se tomu usilovně brání. To, že soudce patří k elitní vrstvě společnosti, znamená také jeho vyšší odpovědnost, ke které se musí soudci přihlásit a řídit se tím.“ S tím však souvisí skutečnost, že soudce by se neměl chovat elitářsky, ale elitně. Musí myslet na společenský rozměr svého povolání, s čímž nedílně souvisí i nutnost přinést určité oběti (srov. Jirsa et al., 2018, s. 27).

Předpoklady pro výkon funkce soudce plynou v první řadě z Ústavy České republiky, která v čl. 93 stanoví, že soudce je jmenován do funkce prezidentem republiky bez časového omezení, funkce se ujímá složením slibu, soudcem může být jen bezúhonný občan, který má vysokoškolské právnické vzdělání. Další předpoklady stanoví zákon, konkrétně zákon č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích). Podle § 60 zákona o soudech a soudcích platí, že: (1) *Soudcem nebo přísedícím může být ustanoven státní občan České republiky (dále jen "občan"), který je plně svéprávný a bezúhonný, jestliže jeho zkušenosti a morální vlastnosti dávají záruku, že bude svou funkci řádně zastávat, v den ustanovení dosáhl věku nejméně 30 let a souhlasí se svým ustanovením za soudce nebo přísedícího a s přidělením k určitému soudu.* (2) *Podmínku bezúhonnosti podle odstavce 1 nespĺňuje ten, kdo byl pravomocně odsouzen za trestný čin, jestliže se na něj podle zvláštního právního předpisu nebo rozhodnutí prezidenta republiky nehledí, jako by nebyl odsouzen.* (3) *Předpokladem pro ustanovení soudcem je též vysokoškolské vzdělání získané řádným ukončením studia v magisterském studijním programu v oblasti práva na vysoké škole v České republice a složení odborné justiční zkoušky.* (4) *Další předpoklady pro ustanovení soudcem nebo přísedícím stanoví zvláštní právní předpis.* (pozn. zákon č. 451/1991 Sb.) (5) *Za odbornou justiční zkoušku se považuje též advokátní zkouška, závěrečná zkouška právního čekatele, notářská zkouška a odborná exekutorská zkouška. Stejně účinky má výkon funkce soudce Ústavního soudu alespoň po dobu 2 let.*

Lze shrnout, že mezi zákonné předpoklady pro výkon soudcovského povolání řadíme státní občanství, plnou svéprávnost (dříve způsobilost k právním úkonům), bezúhonnost, věk nejméně 30 let, vysokoškolské právnické vzdělání (v oboru právo a právní věda), souhlas s ustanovením do funkce a v neposlední řadě též potřebná míra zkušeností a morální vyspělosti.

Pokud člověk splní výše uvedené požadavky, což je opravdu „běh na dlouhou trať“, který vyžaduje čas, psychickou i fyzickou odolnost, vytrvalost a i kus štěstí, může se pokusit stát soudcem. Až do roku 2022 probíhal výběr nových soudců prostřednictvím dvou odlišných způsobů – přes transparentní výběrová řízení (tento systém využíval např. Městský soud v Praze, Krajský soud v Ústí nad Labem, Krajský soud v Plzni) nebo cestou tzv. čekatelského modelu (ten probíhal zejména u Krajského soudu v Ostravě, Krajského soudu v Hradci Králové a částečně i u Krajského soudu v Praze). Každý z uvedených způsobů výběru nových soudců měl určitá specifika, nelze však s jistotou říct, že by byl jeden způsob lepší než ten druhý.

Výběr nových soudců prostřednictvím výběrových řízení probíhal v několika krocích. V první řadě je bylo nutné podat přihlášku do výběrového řízení zveřejněného zpravidla na portálu Ministerstva spravedlnosti <https://justice.cz/> v záložce „Kariéra v resortu“, a to včetně požadovaných příloh (výpis z rejstříku trestů, osvědčení o složení odborné justiční zkoušky, potvrzení o dosaženém vzdělání, životopis, motivační dopis, apod.). Následně dostal uchazeč pozvánku na písemný test, který byl společný i pro další výběrová řízení vypsaná v daném období. Test připravovala a organizovala Justiční akademie v Kroměříži a skládal se ze 40 otázek napříč oblastmi práva a logického myšlení. Po jeho vyhodnocení postoupili do druhého kola (ústního pohovoru) uchazeči, kteří dosáhli stanoveného počtu bodů v testu (hranice pro postup do druhého kola se pohybovala v rozmezí 29 – 35 bodů z celkových 60 možných). V rámci ústního pohovoru se prověřila motivace uchazeče a jeho způsobilost pro funkci soudce (zejména odborné vědomosti a praktické zkušenosti). Zkušební komise následně každého uchazeče ohodnotila a podle potřeby doplnění soudcovského stavu v rámci působnosti daného krajského soudu vybrala vhodné kandidáty. Při třetím kroku vybraný kandidát podstoupil psychologicko-diagnostické vyšetření u odborného pracoviště. Splnil-li uchazeč všechny podmínky výběrového řízení, byl následně

navrhnut, po schválení seznamu navržených kandidátů na soudce vládou, na jmenování prezidentovi republiky.

Druhý způsob výběru nových soudců probíhal prostřednictvím tzv. čekatelského modelu. Ten spočíval v tom, že byli vybráni justiční čekatelé na základě výběrového řízení, kteří následně absolvovali čekatelskou přípravnou službu (tzv. „čekatelské kolečko“). Ta spočívala v tom, že vybraní justiční čekatelé rotovali po určitou dobu po jednotlivých úsecích okresních a krajských soudů, aby získali všeobecný přehled o činnosti a fungování soudu a odborné a praktické zkušenosti. Došlo-li následně vedení krajského soudu k závěru, že se justiční čekatel v rámci přípravné služby osvědčil, a složil-li justiční čekatel odbornou justiční zkoušku, navrhlo jej ministrové spravedlnosti ke jmenování do funkce soudce, aniž by se uchazeč podrobil výběrovému řízení.

Oba způsoby výběru nových soudců měly svá pozitiva i negativa. Výběrová řízení byla plně transparentní a měli být vybráni jen ti nejvhodnější kandidáti. Mohlo se však stát, že se k soudu dostal člověk, který nebyl dostatečně „odzkoušený“ ze strany soudu, což se mohlo negativně odrazit v jeho následné rozhodovací činnosti. Jinými slovy, mohlo se ukázat, že daný uchazeč na daný soud nezapadne, nebo, že není vhodnou osobností pro výkon funkce soudce. Čekatelský model sice nebyl tolik transparentní, zaručoval však, že byl kandidát na soudce ze strany soudu dostatečně vyzkoušen, zda se na funkci soudce hodí. Samozřejmě zde existovalo riziko, že na soudce byl vybrán rovněž někdo nevhodný jenom proto, že měl blízko k vedení soudu. Bylo proto odpovědností předsedy soudu, zda takové praktiky na svém soudu dovolí, nebo zda se s nevhodným kandidátem zavčas rozloučí.

Od roku 2022 došlo ke změně. Institut justičního čekatele byl nahrazen justičními kandidáty. Justiční čekatel se v rámci své minimálně tříleté praxe připravoval na složení odborné justiční zkoušky a následně po jejím složení a splnění dalších podmínek se mohl stát soudcem; naproti tomu justiční kandidát má již odbornou zkoušku složenou před absolvováním výběrového řízení a jeho odborná příprava trvá „pouze“ jeden rok. Po absolvování roční praxe se může zúčastnit výběrového řízení na funkci soudce. Podle § 113 odst. 1 zákona o soudech a soudcích ve spojení s § 60 téhož zákona se justičním kandidátem může stát jen státní občan České republiky, který je plně svéprávný a bezúhonný, který má české vysokoškolské magisterské vzdělání v oblasti práva, složil již odbornou justiční

zkoušku a úspěšně absolvoval výběrové řízení na funkci justičního kandidáta. Podrobnosti přijetí zájemců do přípravné služby justičních kandidátů upravuje vyhláška č. 516/2021 Sb. Zájemce musí nejprve úspěšně absolvovat vstupní písemný test organizovaný Justiční akademií, v rámci kterého dochází k ověření základních odborných znalostí, a musí být rovněž zaregistrován do centrální evidence vedené Ministerstvem spravedlnosti. Samotné výběrové řízení vyhláší předseda krajského soudu po projednání s ministerstvem spravedlnosti podle předpokládané personální potřeby obsazení volných míst v obvodu předmětného krajského soudu. Zájemce absolvuje další písemný test nebo předseda krajského soudu určí jako kritérium pro výběr dosažení určitého počtu bodů ve vstupním testu. Následně musí zájemce podstoupit pohovor před komisí příslušného krajského soudu, v rámci kterého se hodnotí předpoklady pro výkon přípravné služby justičního kandidáta. Podle návrhu komise následně předseda krajského soudu rozhodne o přijetí či nepřijetí zájemce do přípravné služby justičního kandidáta. Po absolvování roční kandidátní praxe se může kandidát přihlásit do výběrového řízení na funkci soudce, přičemž podrobnosti výběrového řízení upravuje vyhláška č. 516/2021 Sb. Je nutné opět absolvovat písemný test a ústní pohovor před komisí. Pokud uchazeč uspěje v písemném testu, musí opět absolvovat psychologické vyšetření prováděné psychologickým pracovištěm Justiční akademie (pokud jej neabsolvoval v posledních 5 letech před podáním přihlášky do výběrového řízení) a následně podstoupit ústní kolo výběrového řízení před komisí. Splní-li uchazeč veškeré podmínky a je vybrán na funkci soudce, může být jmenován prezidentem republiky k návrhu ministra spravedlnosti soudcem.

Stane-li se člověk soudcem, má určitá práva a povinnosti. Zde si dovoluji opět poukázat na právní úpravu zákona o soudech a soudcích. Ten v § 79 a násl. zejména stanoví, že soudce je při výkonu své funkce nezávislý a je vázán pouze zákonem. Je povinen vykládat zákony podle svého nejlepšího vědomí a svědomí a rozhodovat v přiměřených lhůtách bez průtahů, nestranně a spravedlivě a na základě skutečností zjištěných v souladu se zákonem. Soudce je povinen vykonávat svědomitě svou funkci a při výkonu funkce a v občanském životě se zdržet všeho, co by mohlo narušit důstojnost soudcovské funkce nebo ohrozit důvěru v nezávislé, nestranné a spravedlivé rozhodování soudů. V zájmu záruk nezávislosti a nestrannosti výkonu soudcovské funkce soudce je povinen zejména prosazovat a obhajovat nezávislost soudnictví a jeho dobrou pověst, chovat se tak, aby nezavdal příčinu ke snížení

důvěry v soudnictví a důstojnosti soudcovské funkce, odmítnout jakýkoliv zásah, nátlak, vliv, přání nebo žádost, jejichž důsledkem by mohlo být ohrožení nezávislosti soudnictví; soudce se nesmí při výkonu své funkce nechat ovlivnit zájmy politických stran, veřejným míněním a sdělovacími prostředky, musí vystupovat nezáujatě a ke stranám nebo účastníkům řízení přistupovat bez ekonomických, sociálních, rasových, etnických, sexuálních, náboženských nebo jiných předsudků, musí dbát svým chováním o to, aby jeho nestrannost nebyla důvodně zpochybňována.

Soudce je povinen vykonávat svou funkci v souladu se zájmem na řádném výkonu soudnictví. Při své rozhodovací činnosti soudce zejména je povinen poskytnout každému účastníku řízení nebo straně soudního řízení anebo jejich zástupcům plnou možnost k uplatnění jejich práv; nesmí však od nich, s výjimkou případů stanovených zákony o řízení před soudy, jednostranně přijímat nebo jim podávat informace nebo s nimi jednat o skutkové podstatě projednávané věci nebo o procesních otázkách, které na ni mohou mít vliv, musí dbát o to, aby jeho rozhodnutí bylo srozumitelně a pečlivě odůvodněno. Při své činnosti mimo výkon funkce soudce a při výkonu svých politických práv je soudce povinen počínat si tak, aby tato činnost neohrožovala nebo nenarušovala důvěru v nezávislé, nestranné a spravedlivé rozhodování soudu nebo nenarušovala důstojnost soudcovské funkce anebo mu nebránila v řádném výkonu funkce soudce. Soudce je povinen ve svém osobním životě svým chováním dbát o to, aby nenarušovalo důstojnost soudcovské funkce a neohrožovalo nebo nenarušovalo důvěru v nezávislé, nestranné a spravedlivé rozhodování soudů.

Ve vztahu k odborné stránce výkonu funkce soudce a s tím souvisejícímu vzdělávání je v zákoně o soudech a soudcích klíčové ustanovení § 82. V něm se konkrétně stanoví, že „[s]oudce nese odpovědnost za svou odbornou úroveň při výkonu soudcovské funkce.“ (odstavec 1), a dále, že „[s]oudce je povinen dbát soustavným vzděláváním o prohlubování svých odborných právních a dalších znalostí potřebných pro řádný výkon funkce. K tomu vedle samostatného studia využívá zejména vzdělávací akce, organizované Justiční akademií, případně soudy a vysokými školami.“ (odstavec 2). Jinými slovy, je odpovědností každého soudce, aby vykonával svou funkci erudovaně a kvalifikovaně, s čímž je však spojena povinnost soustavného vzdělávání a prohlubování odborných znalostí, o čemž bude pojednáno v dalších částech předkládané práce.

1.4.2 Asistent soudce

Další skupinu, které se v předkládané práci věnují, představují asistenti soudců. Jirsa (2018, s. 125) k tomu uvádí, že „[k]dyž budeme přemýšlet o tom, zda se něco v justici za posledních deset let změnilo k dobrému, musíme nutně dospět k závěru, že je to vznik asistentských funkcí napříč celou justicí (nejen v jejích nejvyšších patrech) a také faktické a praktické začlenění asistentů soudců do soudcovských týmu.“

Podle § 36a zákona o soudech a soudcích platí, že soudci obecného soudu může být jmenován asistent soudce. Pracovní poměr asistenta soudce vzniká jmenováním a řídí se zákoníkem práce. Asistent soudce je jmenován na návrh soudce, o jehož asistenta se jedná, předsedou příslušného soudu; odvolat asistenta soudce je možné i bez návrhu. Funkce asistenta soudce zaniká, jestliže zanikne funkce „jeho“ soudce, nezaniká však pracovní poměr vůči soudu. Z uvedeného je patrná charakteristika funkce asistenta, která je nedílně spojena s funkcí příslušného soudce. Z toho plyne i to, že asistent soudce je jeho jakousi pravou rukou, jeho nejbližším spojencem (přeskočím-li vedoucí soudní kanceláře, rejstříkovou vedoucí či protokolující úřednici).

Asistentem soudce může být pouze bezúhonný občan, který má vysokoškolské vzdělání v magisterském studijním programu v oblasti práva na vysoké škole, a byl předsedou soudu jmenován do funkce asistenta.

Nový asistenti soudců se rekrutují z řad absolventů právnických fakult či z jiných právnických profesí (typicky z řad advokátních koncipientů). Nelze ani opomenout, že někteří asistenti jsou bývalými soudci, kterým zanikla funkce soudce z důvodu dosažení maximální věkové hranice sedmdesáti let. Mezi asistenty soudců Ústavního soudu pak lze rovněž nalézt řadu akademiků z právnických fakult, stačí se podívat na přehled současných i emeritních asistentů dostupný na stránkách Ústavního soudu.

Co se týče činnosti asistentů soudců, tak platí, že vykonávají jednotlivé úkony soudního řízení z pověření soudce, pokud tak stanoví zvláštní zákon nebo rozvrh práce. Asistent soudce je oprávněn podílet se na rozhodovací činnosti soudu v rozsahu stanoveném zvláštním právním předpisem pro vyšší soudní úředníky; na jeho postavení se přiměřeně použijí ustanovení upravující postavení vyšších soudních úředníků (viz § 36a odst. 4 a 5 zákona o soudech a soudcích). Odkazovaným právním předpisem je zákon č. 121/2008 Sb.,

o vyšších soudních úřednících a vyšších úřednících státního zastupitelství a o změně souvisejících zákonů (dále jen „zákon o vyšších soudních úřednících“), který stanoví negativním výčtem rozsahu pravomocí vyššího soudního úředníka, což se přiměřeně použije i na rozsah pravomocí asistenta soudce. Konkrétně je v § 11 upraveno, že asistent v občanském soudním řízení a v soudním řízení správním může, nestanoví-li zvláštní zákon jinak, provádět veškeré úkony soudu prvního stupně, s výjimkou

„a) vedení jednání ve věci samé,

b) rozhodování ve věci samé formou rozsudku,

c) rozhodování ve věci samé formou usnesení v řízeních podle občanského soudního řádu, soudního řádu správního a zákona upravujícího zvláštní řízení soudní mimo rozhodování v

1. řízení o úschovách,

2. řízení o umoření listin,

3. věcech určení otcovství souhlasným prohlášením,

4. řízení ve věcech péče soudu o nezletilé a v opatrovnických věcech osob omezených ve svéprávnosti nebo osob, o jejichž svéprávnosti je vedeno řízení, osob, o kterých není známo, kde pobývají, neznámých osob a dále osob, jejichž zdravotní stav jim působí obtíže při správě jmění nebo hájení práv, v nichž nebylo nařízeno jednání,

5. řízení ve věcech veřejných rejstříků právnických a fyzických osob a insolvenčního rejstříku, v nichž nebylo nařízeno jednání,

d) rozhodování o předběžném opatření,

e) rozhodování o nařízení výkonu rozhodnutí správou nemovitosti, prodejem nemovité věci, postižením obchodního závodu nebo zřízením soudcovského zástavního práva,

f) rozhodování o nařízení výkonu rozhodnutí srážkami ze mzdy, příkázáním pohledávky nebo prodejem movitých věcí v řízeních, v nichž bylo nařízeno jednání,

g) rozhodování o nařízení výkonu rozhodnutí nebo pověřování soudního exekutora a nařizování exekuce k vymožení peněžitého plnění, je-li exekucním titulem exekutorský zápis

nebo notářský zápis včetně rozhodování o zastavení výkonu rozhodnutí, nebyl-li návrh podán oprávněným nebo soudním exekutorem, popřípadě bylo-li proti návrhu podáno odvolání,

h) rozhodování o uspokojení práv na nepeněžitě plnění,

i) rozhodování o nařízení výkonu rozhodnutí o péči o nezletilé děti s výjimkou výživného,

j) vydání potvrzení evropského exekučního titulu,

k) rozhodování o odkladném účinku žaloby v soudním řízení správním,

l) věci, kde je úkon zvláštním zákonem výslovně svěřen soudci,

m) jednání a rozhodnutí v insolvenčním řízení o

1. ustanovení insolvenčního správce,

2. odvolání insolvenčního správce z funkce,

3. zproštění výkonu funkce insolvenčního správce,

4. zrušení usnesení schůze věřitelů,

5. ustanovení prozatímního věřitelského výboru,

6. rozhodnutích a opatřeních přijatých při provádění výkonu rozhodnutí nebo exekuce v rozporu s omezeními podle insolvenčního zákona,

7. návrhu na nařízení předběžného opatření, jímž má být omezeno právo dlužníka nakládat s majetkovou podstatou,

8. návrhu na moratorium,

9. tom, že dlužník je v úpadku,

10. zamítnutí insolvenčního návrhu,

11. zrušení úpadku,

12. prohlášení konkursu a o jeho zrušení,

13. schválení konečné zprávy a rozvrhového usnesení,

14. povolení reorganizace, o schválení reorganizačního plánu a jeho změn a o přeměně reorganizace v konkurs,

15. schválení oddlužení a jeho změn, o přiznání osvobození od placení pohledávek zahrnutých do oddlužení a o odejmutí tohoto osvobození a o zrušení oddlužení,

16. ukončení provozu dlužníkovy obchodního závodu,

17. věci samé v incidenčních sporech,

n) vyřizování dožádání s cizinou, mimo Slovenské republiky.

Asistent soudce dále může v trestním řízení, nestanoví-li zvláštní zákon jinak, provádět veškeré úkony soudu prvního stupně s výjimkou

a) rozhodování a provádění úkonů při jednání soudu v hlavním líčení, veřejném zasedání a neveřejném zasedání,

b) vydání trestního příkazu, příkazu k zatčení, příkazu k odnětí věci, příkazu k domovní prohlídce, příkazu k prohlídce jiných prostor a pozemků, příkazu k osobní prohlídce, příkazu k odposlechu a záznamu telekomunikačního zařízení, příkazu ke zjištění údajů o telekomunikačním provozu, nařízení vydání zásilky, nařízení záměny obsahu zásilky,

c) rozhodnutí o zajištění peněžních prostředků na účtu u banky, na účtu u spořitelního a úvěrního družstva nebo jiných subjektů, které vedou účet pro jiného, blokaci peněžních prostředků penzijního připojištění se státním příspěvkem, blokaci čerpání finančního úvěru, blokaci finančního pronájmu a zajištění zaknihovaných cenných papírů,

d) rozhodnutí ve věcech právního styku s cizinou,

e) udělování souhlasu za předsedu senátu orgánům činným v trestním řízení k provedení úkonů podle trestního řádu,

f) úkonů soudce v přípravném řízení (viz § 12 zákona o vyšších soudních úřednících).“

Ustanovení § 14 uvedeného zákona obsahuje rovněž pozitivní výčet úkonů, které je asistent soudce oprávněn vykonat. Konkrétně může v souvislosti s občanským soudním řízením, soudním řízením správním a s trestním řízením vydávat úřední potvrzení o skutečnostech známých ze spisu, vyhotovovat statistické listy a provádět další práce v oboru statistiky, vydávat úřední opisy, výpisy nebo potvrzení z obchodního rejstříku, z insolvenčního rejstříku, z rejstříku obecně prospěšných společností, z nadačního rejstříku a rejstříku

společenství vlastníků jednotek, a vyřizovat dotazy a připomínky účastníků řízení, jejich zástupců, obhájců a dalších osob, týkající se průběhu řízení v jednotlivých věcech.

Mezi typické úkony asistenta soudce patří vyřizování dožádání, sepisování podání do protokolu, úkony směřující k odstranění vad podání apod. Těžiště práce asistenta soudce však spočívá v rešeršní činnosti pro soudce a především v přípravě konceptů rozhodnutí, nejenom meritorních, ale jde např. i o rozhodnutí o odkladném účinku, předběžné opatření, rozhodnutí o osvobození od soudního poplatku či o ustanovení advokáta.

Asistent soudce, stejně jako ostatní pracovníci soudu, nemůže rozhodovat. Tato činnost náleží pouze soudci. I z tohoto důvodu zrušil Ústavní soud plenárním náleženem ze dne 22. 5. 2013, sp. zn. Pl. ÚS 31/10 (N 90/69 SbNU 405; 224/2013 Sb.), tehdy platný § 11 zákona o vyšších soudních úřednících, který obsahoval negativní výčet úkonů, které nemůže vyšší soudní úředník (a tedy i asistent) učinit. Tento výčet však nebyl podle Ústavního soudu souladný s ústavním pořádkem, neboť podle něj „[...] *soudnictví je činnost vykonávaná soudy a soudci, jejichž osobní a věcná nezávislost, odborná úroveň a osobní předpoklady jsou klíčovými funkčními atributy soudnictví právního státu. Zákon - jak činí § 11 ZVSÚ - nemůže toto ústavní pravidlo obracet na ruby tím, že ze soudnictví učiní úřadování a soudcům zachová pouze nepatrný okruh úkonů, které vyšší soudní úředníci provádět nemohou. Není proto přijatelné návětí § 11 ZVSÚ, které místo naplnění Ústavou ČR předpokládané výjimky, z této výjimky činí v podstatě bezbřehé nekonkrétní pravidlo. Stejně tak není ústavně akceptovatelný obsah některých výjimek vypočtených v tomto ustanovení, resp. důsledků z nich plynoucích [k tomu viz shora pod bodem 41., v němž je poukázáno na to, že § 11 písm. a) a b) ZVSÚ může nastolit situaci, kdy v řízeních, v nichž se meritorně rozhoduje usnesením a není třeba nařizovat jednání, bude celé řízení v režii vyššího soudního úředníka (např. zmíněné příklady řízení o některých otázkách obchodních společností, družstev a jiných právnických osob).“ Nelze proto rozhodovací činnosti podle Ústavního soudu přenášet na ostatní pracovníky soudu.*

Jak je z výše uvedeného patrné, činnost asistenta soudce je různorodá, pestrá, ale rovněž náročná a vyžadující potřebnou kvalifikaci a znalosti. Proto je nezbytné, aby se asistent soudce průběžně vzdělával a prohluboval tak své odborné znalosti, neboť nelze vystačit pouze s tím, co si absolvent magisterského studijního programu v oboru právo odnese ze své

alma mater. Je samozřejmě potřeba, aby se na vzdělávání asistenta podílel i jeho soudce, těžiště odpovědnosti však leží na asistentovi samotném.

1.4.3 Justiční kandidát

Posledním pracovníkem, kterému se v předkládané práci věnuji, je justiční kandidát, kterým může být absolvent vysokoškolského právnického studia, který se připravuje na funkci soudce. Právní postavení a činnost jsou upraveny v § 109 - § 115 zákona o soudech a soudcích. Mezi další předpoklady pro výkon funkce justičního kandidáta patří stejné podmínky, jako je tomu u soudců, vyjma podmínky věku a zkušeností, přičemž oproti předchozí právní úpravě ohledně institutu justičního čekatele musí justiční kandidát již úspěšně absolvovat odbornou justiční zkoušku. Jde zejména o podmínku občanství, svéprávnosti, bezúhonnosti a složení slibu k rukám předsedy krajského soudu.

Justiční kandidát je v pracovním poměru ke státu, za který jedná příslušný krajský soud. Odborná příprava na funkci soudce (tzv. přípravná služba) trvá 12 měsíců, po jejímž konci justiční kandidát absolvovat výběrové řízení na funkci soudce. Na rozdíl o asistenta soudce, který jakousi pravou rukou svého soudce, putuje justiční kandidát po jednotlivých úsecích okresního a krajského soudu v rámci tzv. kolečka, aby poznal fungování soudu a rozhodovací činnost na všech úsecích.

Co se týče úkonů, které je oprávněn justiční kandidát činit, tak zákon o soudech a soudcích jednak upravuje, že se na rozhodovací činnosti podílejí mj. i justiční kandidáti (viz § 30 odst. 3 zákona), a jednak odkazuje na zvláštní právní předpis, kterým je vyhláška ministerstva spravedlnosti č. 37/1992 Sb., o jednacím řádu pro okresní a krajské soudy (dále jen „vyhláška“). V § 6a a §6b vyhlášky je upraveno, že justiční kandidát v občanském soudním řízení a v soudním řízení správním může provádět veškeré úkony soudu prvního stupně, s výjimkou

„a) vedení jednání ve věci samé,

b) rozhodování ve věci samé formou rozsudku,

c) rozhodování ve věci samé formou usnesení v řízeních podle občanského soudního řádu, soudního řádu správního a zákona o zvláštních řízeních soudních mimo rozhodování v

1. řízení o úschovách,
 2. řízení o umoření listin,
 3. věcech určení otcovství souhlasným prohlášením,
 4. řízení ve věcech péče soudu o nezletilé a v opatrovnických věcech osob omezených ve svéprávnosti nebo osob, o jejichž svéprávnosti je vedeno řízení, osob, o kterých není známo, kde pobývají, neznámých osob a dále osob, jejichž zdravotní stav jim působí obtíže při správě jmění nebo hájení práv, v nichž nebylo nařízeno jednání,
 5. řízení ve věcech veřejných rejstříků právnických a fyzických osob a insolvenčního rejstříku, v nichž nebylo nařízeno jednání,
- d) rozhodování o předběžném opatření,
 - e) rozhodování o nařízení výkonu rozhodnutí správou nemovité věci, prodejem nemovité věci, postižením obchodního závodu nebo zřízením soudcovského zástavního práva,
 - f) rozhodování o nařízení výkonu rozhodnutí srážkami ze mzdy, příkázáním pohledávky nebo prodejem movitých věcí v řízeních, v nichž bylo nařízeno jednání,
 - g) rozhodování o nařízení výkonu rozhodnutí nebo pověřování soudního exekutora a nařizování exekuce k vymožení peněžitého plnění, je-li exekucním titulem exekutorský zápis nebo notářský zápis včetně rozhodování o zastavení výkonu rozhodnutí, nebyl-li návrh podán oprávněným nebo soudním exekutorem, popřípadě bylo-li proti návrhu podáno odvolání,
 - h) rozhodování o uspokojení práv na nepeněžité plnění,
 - i) rozhodování o nařízení výkonu rozhodnutí o péči o nezletilé děti s výjimkou výživného,
 - j) vydání potvrzení evropského exekucního titulu,
 - k) rozhodování o odkladném účinku žaloby v soudním řízení správním,
 - l) věci, kde je úkon zvláštním zákonem výslovně svěřen soudci,
 - m) jednání a rozhodnutí v insolvenčním řízení o
 1. ustanovení insolvenčního správce,
 2. odvolání insolvenčního správce z funkce,

3. zproštění výkonu funkce insolvenčního správce,
 4. zrušení usnesení schůze věřitelů,
 5. ustanovení prozatímního věřitelského výboru,
 6. rozhodnutích a opatřeních přijatých při provádění výkonu rozhodnutí nebo exekuce v rozporu s omezeními podle insolvenčního zákona,
 7. návrhu na nařízení předběžného opatření, jímž má být omezeno právo dlužníka nakládat s majetkovou podstatou,
 8. návrhu na moratorium,
 9. tom, že dlužník je v úpadku,
 10. zamítnutí insolvenčního návrhu,
 11. zrušení úpadku,
 12. prohlášení konkursu a o jeho zrušení,
 13. schválení konečné zprávy a rozvrhového usnesení,
 14. povolení reorganizace, o schválení reorganizačního plánu a jeho změn a o přeměně reorganizace v konkurs,
 15. schválení oddlužení a jeho změn, o přiznání osvobození od placení pohledávek zahrnutých do oddlužení a o odejmutí tohoto osvobození a o zrušení oddlužení,
 16. ukončení provozu dlužníkovy obchodního závodu,
 17. věci samé v incidenčních sporech,
- n) vyřizování dožádání s cizinou, mimo Slovenské republiky.“

Justiční kandidát v trestních věcech může provádět veškeré úkony soudu prvního stupně s výjimkou

„a) rozhodování a provádění úkonů při jednání soudu v hlavním líčení, veřejném zasedání, neveřejném zasedání a vazebním zasedání,

b) vydání trestního příkazu, příkazu k zatčení, příkazu k odnětí věci, příkazu k domovní prohlídce, příkazu k prohlídce jiných prostor a pozemků, příkazu k osobní prohlídce, příkazu

k odposlechu a záznamu telekomunikačního zařízení, příkazu ke zjištění údajů o telekomunikačním provozu, nařízení vydání zásilky, nařízení záměny obsahu zásilky,

c) rozhodnutí o zajištění věci důležité pro trestní řízení,

d) rozhodnutí ve věcech mezinárodní justiční spolupráce ve věcech trestních,

e) udělování souhlasu za předsedu senátu orgánům činným v trestním řízení k provedení úkonů podle trestního řádu,

f) úkonů soudce v přípravném řízení“ (§ 6b vyhlášky č. 37/1992 Sb.).

K pravomocím justičního kandidáta je nutné zdůraznit, že vyhláška upravuje zvláštní mechanismus obrany dotčených účastníků řízení. Proti rozhodnutí justičního kandidáta je možné podat opravný prostředek za stejných podmínek jako proti rozhodnutí předsedy senátu (samosoudce). Podaný opravný prostředek se však předloží nejprve předsedovi senátu (samosoudci), který o něm v občanskoprávních a obchodních věcech rozhodne, má-li za to, že se mu má zcela vyhovět (§ 374 odst. 3 o.s.ř.), v trestních věcech, má-li za to, že se mu má vyhovět a nedotkne-li se změna původního rozhodnutí práv jiné strany trestního řízení (§ 146 odst. 1 trestního řádu), jinak jej předloží soudu druhého stupně, aby o něm rozhodl (viz § 7 vyhlášky).

Stejně jako u asistenta soudce, tak i u justičního kandidáta je nezbytné, aby soustavně prohluboval své znalosti a zkušenosti v rámci přípravné služby, neboť výčet jeho činnosti je, podobně jako u asistenta soudce, značný. U některých krajských soudů probíhají pravidelné vzdělávací akce pro vlastní justiční kandidáty a asistenty soudců (např. u Krajského soudu v Praze nebo u Městského soudu v Praze), tyto akce vedou soudci tamních soudů. V drtivé většině však justiční kandidáti navštěvují školení, přednášky a workshopy, které pořádá Justiční akademie. Proto se v dalších částech předkládané práce zaměřím rovněž blíže na postavení a činnost Justiční akademie.

2 Vzdelávání soudců obecných soudů, asistentů a justičních kandidátů

Vzdělávání obecně je procesem vedoucím ke vzdělání, k získávání nových znalostí a dovedností či k prohlubování dovedností a znalostí již nabytých. Ve vztahu ke vzdělávání soudců a nesoudcovského personálu soudů je uvedený proces vzdělávání velice důležitý, a to s ohledem na změnu poměrů ve společnosti, neustále se měnící legislativu a vyvíjející se judikaturu obecných soudů a Ústavního soudu tak, aby bylo možné zachovat vysokou míru odbornosti a efektivitu při výkonu soudní moci, která nyní v soudní soustavě bezpochyby panuje (byť se samozřejmě jako v každé procesy najdou negativní výjimky). V této kapitole se proto zaměřím na problematiku vzdělávání soudců, asistentů a justičních kandidátů, nastíním současný stav, představím úvahy o možných změnách a porovnáám problematiku vzdělávání soudců se situací v jiných zemích napříč celým světem.

2.1 Vzdelávání soudců obecných soudů

Ve vztahu k odborné stránce výkonu funkce soudce a s tím souvisejícímu vzdělávání je v zákoně o soudech a soudcích klíčové ustanovení § 82. V něm se konkrétně stanoví, že „[s]oudce nese odpovědnost za svou odbornou úroveň při výkonu soudcovské funkce.“ (odstavec 1), a dále, že „[s]oudce je povinen dbát soustavným vzděláváním o prohlubování svých odborných právních a dalších znalostí potřebných pro řádný výkon funkce. K tomu vedle samostatného studia využívá zejména vzdělávací akce, organizované Justiční akademií, případně soudy a vysokými školami.“ (odstavec 2). Jinými slovy, je odpovědností každého soudce, aby vykonával svou funkci erudovaně a kvalifikovaně, s čímž je však spojena povinnost soustavného vzdělávání a prohlubování odborných znalostí. Výjimku tvoří povinné vzdělávání pro funkcionáře soudů (předsedy a místopředsedy), kteří musí absolvovat povinné manažerské vzdělávání.

V minulosti se opakovaně diskutovalo o zavedení povinného vzdělávání pro soudce a dokonce byla do zákona o soudech a soudcích zakotvena povinnost se pravidelně vzdělávat v rámci Justiční akademie. Nicméně po zásahu Ústavního soudu provedeném nálezem sp. zn. Pl. ÚS 7/02 ze dne 18. 6. 2002 (N 78/26 SbNU 273; 349/2002 Sb.), který se týkal právní úpravy zákona o soudech a soudcích, jenž stanovila soustavní prohlubování odborných

znalostí jako povinnost, s čímž souvisely i negativní důsledky porušení uvedené povinnosti, je dnes nahlíženo soustavné doplňování vzdělání každého soudce jako na povinnost, která je plněna na dobrovolné bázi a podle vědomí a svědomí každého soudce. Ústavní soud v citovaném nálezu uvedl, že „Je nesporné, že kontinuální odborné vzdělávání soudců se u tohoto povolání předpokládá. Uvedený postulát plyne i ze zmiňovaných mezinárodních dokumentů. Jak již dříve v jiné souvislosti uvedeno, je stanoven jako povinnost i tímto zákonem v ustanovení § 82 odst. 2 a zákon zároveň stanoví, že soudce nese za svou odbornou úroveň odpovědnost. Tato odpovědnost, a to je třeba zdůraznit, však plyne především ze samotné podstaty soudcovské nezávislosti, s níž je ji nezbytně třeba spojovat, a z níž tak vyplývá závazek každého jednotlivého soudce nejen ke spravedlivému a nestrannému rozhodování, ale i rozhodování předvídatelnému, budovanému na dokonalé znalosti právních předpisů a soudní judikatury, neboť to, co je pro atribut nezávislosti soudnictví typické a také v zájmu fungování demokratického systému nezbytné, je právě přirozené spojování tohoto atributu se soudcovskou odpovědností, vyplývající také z čl. 90 a čl. 95 Ústavy a detailně pak vyjádřenou např. v čl. 6 odst. 1 Úmluvy, ukládajícím soudu povinnost odpovídající právu každého na to, aby jeho záležitost byla spravedlivě, veřejně a v přiměřené lhůtě projednána nezávislým a nestranným soudem. Odpovědnost a ručení za tento závazek však musí nést soudní moc sama. Lze tak uzavřít, že samotné zřízení Justiční akademie zákonem má své opodstatnění s ohledem na funkci, kterou má plnit při vzdělávání justičních čekatelů a dalších pracovníků soudů, ve vztahu ke kontinuálnímu vzdělávání soudců je ji však možno s ohledem na to, co bylo shora uvedeno, chápat pouze jako jeden z možných, samotným soudcem svobodně zvolených, zdrojů. Ústavní soud proto z uvedených důvodů zrušil všechna ta ustanovení zákona, která vzdělávání soudců v Justiční akademii stanoví jako povinnost, jakož i ustanovení na ně obsahově navazující, týkající se rozsahu této povinnosti.“

V dnešní době probíhá vzdělávání soudců především prostřednictvím samostatného studia, jsou využívány vzdělávací akce organizované především Justiční akademií, ta však nedrží monopol, a proto vzdělávací akce pořádají i vysoké školy a soudy.

V neposlední řadě je nutné připomenout, že soudci se nejen vzdělávají, ale zároveň přispívají svými znalostmi a zkušenostmi při odborné přípravě a při odborném vzdělávání soudců,

státních zástupců, justičních kandidátů a právních čekatelů a dalších zaměstnanců soudů a státních zastupitelství, organizovaném Justiční akademií, ministerstvem, soudem nebo státním zastupitelstvím. Nebrání-li tomu plnění povinností při výkonu soudnictví, může soudce přispívat svými znalostmi a zkušenostmi též při odborné přípravě notářů, advokátů, soudních exekutorů, advokátních koncipientů, notářských koncipientů, notářských kandidátů, exekutorských koncipientů a exekutorských kandidátů (viz § 83 zákona o soudech a soudcích). Je běžné, že soudci obecných soudů i Ústavního soudu participují na vzdělávacích akcích, přednášejí, publikují a zkouší další zaměstnance justičního aparátu i členy jiných právnických profesí.

2.2 Úvahy o opětovném zavedení povinnosti soudců se vzdělávat

V souvislosti zejména s nedávnými mediálně prezentovanými kauzami týkajícími se sexuálně motivovaných trestných činů, za které byli pachatelé odsouzeni „pouze“ k podmíněným trestům, vyvstala zejména ve veřejnosti a u politické reprezentace otázka, zda by nebylo namíste opětovně uvažovat o zavedení povinnosti pro soudce se průběžně vzdělávat. Výsledkem byl návrh skupiny poslanců v čele s ministrem spravedlnosti Pavlem Blažkem novelizující zákon o soudech a soudcích, který zavádí povinné vzdělávací plány pro soudce (tzv. Lex Anička), který byl zveřejněn jako sněmovní tisk č. 747 a je na programu 119. schůze Poslanecké sněmovny k prvnímu čtení. Tímto návrhem se má do zákona o soudech a soudcích vložit § 82a ve znění:

(1) Soudce předloží předsedovi soudu ke schválení návrh individuálního plánu vzdělávání nejpozději do 6 měsíců od přidělení nebo přeložení soudce k soudu; dále nejpozději 3 měsíce před uplynutím doby, na kterou byl plán schválen. Individuální plán vzdělávání soudce vypracuje na období 3 let. Předseda soudu může návrh individuálního plánu vzdělávání upravit s přihlédnutím k současnému nebo předpokládanému zařazení soudce a k znalostem a dovednostem soudce.

(2) Pravidla a postup při vypracování a předkládání individuálního plánu vzdělávání, jeho formu, obsah a náležitosti stanoví metodika Justiční akademie.“

Dle důvodové zprávy je cílem tohoto návrhu zvýšení kvality fungování soustavy soudů, zejména tak, aby byla schopna kvalitněji, efektivněji a pružněji reflektovat specifické postavení zranitelných skupin osob, mezi něž se řadí mimo jiné děti, osoby trpící duševním onemocněním a oběti trestných činů, a jejich zvláštní potřeby. Dle navrhovatelů nemá danou změnou zákona o soudech a soudcích dojít ke změně základního paradigmatu ohledně vzdělávání soudců, tedy že průběžné vzdělávání je povinností každého soudce dle § 82 zákona, ale novelou má být zakotvena bližší úprava a strukturace procesu, v jehož rámci je povinnost soustavného vzdělávání naplňována, a to tak, aby její výsledky co nejlépe odpovídaly konkrétním potřebám jednotlivce i soudu, u něž působí, a přispívaly ke zvyšování kvality jejich činnosti. V důsledku toho by měl každý soudce předložit předsedovi daného soudu individuální plán vzdělávání na tři roky, přičemž obsah i způsob vzdělávání zůstane v gesci samotného soudce. Návrh tedy směřuje k tomu, aby si soudce sám vyhodnotil vlastní individuální vzdělávací potřeby, naplánoval si na tři roky dopředu směřování a obsahovou stránku svého vzdělávacího procesu a vyhodnocoval rozvoj svých osobních kompetencí. K tomu Justiční akademie zpracuje metodiku, která bude pro soudce sloužit jako vodítko.

Tento návrh však vyvolává debaty o možném ohrožení soudcovské nezávislosti, neboť opětovně se navazuje primárně povinné vzdělávání na Justiční akademii, která spadá pod moc výkonnou. V rámci kritiky předloženého návrhu je nutné rovněž zdůraznit, že porušení povinnosti plnit individuální plán vzdělávání ze strany soudce bude moci být posouzeno jako kárné provinění. V tom je ovšem problém, protože povinnosti závazné pro soudce mohou být toliko stanoveny zákonem, nikoli prováděcím právním předpisem, natož metodikou Justiční akademie, která není právním předpisem a není závazná. Proto by obsahové náležitosti individuálních plánů vzdělávání a určitý rozsah vzdělávání měly být stanoveny přímo zákonem za současného legislativního odkazu na prováděcí právní předpis. Za předloženého stavu se obávám, že nebude moci být uvedená povinnost vymáhána, resp. její porušení sankcionováno.

Byť osobně jsem zastáncem průběžného vzdělávání soudců, tak v tomto případě vnímám předmětný návrh novelizující zákon o soudech a soudcích za redundantní. Styl práce soudce, odbornost, ve které působí, jeho dosavadní praxe, rozsah jeho znalostí i zkušeností, jeho věk

a rodinné zázemí, to všechno (a nejen to) jsou faktory, které ovlivňují individuální potřebu soudce se průběžně vzdělávat. Zkrátka nelze zobecnit penzum vzdělávacích potřeb soudců, protože každý soudce se potřebuje vzdělávat rozdílně. Současně nelze paušalizovat pochybení některých kolegů soudců v mediálně prezentovaných kauzách ve vztahu ke všem soudcům. A současně nelze bez dalšího hledat důvody pochybení soudců v nedostatečném vzdělávání v rámci jejich soudní praxe. Ukládání trestů je otázkou individualizace, přičemž nelze paušalizovat druh a výměru trestu pro každého pachatele dané trestné činnosti, naopak je nutné ukládat takový trest, který odpovídá individuálním okolnostem. Mám za to, že nutit soudce k průběžnému vzdělávání není správnou cestou. Naopak by bylo vhodnější zvolit cestu pozitivní motivace k individuálnímu vzdělávání, pokud zákonodárci cítí potřebu upřesnit a vymezit povinnost průběžného vzdělávání soudců dle § 82 zákona o soudech a soudcích. Cestou by mohlo být například přijetí kariérního řádu soudců, v rámci kterého by bylo zakotveno, že průběžné vzdělávání může být jedním z předpokladů k přeložení soudce k soudu vyššího stupně či ke jmenování soudním funkcionářem.

2.3 Vzdělávání soudců ve světě

V této části práce se zaměřím na problematiku vzdělávání soudců napříč vybranými zeměmi, a to jak v rámci Evropské unie, tak i na jiných kontinentech.

Průběžné vzdělávání soudců je v zemích střední Evropy poměrně standardizované, i když se detaily mohou lišit. Na Slovensku je další vzdělávání soudců organizováno Justiční akademií, která se zaměřuje na širokou škálu témat od evropské justiční spolupráce po etiku soudců a odborné právní znalosti. Tento model se přibližuje českému systému, kdy jsou vzdělávací aktivity povinné, ale flexibilně reagují na potřeby soudního systému. Povinné vzdělávání se týká zejména začínajících soudců.

V Německu a Rakousku se soudci účastní povinného vzdělávání, které se zaměřuje jak na specializované oblasti práva, tak na obecné soudní dovednosti. V Německu se vzdělávací programy často realizují v rámci regionálních justičních škol, zatímco v Rakousku je školení soudců úzce propojeno s justičními institucemi a státním zastupitelstvím.

V Polsku je Justiční akademie (Krajowa Szkoła Sądownictwa i Prokuratury) klíčovou institucí zajišťující školení pro soudce i státní zástupce. Vzdělávání zahrnuje široké spektrum témat od etických zásad po specializované právní znalosti s ohledem na evropskou legislativu.

Zajímavostí je, že všechny tyto země spolupracují v rámci projektů zaměřených na zvyšování jazykových kompetencí soudců a státních zástupců, což napomáhá lepší justiční spolupráci v rámci EU. Průběžné vzdělávání soudců je tedy v těchto státech nejen povinné, ale i poměrně důkladně rozvinuté a podporované na národní i evropské úrovni.

Pokud zmíníme další evropské země, tak Dánsku či Finsku je vzdělávání soudců formálně povinné, i když je flexibilní v přístupu. Součástí těchto programů jsou pravidelné evaluace výkonu soudců a zapojení zpětné vazby od veřejnosti a uživatelů soudů, což ovlivňuje obsah vzdělávání. Ve Španělsku a Nizozemsku také zavedly systém hodnocení soudců a jejich vzdělávacích potřeb na základě pravidelných přezkumů. V zemích Commonwealthu existuje několik organizací poskytující vzdělávání soudu. Na tomto místě je možné zmínit organizaci Commonwealth Judicial Education Institute, který podporuje vzdělávání soudců po celém společenství národů. Vzdělávání soudců je povinné v některých členských státech a zaměřuje se na reformy soudnictví a posilování profesních standardů (Cheryl, 2006, s. 132).

Současně sama Evropská unie hojně podporuje vzdělávání soudců a dalších pracovníků justice, a to zejména v problematice práva EU. Podle představitelů EU je vzdělávání právních odborníků v oblasti práva EU nezbytné k zajištění správného a účinného uplatňování unijních předpisů, k posílení vzájemné důvěry mezi právními odborníky v přeshraničních řízeních a k podpoře uplatňování hodnot a zásad EU, jako je například zásada právního státu. Komise v nedávné době představila nový komplexní balíček opatření týkající se justičního vzdělávání. Ten byl přijat 2. prosince 2020 a má přispět k modernizaci soudnictví. Jeho součástí je Strategie evropského justičního vzdělávání na období 2021–2024, 9. výroční zpráva o evropském justičním vzdělávání, kterou vydává Generální ředitelství pro spravedlnost a spotřebitele, a nově vytvořená Evropská vzdělávací platforma (ETP) na portálu evropská e-justice. Citovaná Strategie evropského justičního vzdělávání na období 2021–2024 a související nástroje mají za cíl i nadále poskytovat podporu systémům soudnictví a právním odborníkům a připravit je na výzvy 21. století a neustále se vyvíjející

předpisy EU. Současně stanoví nové cíle v oblasti vzdělávání a definuje nové priority, nové operativní cíle přizpůsobené potřebám různých právnických profesí. Strategie se zaměřuje na širší cílovou skupinu a novou zeměpisnou oblast působnosti s cílem řešit nové výzvy v souladu s potřebami odborníků v oblasti práva. Odborná příprava v této oblasti by měla ještě více prosazovat společnou kulturu právního státu, dodržování základních práv a rozsáhlejší digitalizaci soudnictví. Měla by jít nad rámec právního vzdělávání a podporovat rozvoj odborných profesních dovedností. Kromě toho by se mělo zajistit, že jsou včas k dispozici odborné kurzy reagující na nové vzdělávací potřeby. Prioritou je odborná příprava soudců a státních zástupců, ale strategie se týká všech právních odborníků.

Pokud opustíme Evropu a přesuneme se přes Atlantik do Spojených států amerických, tak tam je pro soudce jednotlivých států povinné pokračovat ve vzdělávání po dobu jejich kariéry, s cílem udržet vysokou úroveň odbornosti a reagovat na změny v právu a společnosti. Federální soudci mají přístup k programům, které vycházejí z individuálních potřeb, často prostřednictvím institucí jako National Judicial College nebo Federal Judicial Center (Cheryl, 2006, s. 133).

V afrických zemích je justiční vzdělávání uznáváno jako nezbytná součást zachování soudní nezávislosti, integrity a kompetence. Mnoho afrických zemí institucionalizovalo průběžné školení pro soudce, ačkoli specifika toho, jak je povinné, se mohou lišit. Například v Jihoafrické republice byl podle zákona o institutu soudního vzdělávání z roku 2008 založen South African Judicial Education Institute (SAJEI). Poskytuje nepřetržité školení pro soudce se zaměřením na počáteční i další vzdělávání, aby bylo zajištěno, že zůstanou efektivní ve svých funkcích. SAJEI hraje klíčovou roli v nabídce workshopů a kurzů na témata, jako je psaní rozsudků a soudní dovednosti. Průběžné vzdělávání je povzbuzováno a podporováno, i když není vždy výslovně označeno jako „povinné“. Keňa má také strukturovaný přístup k justičnímu vzdělávání, přičemž Kenya Judiciary Academy nabízí soudcům průběžné vzdělávání. To zahrnuje školení praktických dovedností a také lekce o soudcovské etice, nezávislosti a specializovaných právních oblastech, jako je právo životního prostředí a rodinné soudní záležitosti. Na celém kontinentu poskytují iniciativy jako African Judicial Exchange Network platformy pro spolupráci, přičemž země jako Botswana, Ghana, Keňa a Nigérie se účastní činností vzájemného učení a budování dovedností. Tyto programy

společně zdůrazňují význam justičního vzdělávání jako nástroje pro udržení kvality a integrity soudnictví, i když úroveň formálnosti nebo povinnosti takového vzdělávání se v jednotlivých zemích liší.

V zemích jižní Asie jako Bangladéš a Nepál kladou důraz na pokračující justiční vzdělávání, aby bylo zajištěno, že soudci budou mít aktuální informace o změnách v zákonech a postupech. Bangladéšský soudní systém je ovlivněn jak domorodými, tak koloniálními právními tradicemi a justiční vzdělávání se zaměřuje na zachování právní kontinuity a řešení moderních výzev při výkonu spravedlnosti. Programy průběžného vzdělávání tyto potřeby řeší a zajišťují, že soudci mohou efektivně vykonávat své funkce. V zemích jako je Indonésie a Filipíny byly zavedeny programy justiční přípravy, aby se zlepšily schopnosti soudců. Tyto programy často zahrnují kurzy procesního práva, řízení případů, lidských práv a používání technologií v soudní síni. Mnoho z těchto a okolních zemí se zaměřuje na zlepšení schopnosti soudního systému reagovat na vznikající výzvy, jako je mezinárodní právo a ekonomické otázky. Ve východní Asii hraje Japonsko významnou roli v justičním vzdělávání a poskytuje podporu a školení zemím jako Vietnam a Kambodža. Japonský přístup zdůrazňuje potřebu právních reforem, prosazování právního státu a poskytování dalšího vzdělávání soudcům, aby bylo zajištěno, že zůstanou nezávislí a kompetentní. Celkově lze říci, že justiční vzdělávání v Asii, i když není jednotně povinné, je považováno za důležité pro zajištění efektivního fungování právních systémů v rychle se měnícím světě. Mnoho zemí v regionu přijímá modely dalšího vzdělávání, aby zvýšilo soudcovské kompetence.

2.4 Vzdělávání asistentů a justičních kandidátů

Podobně jako v případě soudců, tak i asistenti soudců se v současné době průběžně vzdělávají na dobrovolné bázi, k čemuž jim slouží jednak vzdělávací akce pořádané Justiční akademií, jednak vzdělávací akce pořádané krajskými soudy, v rámci jejichž obvodu jednotliví asistenti působí, a jednak přednášky a semináře pořádané dalšími subjekty (univerzitami, Českou advokátní komorou apod.). V této souvislosti je nutné zmínit rozdílnost rolí asistentů soudců a justičních kandidátů, neboť nejde o synonyma, náplň jejich práce je jiný a směřování těchto pracovníků je odlišné. Asistent soudce je pravou rukou

soudce, připravuje pro něj rešerše a koncepty rozhodnutí, rovněž se podílí samostatně na rozhodovací činnosti soudu, jak je uvedeno v předchozích částech předkládané práce. Současně není nikde dáno, že z asistenta soudce se musí stát v budoucnu soudce. Existují asistenti, kterým jejich role vyhovuje a zůstávají v ní po celý pracovní život. Jinými slovy, směřování asistenta není primárně vnímáno k tomu, aby se připravoval na funkci soudce, byť i to není vyloučené. Nicméně rolí asistenta je primárně práce pro „svého“ soudce, tedy podíl (buď přímý či nepřímý) na rozhodovací činnosti jednotlivého senátu daného soudu. Proto i vzdělávání asistentů je vnímáno jako získání nových znalostí a zkušeností, které mohou být následně ku prospěchu při rozhodovací činnosti soudu a při spolupráci se soudcem.

Naproti tomu role justičního kandidáta směřuje k jedinému – připravit se na budoucí možnou roli soudce. Tedy samostatně vést řízení před soudem a rozhodovat procesně i meritorně, zkrátka nést na bedrech odpovědnost soudce, který musí rozhodovat o životech lidí, ať v civilním sporném řízení o zaplacení dlužné částky, při úpravě poměrů rodičů k nezletilým dětem nebo v rámci trestního řízení rozhodovat o vině či nevině obžalovaných a o jejich trestech, apod. V tomto ohledu problematika vzdělávání kandidátů doznala oproti předchozí právní úpravě změn v podobě povinného penza přednášek a seminářů, které musí kandidát v rámci své roční praxe absolvovat, aby se následně mohl přihlásit do výběrového řízení na soudce (samozřejmě při splnění i dalších podmínek stanovených zákonem a vyhláškou). Systém vzdělávání se sjednotil pro všechny kandidáty v rámci celé České republiky. Dříve probíhalo vzdělávání justičních kandidátů podle systému jednotlivých krajských soudů a nikoli jako striktně povinné. Nyní mají kandidáti indexy, do kterých jim přednášející potvrzují absolvování dané vzdělávací akce.

Podle § 23 odst. 2 a 3 vyhlášky č. 516/2021 Sb. se průběh odborné přípravy řídí věcným a časovým plánem odborné přípravy, který stanoví předseda příslušného krajského soudu podle metodiky Justiční akademie schválené ministerstvem a projednané s předsedy krajských a vyšších soudů. Plán odborné přípravy je zaměřen tak, aby odborná příprava justičního kandidáta sloužila zejména k:

a) prohloubení odborných znalostí a organizačních a komunikačních dovedností justičního kandidáta,

- b) rozvíjení jeho schopností aplikovat právní předpisy v konkrétní věci,
- c) získávání znalostí o jednotlivých agendách vedených soudy a o jejich výkonu,
- d) osvojení si procesních postupů a návyků nezbytných pro výkon funkce soudce a
- e) jeho seznámení se s etickými principy vztahujícími se k výkonu funkce soudce.

Podle metodiky Justiční akademie schválené ministerstvem, na kterou odkazuje § 23 odst. 2 vyhlášky č. 516/2021 Sb., „[v] rámci odborné přípravy působí justiční kandidát zpravidla 9 měsíců na okresním soudě a zpravidla 2 měsíce na krajském soudě, případně vrchním soudě. Délku působení justičního kandidáta na jednotlivých úsecích prvostupňového a odvolacího soudu (občanskoprávní úsek, trestní úsek, opatrovnícký úsek, úsek výkonu rozhodnutí a exekucí, úsek správního soudnictví, insolvenční úsek) stanoví předseda krajského soudu, a to zejména s přihlédnutím k dosavadní praxi justičního kandidáta. Není vyloučeno, aby justiční kandidát působil souběžně na více úsecích.“

Rovněž je nutné, aby na tomto místě zaznělo, že průběh odborné přípravy justičního kandidáta a její úroveň zajišťuje po odborné a pedagogické stránce školitel, kterého jmenuje a odvolává předseda krajského soudu ze soudců, kteří mají předpoklady k výchově justičních kandidátů v rámci plánu odborné přípravy.

Po obsahové stránce musí justiční kandidát absolvovat určité penzum seminářů pořádaných Justiční akademií. Část seminářů je justiční kandidát v rámci roční odborné přípravy povinen absolvovat, účast na ostatních seminářích je dobrovolná. Podle metodiky zahrnuje vzdělávání justičních kandidátů teoretickou část, která slouží především k obecnému seznámení s chodem justice a jednotlivých soudních úseků. Navazující praktická (výcviková) část cílí na osvojení si praktických dovedností soudce, a to formou interaktivních a nácvikových seminářů. Povinným základem, který musí každý justiční kandidát absolvovat, je úvodní seminář pro nově příchozí justiční kandidáty a dále dva ucelené procesní bloky zaměřené na vedení řízení a zvládnutí konkrétních situací, k nimž dochází během civilního a trestního řízení před soudem prvního stupně. Návazně je povinností justičního kandidáta absolvovat alespoň jeden simulovaný proces.

Na prvním semináři každý justiční kandidát obdrží Průkaz vzdělávání justičního kandidáta na Justiční akademii, ve kterém jsou vypsány povinné i fakultativní semináře. Povinné

semináře je justiční kandidát povinen absolvovat v termínu stanoveném Justiční akademií. Podmínkou ukončení odborné přípravy justičního kandidáta na Justiční akademii je absolvování všech povinných seminářů, které svým podpisem v průkazu vzdělávání stvrzuje přednášející nebo pracovník Justiční akademie.

Posun k centralizovaného vzdělávání všech justičních kandidátů jakožto potencionálních budoucích soudců lze kvitovat, přičemž i obsahová část povinných seminářů je pouze ku prospěchu věci, neboť nejde jen o teorii, ale i o praktický nácvik řešení všech možných situací, se kterými se mohou budoucí soudci setkat. Současně je opravdu důležité, aby osoba školitele daného justičního kandidáta poskytovala opravdu záruku řádného profesního i pedagogického vedení justičního kandidáta a aby teoretické poznatky získané v rámci seminářů mohl justiční kandidát vidět i prakticky při spolupráci se svým školitelem, který by měl poskytovat justičnímu kandidátovi potřebnou zpětnou vazbu a dostatečný časový prostor pro společné konzultace.

Na tomto místě lze zmínit, že současná podoba povinného vzdělávání justičních kandidátů má podobné rysy jako odborná příprava advokátních koncipientů jakožto budoucích advokátů. I u nich je povinnost absolvovat určité penzum vzdělávacích akcí pořádaných Českou advokátní komorou, nicméně jde o jeden z předpokladů k připuštění k odborné advokátní zkoušce, po jejímž úspěšném složení se může advokátní koncipient stát advokátem. Podle usnesení představenstva České advokátní komory č. 1/1998 Věstníku o výchově advokátních koncipientů v aktuálním znění, mají advokátní koncipienti povinnost absolvovat školení, povinné a volitelné semináře (čl. 9, 10 a 10a Usnesení), a to vstupní školení v prvním roce výkonu právní praxe, dle rámcového programu předepsané povinné semináře v každém roce trvání právní praxe (za každý rok 6 povinných polodenních seminářů) a tři seminární dny volitelných seminářů. Podobně jako justiční kandidáti mají i advokátní koncipienti výkaz, do kterého zaznamenávají účast na jednotlivých seminářích. Obsahově jsou semináře zaměřeny napříč právními úpravami, a to jak v teoretické, tak i v praktické části.

Osobně zavedení povinného vzdělávání justičních kandidátů považuji za správný krok směřující k lepší přípravě budoucích soudců, přičemž nyní nastavené penzum povinných

seminářů nepovažuji za nijak časově náročné, aby se to nedalo skloubit s ostatní odbornou praxí justičního kandidáta.

2.5 Náměty na zlepšení vzdělávání soudců v České republice

V této podkapitole si dovolím nastínit vlastní úvahy nad zlepšením současné situace vzdělávání soudců v České republice, byť dopředu avizuji, že situace ohledně vzdělávání soudců v naší domovině je dobrá. Nicméně mám za to, že by bylo vhodné zapracovat na následujících oblastech vzdělávání soudců.

Vzdělávací akce a jejich obsah by měly odpovídat více aktuálním problémům a výzvám a měly by efektivně reagovat na aktuální poptávku soudců po nových tématech a problematikách. V současné době lze vyzorovat trend v zájmu soudců o využití umělé inteligence při jejich práci, na což v poslední době Justiční akademie správně zareagovala a zavedla mnoho termínů semináře nazvaného Umělá inteligence a její využití v justici. Rovněž by bylo vhodné upravit osnovy stávajících a již delší dobu nabízených tradičních seminářů z oblasti hmotného a procesního práva tak, aby odpovídaly novým trendům. A v neposlední řadě by bylo nanejvýš vhodné zařadit více vzdělávacích akcí zaměřených mimoprávně. Zde mám na mysli např. semináře zaměřené na mediální komunikaci a mediální vystupování soudců, semináře zaměřené na komunikaci soudců s účastníky řízení s důrazem na empatii a cit na situaci jednotlivých účastníků řízení či semináře týkající se restorativní justice.

V rámci boje proti uzavřené justici by měly více existovat vzdělávací akce společné pro profesionály z různých právnických profesí, kde by si jednotliví účastníci mohli vyměnit vzájemné znalosti a zkušenosti, čímž by si navzájem rozšířili své obzory a konkrétně soudci by vystoupili ze své sociální a profesní bubliny. Tím by jistě mohlo dojít ke zkvalitnění práce soudců v České republice.

Rovněž v důsledku přijatého konsolidačního balíčku je patrný nedostatek finančních prostředků pro činnost Justiční akademie a vzdělávání justičního personálu obecně. Mám za to, že v tomto případě se šetřit nemá. Naopak, vyšší finanční prostředky mohou znamenat úspory státu v jiných oblastech, neboť vysoce kvalifikovaní pracovníci (nejen soudci) budou

patříčně vzdělání, budou schopni reagovat na novodobé výzvy a aktuální problémy, čímž může dojít mj. ke zefektivnění a zrychlení soudního řízení, zlevnění soudního řízení, snížení nákladů jednotlivých účastníků soudních řízení či ke snížení částky, kterou musí stát vyplácet jako náhradu škody za nesprávný úřední postup či nezákonné rozhodnutí.

Rozšíření činnosti Justiční akademie do jiných částí České republiky či alespoň zkvalitnění školicích prostor v Praze včetně vybudování ubytovacích kapacit by jistě přispělo k většímu zájmu soudců o průběžné vzdělávání.

V neposlední řadě se musím zmínit o zavedení kariérního řádu pro soudce. Jak bylo uvedeno v předchozích částech předkládané práce, v jiných zemích Evropské Unie existuje obdoba kariérního řádu pro soudce včetně povinného průběžného vzdělávání a evaluace soudců, což bývá zohledňováno při přesunu soudce k vyšší soudní instanci či při jmenování soudce soudním funkcionářem. Česká republika by si v uvedených zemích mohla vzít příklad a podobný systém kariérního postupu soudců přijmout, čímž by mj. pozitivně motivovala soudce k průběžnému vzdělávání.

3 Poslání a cíle Justiční akademie

Justiční akademii, jak ostatně napovídá její název, lze charakterizovat jako vzdělávací zařízení, které slouží k edukaci jednotlivých složek a zaměstnanců justice, tedy nejen soudců a pracovníků soudů, ale probíhají zde mj. i školení státních zástupců a právních čekatelů. Její sídlo je v Kroměříži, kde probíhající téměř všechny vícedenní vzdělávací akce, jednodenní školení či workshopy mohou probíhat i v jiných částech České republiky (např. v Praze nebo Ostravě). Vzdělávání není zaměřeno výhradně na odborné právnické znalosti a dovednosti, ale je možné například navštívit seminář věnovaný etice nebo workshop o tom, jak může soudce zabránit vlastnímu vyhoření. Mimo to se Justiční akademie podílí na procesu výběru nových soudců a justičních kandidátů a na odborné přípravě justičních kandidátů a asistentů soudců, v neposlední řadě též napomáhá v přípravě asistentům soudců k odborné justiční zkoušce. Paleta činnosti Justiční akademie je opravdu pestrá. Její přidanou hodnotou je rovněž její sídlo v Kroměříži, která umožňuje po celodenním soustředění pokračovat v odborných debatách a v sociálním vyžití v již méně formálním duchu v některé z tamních restaurací či vináren.

3.1 Justiční akademie a její úloha

Justiční akademie vznikla v roce 2002 jako instituce resortu Ministerstva spravedlnosti se zaměřením na vzdělávání soudců, státních zástupců a dalších zaměstnanců justice. Stalo se tak zákonem o soudech a soudcích (§ 129 a násl.). V roce 2005 bylo změněno její sídlo ze Stráže pod Ralskem do Kroměříže a ke sloučení s Justiční školou sídlící v Kroměříži, která byla zaměřena na vzdělávání vyšších soudních úředníků.

V souvislosti se změnou sídla Justiční akademie si dovoluji vzpomenout na jednu pikantní skutečnost. Změna sídla byla provedena novelou zákona o soudech a soudcích, a to tzv. přílepkem (pozměňovacím návrhem) k zákonu, který s justicí ani s Justiční akademií vůbec nesouvisel. Nikdo z tamních poslanců Parlamentu České republiky si tehdy zřejmě nevšiml návrhu, kterým se do zákona později promítla změna sídla Justiční akademie ze Stráže pod Ralskem do Kroměříže, neboť této změně nepředcházela žádná debata, její dopad byl však pro justici nezanedbatelný. Poté, co vyšlo najevo, že bylo sídlo Justiční akademie změněno,

nezůstaly již pozměňovací návrhy nejmenovaného brněnského poslance bez pozornosti ostatních kolegů. Ale to jen tak pro odlehčení.

Justiční akademie vzdělává tyto cílové skupiny:

- soudci a soudní funkcionáři
- státní zástupci
- justiční kandidáti a právní čekatelé
- asistenti soudců a státních zástupců
- vyšší soudní úředníci a vyšší úředníci státních zastupitelství
- justiční personál soudů a státních zastupitelství
- zaměstnanci ekonomické správy soudů a státních zastupitelství
- zaměstnanci Ministerstva spravedlnosti

Justiční akademie má, mimo svoje sídlo v Kroměříži, ještě stálé pracoviště v Praze. V obou uvedených místech je uskutečňována převážná část vzdělávání. Dále vzdělávací akce probíhají v regionálních učebnách, zejména v sídlech či pobočkách krajských soudů. V Justiční akademii se konají přednášky, odborné semináře, workshopy a kurzy v systému celoživotního vzdělávání, zejména v oblastech právních a společenských disciplín. Justiční akademie rovněž zabezpečuje kvalifikační vzdělávání vyšších soudních úředníků a vyšších úředníků státního zastupitelství podle zákona o vyšších soudních úřednících. Nelze opomenout, že Justiční akademie vzdělává také vedoucí kanceláří, dozorčí úřednice, rejstříkové vedoucí, apod.

Podle čl. 4 Statutu Justiční akademie patří mezi orgány Justiční akademie Rada Justiční akademie (dále jen „Rada“) a ředitel Justiční akademie (dále jen „Ředitel“).

Rada po odborné stránce řídí výchovnou a vzdělávací činnost Justiční akademie. Jménem Rady vystupuje navenek její předseda nebo pověřený člen. Jednání Rady svolává a řídí její předseda, popř. místopředseda nebo jiný pověřený člen. Předseda Rady je povinen svolat jednání Rady, pokud o to požádá ministr spravedlnosti, ředitel nebo více než jedna třetina členů Rady. Rada je usnášeníschopná za přítomnosti alespoň poloviny svých členů a k přijetí

usnesení postačí nadpoloviční většina hlasů přítomných členů. Zápis z jednání Rady pořizuje tajemník, ten se zasílá členům Rady, řediteli a ministru spravedlnosti. Ministr spravedlnosti může z bývalých členů Rady, kteří se významným způsobem zasloužili o její činnost, jmenovat jednoho nebo více emeritních členů Rady, kteří sice nejsou jejími členy, mají ale právo se účastnit jednání Rady s poradním hlasem (čl. 5 Statutu).

Rada projednává a schvaluje zejména:

- roční plán vzdělávací a výchovné činnosti Justiční akademie, obsahovou náplň a program studia a závěrečné zkoušky vyšších soudních úředníků,
- zásady pro zařazování soudců, státních zástupců, justičních kandidátů a právních čekatelů, vyšších soudních úředníků a dalších osob do vzdělávání,
- roční zprávu o vzdělávací činnosti Justiční akademie a vyhodnocení plánu vzdělávání.

Rada se dále vyjadřuje například ke jmenování a odvolání náměstka - vedoucího odboru výchovy a vzdělávání, jakož i náměstka - vedoucího ekonomického odboru, a k návrhu rozpočtu Justiční akademie (čl. 5 Statutu).

Ředitele jmenuje a odvolává ministr spravedlnosti po projednání s Radou. Ředitel zajišťuje chod Justiční akademie, a to po stránce personální, organizační, pedagogické, materiální a finanční; vydává vnitřní předpisy nezbytné pro chod Justiční akademie, zabezpečuje po organizační a technické stránce podmínky pro její práci a za tímto účelem zajišťuje přípravu podkladů pro její jednání. Ředitel se dále podílí na přípravě plánu vzdělávací a výchovné činnosti Justiční akademie a odpovídá za následnou realizaci plánu. Je-li ředitel nepřítomen, zastupuje jej náměstek – vedoucí odboru výchovy a vzdělávání, popř. náměstek – vedoucí ekonomického odboru (čl. 7 Statutu).

Justiční akademie se organizačně člení na útvar ředitele, odbor výchovy a vzdělávání a odbor ekonomický. Ředitel přímo řídí vedoucího odboru výchovy a vzdělávání, vedoucího ekonomického odboru, tajemníka Rady a pracovníky v útvaru ředitele. Tajemník Rady zajišťuje administrativní a organizační činnosti spojené s jejím zasedáním a fungováním. Odbor výchovy a vzdělávání řídí vedoucí odboru výchovy a vzdělávání a zabezpečuje výchovně vzdělávací činnost. Vedoucí tohoto odboru přímo řídí sekretariát, jednotlivé akademické pracovníky a organizační pracovníky, případně vedoucí akademické pracovníky

či vedoucí organizační pracovníky a knihovnu. Odbor ekonomický zabezpečuje ekonomicko-provozní a hospodářsko-správní činnost, včetně informačních technologií, vede jej vedoucí ekonomického odboru, který přímo řídí sekretariát, oddělení správy a údržby majetku (oblast investic, BOZP, správu a evidenci majetku včetně ubytovacích služeb), oddělení ekonomické (hospodaření s rozpočtovými prostředky včetně inventarizace), oddělení autoprovozu (organizace dopravní služby Justiční akademie, včetně hospodaření se svěřenými prostředky určenými na opravy a obnovu vozového parku) a oddělení informačních technologií (informační systémy, správu a funkčnost počítačů a sítí a rozvoj informačních technologií a další činnosti v oblasti informatiky a informačních technologií související s činností organizace). Jednotlivá oddělení řídí jejich vedoucí (čl. 8 Statutu).

Vzdělávání v rámci Justiční akademie je zajišťováno v rámci vzdělávacích akcí prostřednictvím zaměstnanců či lektorů Justiční akademie. Lektory Justiční akademie jmenuje a odvolává Rada, popř. může být v odůvodněných případech na základě rozhodnutí ředitele lektorskou činností pověřena i jiná odborně způsobilá osoba.

Justiční akademie připravuje a po organizační a odborné stránce zabezpečuje výchovně vzdělávací akce v rámci přípravy justičních kandidátů a právních čekatelů a soustavné vzdělávání soudců, státních zástupců a dalších osob, působících v justici. Tuto činnost vykonává v součinnosti se soudy a státními zastupitelstvími tak, aby co nejlépe odpovídala jejich potřebám. Justiční akademie rovněž zajišťuje kvalifikační studium vyšších soudních úředníků a vyšších úředníků státního zastupitelství podle zvláštního předpisu (zákon o vyšších soudních úřednících) a podílí na zabezpečení studia bakalářského programu vyšší justiční úředník (čl. 3 Statutu).

Justiční akademie poskytuje knihovnické a jiné informační služby, vykonává publikační, ediční a analytickou činnost související s jejím posláním; ve spolupráci s Ministerstvem spravedlnosti vypracovává metodiku přijímacích pohovorů justičních kandidátů a právních čekatelů a podílí se na organizačním zajištění a i zabezpečení justičních zkoušek a zkoušek právních čekatelů. Justiční akademie pořádá a organizuje konference, semináře, školení a další vzdělávací akce sama nebo v partnerství s jinými institucemi. V rámci výchovně vzdělávacích akcí a konferencí poskytuje justičním a právním čekatelům, soudcům a státním

zástupcům a dalším osobám působícím v resortu justice bezplatné stravování a ubytování v objektech Justiční akademie (čl. 3 Statutu).

Vzdělávání zajišťují zejména lektoři z řad soudců, státních zástupců a dalších významných odborníků z akademické obce. Justiční akademie má mnohé bilaterální kontakty v Evropě i v mezinárodním měřítku, je aktivním členem v síti EJTN (European Judicial Training Network – Evropská síť justičních vzdělávacích institucí), aktivně spolupracuje s organizací ERA (Academy of European Law) a dalšími justičními vzdělávacími institucemi zemí V4. Vzdělávací instituce, které zajišťují justiční vzdělávání ve 28 členských státech Evropské unie, přijaly na generálním shromáždění Evropské justiční vzdělávací sítě dne 10. června 2016 prohlášení, obsahující devět základních principů justičního vzdělávání:

- 1. Justiční vzdělávání je multidisciplinární a praktické s důrazem na rozvoj profesních dovedností, technik a hodnot.*
- 2. Všichni soudci a státní zástupci mají mít možnost před zahájením výkonu profese, či na začátku své kariéry absolvovat vstupní vzdělávání.*
- 3. Všichni soudci a státní zástupci mají mít možnost účastnit se celoživotního profesního vzdělávání, a to jak po svém jmenování, tak v průběhu výkonu své profese a je jejich odpovědností se takového vzdělávání účastnit. Každý členský stát by měl vytvořit takové podmínky, které zajistí, aby soudci a státní zástupci mohli této možnosti využít.*
- 4. Vzdělávání je součástí běžného pracovního života soudce či státního zástupce. Všichni soudci a státní zástupci by měli mít čas účastnit se vzdělávání v rámci svého běžného pracovního dne, pokud tímto není přímo ohrožena služba spravedlnosti.*
- 5. V souladu s principy nezávislosti justice je koncepce, obsah a způsob justičního vzdělávání výlučně kompetencí národních vzdělávacích institucí.*
- 6. Vzdělávání by mělo být primárně poskytováno soudci a státními zástupci, kteří byli pro tento účel vyškoleni.*
- 7. V justičním vzdělávání by se měly prioritně využívat kvalitní a moderní způsoby a formy výuky.*

8. *Členské státy by měly zajistit, aby národní justiční vzdělávací instituce měly pro svou činnost a pro dosažení svých cílů dostatečné finanční i jiné zdroje a prostředky.*

9. *Justiční vzdělávání by mělo být podporováno nejvyššími justičními orgány.*

Vedle pravidelné činnosti zaměřující se na vzdělávání v jednotlivých oblastech a na jednotlivé cílové skupiny (soudci, státní zástupci, justiční kandidáti, asistenti, vyšší soudní úředníci, soudní tajemníci, apod.) realizovala v minulosti Justiční akademie různé vzdělávací projekty financované z evropských dotačních titulů. Šlo např. o projekt v roce 2010 finančně podporovaný z Norských fondů a zaměřený na vytvoření vzdělávacích e-learningových textů, v rámci kterého byl vytvořen Asistenční systém Justiční akademie (hlavní informační a evidenční systém sloužící k pořádání a evidenci jednotlivých vzdělávacích akcí – tzv. ASJA), o Program švýcarsko - české spolupráce na vytvoření komplexního vzdělávacího systému pro střední odborný personál justice, který umožnil vytvoření desítek e-learningových modulů pro jednotlivé cílové skupiny, nebo o projektové výzvy financované z ESF - OPLZZ (projekty Rekodifikace soukromého práva a Ekonomické vzdělávání soudců a státních zástupců).

Pro soudce, státní zástupce, justiční kandidáty, asistenty a další zaměstnance rezortu justice pořádá Justiční akademie průměrně 800 až 900 vzdělávacích akcí ročně, kterých se každoročně účastní cca 20 000 osob. Dle výroční zprávy Justiční akademie za rok 2023 bylo v uvedeném roce pořádáno přesně 939 seminářů, kterých se účastnilo celkem 23 177 posluchačů. Celkový počet absolventů kvalifikačního studia vyšších soudních úředníků za dvacetileté období fungování studia přesáhl 1500 osob (viz např. Výroční zpráva za rok 2022 nebo Výroční zpráva za rok 2023).

Mezi základní oblasti vzdělávání v Justiční akademii řadíme:

- civilní soudnictví
- insolvence
- trestní soudnictví
- správní soudnictví
- ústavní, evropské a mezinárodní právo

- ekonomie, finance a management
- vzdělávání odborného personálu justice
- neprávnické disciplíny (měkké dovednosti, PC, profesní etika atd.).

V další části práce bude věnován prostor bližšímu seznámení s výše uvedenými oblastmi vzdělávání v Justiční akademii, stylu výuky, obsahu jednotlivých seminářů a školení a v neposlední řadě i organizaci vzdělávání.

3.2 Vzdělávání v rámci Justiční akademie

3.2.1 Prostory Justiční akademie

Vzdělávací činnost v rámci Justiční akademie probíhá zejména v jejích prostorách v Kroměříži a v dalších (již výše uvedených) městech. Konkrétně v Kroměříži probíhá výuka v budovách A, B, C. Prvé dvě budovy se nacházejí v těsné blízkosti krásného kroměřížského Velkého náměstí v centru města, budova C je od náměstí vzdálena cca 10 minut chůzí a je umístěna v blízkosti hlavního vchodu do Květné zahrady. Budova D, která se nachází přímo naproti vchodu do Květné zahrady, slouží pouze jako ubytovací kapacita a oproti ubytovacím možnostem v budovách B a C poskytuje zřejmě nejnižší kvalitu, nicméně i tak zcela uspokojivou, osobně bych to přirovnal k ubytování na vysokoškolské koleji. Ubytovaní ve vyšší kvalitě je poskytováno v budově B a je většinou poskytováno lektorům a přednášejícím, v případě seminářů s větším počtem účastníků jsou zde ubytováni téměř výhradně soudci. V budově C je ubytování jakýmsi kompromisem mezi dříve uvedenými možnostmi v budovách B a D, ale má jednu výhodu – je zde umístěna největší přednášková místnost s velkou prezentační obrazovkou a kapacitou okolo 100 posluchačů. Je-li člověk ubytován v budově C, může pouze seběhnout schody a účastnit se příslušného semináře pro větší počet účastníků jakým je např. seminář ke stavebnímu zákonu nebo tradiční Etika v právu. Justiční akademie dále disponuje budovou E, ve které je zajištěno pouze ubytování.

Kvalita ubytovacích prostor je udržována na velmi dobré úrovni a Justiční akademie vyvíjí snahu o její další zlepšení. Jedním náznakem může být i nově plánovaná kompozice darovaných obrazů od „klientů“ z Vazební věznice v Teplicích. Justiční akademie k tomu

uvedla, že „[...] se ve spolupráci s vrchním radou plk. Mgr. Petrem Blažkem, ředitelem vazební věznice v Teplicích, podařilo oživit ubytovací kapacity, jimiž disponuje, výtvarnými díly z rukou odsouzených osob. Odsouzení v rámci terapeutických aktivit tvoří malby a grafiky. Tato díla pak může veřejnost shlédnout na vernisáži, kterou věznice pořádá. Obrazy mohou také ve formě daru putovat do poptávaných prostor, v tomto případě ubytovacích pokojů budovy B a C Justiční akademie, které jsou využívány pro školení personálu justice. "Abstraktní obrazy, které obvinění a odsouzení vytvářejí při volnočasových aktivitách s odborným personálem, jsou ukázkou, jak lze pracovat s výtvarným projevem ve vězeňském prostředí. Nejen, že se vězněné osoby sami podílejí na estetizaci prostředí věznice, ale obrazy mají i jakýsi očistný účinek, který zmírňuje dopady uvěznění. Výtvarné aktivity patří ve vězeňském prostředí k těm nejoblíbenějším a o to více mají výchovný účinek, pokud má jejich výtvarné snažení přesah i mimo věznici." uvedl vrchní rada plk. Mgr. Petr Blažek, ředitel vazební věznice Teplice.“

Způsob zajištění stravování účastníků a lektorů bylo možné v minulosti považovat až za raritní, nikoli však v negativním slova smyslu. Stravování totiž probíhalo v typické školní jídelně Tauferovy Střední odborné školy veterinární Kroměříž, ve které tak v době obědů či večeří stáli ve frontě na jídlo studenti uvedené školy, soudci, státní zástupci, policisté, vysokoškolští profesori a ostatní zaměstnanci soudů, přičemž všichni si byli v té frontě „rovni“, žádná privilegia či hierarchie zde neplatila. Osobně jsem rád tuto jídelnu navštěvoval, neboť jídlo nebylo špatné (dokonce zde byla nabídka i pro vegetariány), ale hlavně bylo příjemné občas zavzpomínat na studentská léta před obdobím studia na vysoké škole. V neposlední řadě nelze opomenout vhodné umístění jídelny, která se nachází téměř „za rohem“ od budov C a D.

Následně Justiční akademie zrekonstruovala objekt hospodářské budovy na jídelnu a výdejnu stravy ve dvoře budovy B se zkušebním provozem jídelny od září 2020. Zde je poskytována strava účastníkům vzdělávacích akcí dodnes. Pouze v důsledku ekonomických opatření přijatých kvůli ekonomické krizi v roce 2023 Justiční akademie omezila nabídku večeří, kdy v poslední době je možné obdržet k večeři pouze studenou bagetu. Snídaně jsou servírovány typem „švédský stůl“ a na oběd má účastník vzdělávací akce na výběr ze tří

hlavních chodů, jedné polévky, dvou salátů a dezertu, to vše včetně nabídky studených nealkoholických nápojů (ledového čaje či ovocné šťávy).

3.2.2 Plán vzdělávání

Co se týče samotné vzdělávání v Justiční akademii, tak to probíhá podle Plánu vzdělávání pro daný kalendářní rok. Plán se tvoří ve spolupráci se soudy a státními zastupitelstvími a s jednotlivými členy Rady Justiční akademie, kteří jsou odbornými guaranty příslušných oblastí vzdělávání (civilní právo, trestní právo, správní právo, insolvenční právo, jazykové vzdělávání, měkké disciplíny, ICT apod.) a vedou pracovní skupiny schvalované Radou, jejímiž členy jsou také zaměstnanci Justiční akademie. Plán vzdělávání sestavuje Justiční akademie na základě zkušeností z předchozích let, doporučení odborných garantů, požadavků ze strany soudů a státních zastupitelství, judikatury vnitrostátních i evropských soudů, stavu legislativních prací, stejně jako na základě zpětné vazby z evaluačních listů, které vyplňují účastníci vzdělávání. Návrh plánu je nejprve projednán v pracovní skupině a poté v Radě Justiční akademie, která je na podzim schvaluje pro následující rok. Plán se průběžně doplňuje.

3.2.3 Způsob a okruhy vzdělávání

Jak bylo už uvedeno výše, mezi oblasti vzdělávání v Justiční akademii řadíme civilní soudnictví, insolvence, trestní soudnictví, správní soudnictví, ústavní, evropské a mezinárodní právo, ekonomii, finance a management, vzdělávání odborného personálu justice a v neposlední řadě též neprávnické disciplíny (měkké dovednosti, PC, profesní etika atd.).

Výuka probíhá prostřednictvím přednášek a seminářů s pasivní účastí posluchačů, lektori jsou vybíráni z řad soudců, advokátů, státních zástupců, policistů či z vysokoškolských pedagogů – odborníků na příslušné téma. Vzdělávat se lze i rámci workshopů a podobných forem seminářů, ve kterých se naopak s aktivním zapojením posluchačů počítá. Výuka probíhá v menších seminárních místnostech budov A a B či ve větších prostorech budov A, B a zejména C, vždy záleží na zaměření příslušného semináře a počtu posluchačů. Lze se setkat se semináři zaměřenými více na individuální přístup k posluchačům s kapacitou

cca 30 osob nebo se vzdělávacími akcemi pro auditorium čítající až 100 posluchačů. Samotné semináře se rovněž člení na jednodenní či vícedenní akce s tím, že u vícedenních vzdělávacích akcí je zajištěno pro všechny účastníky ubytování a strava. V neposlední řadě nelze nepřipomenout, že vzdělávání justičního personálu a účast na vzdělávacích akcích Justiční akademie je (s výjimkou povinného vzdělávání justičních kandidátů) dobrovolná.

Pokud se blíže zaměříme na jednotlivé oblasti vzdělávání prostřednictvím Justiční akademie, tak ty lze rozdělit na skupiny právní (civilní soudnictví, insolvence, trestní soudnictví, správní soudnictví, ústavní, evropské a mezinárodní právo, vzdělávání odborného personálu justice) a neprávní (ekonomii, finance, management a neprávní disciplíny). Kompletní seznam vzdělávacích akcí je dostupný v Asistenčním systému justiční akademie.

V rámci vzdělávání zaměřeného na civilní soudnictví je možné se zúčastnit seminářů týkajících se hmotného i procesního práva v obecné rovině či některé z jeho podúrovní. Lze tak zmínit např. seminář Civilní řízení před nalézacím soudem, jeho praktické i ústavněprávní aspekty, který je veden JUDr. Lenkou Ceplovou, předsedkyní Krajského soudu v Ústí nad Labem, a ústavním soudcem a bývalým místopředsedou Městského soudu v Praze JUDr. Jaromírem Jirsou, tedy osobami vskutku povolány pro předání znalostí a zkušeností méně zkušeným kolegům. Po obsahové stránce je seminář zaměřen na praktické ukázky a návody postupu soudu v jednotlivých fázích řízení, zabývá se smyslem přípravy jednání soudu a jednotlivými instituty, které by měly umožnit soudu věc rozhodnout u prvního jednání, průběhem řízení a dokazování z pohledu odvolacího soudu, poučovací povinnosti účastníků řízení a koncentrací řízení v praxi a v neposlední řadě též náležitostmi rozhodnutí ve věci. Druhým seminářem, o kterém se zmíním, je Závazkové právo – obecná část I, jenž je veden JUDr. Petrem Čechem, Ph.D., LL.M., odborníkem na závazky a jejich změny, které nastaly po nabytí účinnosti nového občanského zákoníku. Obsahem semináře jsou základní změny v oblasti obecné části závazkového práva, které přináší občanský zákoník včetně výkladu problematických ustanovení, zejména pak dispozivity a kogentnosti civilního práva. Tyto dva semináře zmiňuji i proto, že je o ně z řad posluchačů opakovaně velký zájem a kapacita 100 míst je rychle vyčerpána.

Zaměříme-li se na trestní soudnictví, tak nelze opomenout seminář Společný, souhrnný a úhrnný trest - soudci a SZ s praxí do 3 let, jenž je veden JUDr. Lubošem Vlasákem, soudcem

Vrchního soudu v Praze, a je zaměřen na praktické procvičení problematiky ukládání trestů při souběhu více trestných činů či dílčích útoků pokračujících trestných činů; pro začínající či budoucí trestní soudce jde o opravdu přínosný seminář, který se rovněž těší veliké oblibě mezi posluchači. Druhý seminář, který zmíním, je nazván Základy rozhodování o vazbě a ve zkráceném řízení, vedou jej soudci Vrchního soudu v Praze a Městského soudu v Praze JUDr. Hana Hubáčková, Mgr. Jan Kadlec a JUDr. Alexander Károlyi. Po obsahové stránce je seminář zaměřen na praktický nácvik dovedností vazebního řízení s odlišnostmi pro zkrácené řízení, na práci se spisem a na problematiku odposlechů, domovních prohlídek, zajišťování majetku, aj. Tento seminář je přínosný nejen pro trestní soudce, nýbrž i pro soudce civilní, neboť na některých okresních soudech mívají tzv. dosah i civilní soudci, kteří musí v době mimo úřední hodiny příslušného soudu, zejména o víkendu rozhodovat např. o vzetí zadrženého do vazby či o povolení odposlechů. Kapacita obou seminářů čítající cca 30 míst je vždy rychle vyčerpána.

Z oblasti správního soudnictví nemohu opomenout vícedenní seminář k problematice stavebního zákona, neboť jde o seminář pořádaný každoročně a vždy slibuje zajímavý poslech. Organizátorem bývá soudce Nejvyššího správního soudu JUDr. Filip Dienstbier, Ph.D., a mezi dalšími vystupujícími bývají další odborníci na dané téma, namátkou vzpomenu prof. JUDr. Petra Průchu, CSc., bývalého soudce Nejvyššího správního soudu, Mgr. Františka Korbela, Ph.D., bývalého náměstka ministra spravedlnosti a advokáta, JUDr. Josefa Vedrala, Ph.D., vysokoškolského pedagoga a autora mnoha odborných monografií a článků z oblasti správního práva. Hlavní řečníci bývají doplněni z řad soudců správních úseků krajských soudů, kteří prezentují a diskutují konkrétní problémy ze soudní praxe.

Z oblasti vzdělávání odborného personálu justice nelze opomenout Závěrečné školení pro asistenty soudců, které lze charakterizovat nejlépe jako výklad spojený se simulací písemné části justiční zkoušky. Je zaměřen na asistenty soudců, kteří se připravují na justiční zkoušku. Toto školení trvá šest dní s tím, že je rozdělen na tři bloky – civilní, trestní a správní soudnictví. Účastníkům je nejprve poskytnut výklad k základům daného odvětví práva se zaměřením na náležitosti soudního procesu a meritorního rozhodnutí. Druhý den následuje ona zmíněná simulace písemné části justiční zkoušky, kdy je každému účastníkovi přidělen spis čekající na vypracování meritorního rozhodnutí v poskytnuté časové dotaci šesti hodin;

následně je každému účastníkovi poskytnuta zpětná vazba k jeho rozhodnutí. Nelze tvrdit, že bez absolvování tohoto školení není možné úspěšně justiční zkoušku absolvovat, ale minimálně jde o nejlepší možnou přípravu pro její písemnou část.

Z neprávních disciplín musím vyzdvihnout vícedenní seminář nazvaný Etika v právu. Jedná se o každoročně pořádané fórum, o které je obrovský zájem, neboť pozvaní řečníci vždy slibují zajímavý poslech. Častým účastníkem tohoto fóra býval Prof. Jan Sokol, Ph.D., CSc., čestný člen Soudcovské unie, který nám právníkům vždy poskytl velice zajímavý pohled na naši profesy takřkajíc zvenku.

A nelze rovněž opomenout, že v současné nabídce vzdělávacích akcí Justiční akademie se navyšuje počet seminářů zaměřených na tzv. soft skills, což lze považovat za přinejmenším vhodné, neboť dovednosti tohoto typu nejsou na právnických fakultách vyučovány. Lze tak zmínit např. seminář Reprezentativní projev v soudní síni. Lze rovněž ocenit snahu o poskytnutí duševní očisty soudců prostřednictvím seminářů zaměřených na zvládání stresových zátěží a na předcházení vyhoření.

Lze shrnout, že nabídka seminářů je opravdu pestrá, každý si zde přijde na své. Jen je někdy problém s jejich nízkou četností a vysokou poptávkou posluchačů.

3.2.4 Koncepce vzdělávání Justiční akademie

Na tomto místě zmíním dokument nazvaný Koncepce vzdělávání v Justiční akademii (dále jen „Koncepce“), který představuje strategickým dokumentem pro období 2016 až 2020, navazuje svým obsahem a rozvíjí činnost Justiční akademie v minulém období 2011–2015. Především, že po roce 2020 Justiční akademie nepřijala aktuálnější koncepci pro pozdější časové období, proto zjevně i nadále vychází z toho staršího strategického dokumentu, a to zejména při sestavování Plánu vzdělávání pro daný rok. Strategický cíl této koncepce je v souladu se základním posláním Justiční akademie, nově se stanovuje za cíl systematicky prohlubovat odborné vzdělávání soudců, státních zástupců a dalšího odborného personálu v oblasti ekonomie a dalších příbuzných oborů potřebných k jejich činnosti. Zároveň je nově uvedena potřeba zajistit odborné manažerské vzdělávání pro funkcionáře a zaměstnance ve vedení obecných soudů i státních zastupitelství. Vedle toho je cílem i soustavná příprava a

zabezpečení výchovně vzdělávacích akcí pro justiční kandidáty a právní čekatele, asistenty, vyšší soudní úředníky a další osoby působící v justici. Koncepce si jako hlavní cíl vytyčila pružně reagovat na legislativní změny na poli českého a evropského práva, na požadavky teorie a na aktuální požadavky na vzdělávání a zlepšování odborných znalostí a dovedností, jak ze strany soudů, tak ze strany státních zastupitelství.

Podle Koncepce bude i nadále Justiční akademie podporovat vzdělávání prostřednictvím e-learningových a dalších modulů (např. prezentace, videa, audioknihy), které jsou zpřístupněny všem zaměstnancům justice přes informační systém ASJA. Je nezbytné umožnit vzdělávání i těm zaměstnancům justice, kteří se nemohou zúčastnit prezenční výuky v plném rozsahu.

K plnění uvedených cílů využívá Justiční akademie finančních prostředků státního rozpočtu a zahraničních dotačních titulů, především z Evropského sociálního fondu (Operační program Zaměstnanost 2014–2020), finančních mechanismů EHP/Norska a Programu švýcarsko–české spolupráce.

Koncepce vychází ze SWOT analýzy zaměřené na silné a slabé stránky materiálně – technické oblasti a personální oblasti. Mezi silné stránky první oblasti koncepce řadí zejména vzrůstající vybavenost Justiční akademie v oblasti ICT a didaktických pomůcek, školící i ubytovací prostory bez vážných technických nedostatků a existenci Asistenčního systému Justiční akademie, ve kterém se nachází interaktivní seznam všech vzdělávacích akcí, které Justiční akademie nabízí, a slouží nejen k přihlašování na tyto semináře, ale jsou v něm také uloženy veškeré studijní materiály, prezentace, případové studie, e-learningové texty, videa i audioknihy. Naopak ke slabým stránkám materiálně – technické oblasti řadí např. nedokončené technické podmínky pro plné zprovoznění on-line přenosů ze vzdělávacích akcí či nedokončenou výstavbu vlastní výdejny stravy v Kroměříži. Silné stránky personální oblasti vidí koncepce zejména ve stabilním kolektivu akademických a organizačních pracovníků a provozních zaměstnanců Justiční akademie, v zájmu o další vzdělávání zaměstnanců a praktické zaměření výuky přímo na problematiku soudů a státních zastupitelství. Mezi slabé stránky této oblasti pak řadí neexistenci ucelené koncepce pro rozvoj manažerských a měkkých kompetencí, počáteční nízký zájem o nové formy vzdělávání (e-learning) a slabou motivaci ke vzdělávání zejména u nižších pracovních pozic.

Mezi koncepční cíle vzdělávání ve vztahu k potřebám soudců, jejich asistentů a justičních kandidátů je v uvedeném dokumentu zařazeno poskytovat dostatečné a všestranně komfortní vzdělávání pro jednotlivé profesní skupiny ve všech právních a společenskovedních disciplínách (např. z oboru psychologie, rétoriky, komunikace, týmové spolupráce, řešení konfliktů, profesní etiky apod.), jakož i v posilování znalostí cizích jazyků a práce s novými informačními technologiemi. Justiční akademie si klade za jeden z cílů vytvořit koncepci vzdělávání v oblasti měkkých kompetencí navazující na Katalog vzdělávacích potřeb zaměstnanců soudů a státních zastupitelství, který je výstupem projektu "Analýza vzdělávacích potřeb a vytvoření systému vzdělávání zaměstnanců odborného aparátu soudů a státních zastupitelství", podpořeného z Programu švýcarsko-české spolupráce.

Mezi cíle z oblasti ekonomie a managementu uvádí koncepce zejména, aby kromě odborných právních znalostí získávali předsedové a místopředsedové soudů, vedoucí státní zástupci a jejich náměstci, ředitelé správ a střední management rovněž potřebné znalosti z oblastí managementu, procesního řízení, problematiky řízení organizací, krizového řízení, styku s médii a dalších disciplín. Je proto vhodné podpořit sdílení dobré praxe vytvářené izolovaně na jednotlivých soudech a zajistit nástroje pro její nalezení a sdílení, s cílem zefektivnění provádění jednotlivých aktivit soudů a státních zastupitelství.

V oblasti výuky cizích jazyků koncepce uvádí jako jeden z cílů flexibilní reakci na aktuální potřeby soudců a státních zástupců zejména v oblasti odborné právní terminologie, a dále nabídku distanční formy studia prostřednictvím e-learningových kurzů jako podporu odborného jazykového vzdělávání.

Pro oblast vzdělávání justičních kandidátů, právních čekatelů a asistentů soudců byl stanoven cíl, aby Justiční akademie nabízela semináře se zaměřením na trénink praktických dovedností, např. práce se spisem (civilním, trestním, správním), na přípravu na vedení řízení, na simulované jednání civilního či správního soudu a simulované hlavní líčení, v rámci kterých účastníci cvičně vypracovávají rozhodnutí na základě reálných spisů.

V neposlední řadě v rámci e-learningového vzdělávání v justici je jako koncepční cíl uvedena nutnost zajištění vzdělávání i prostřednictvím tzv. e-learningu, spočívajícího jak v přenosu přednášek do dalších sálů pracovišť Justiční akademie, tak v zajištění interaktivních učebních textů pro pracovníky justice. Je třeba se zaměřit na další rozvoj distančního

vzdělávání, nabízet kromě již připravených e-learningových textů také krátká návodná videa, online přenosy z vybraných seminářů nebo školení na principu videokonferencí. Jako další cíl je uvedena potřeba průběžně poskytovat písemné materiály k jednotlivým vzdělávacím oblastem, a to prostřednictvím e-learningových kurzů a textů, a rovněž vytvoření archivu, který by umožňoval následné vysílání záznamů ze školení z centrálního datového úložiště Justiční akademie.

4 Kariérní řád pro soudce

V nedávné době se v České republice rozvinuly debaty o zavedení kariérního řádu pro soudce. V této části se zaměřím na tuto problematiku, neboť nedílně souvisí s průběžným vzděláváním soudců, jak bude vysvětleno níže.

O kariérním řádu pro soudce lze hovořit (byť prozatím neexistuje žádný oficiální dokument či koncept takového řádu) jako o souboru pravidel a procesů, který upravuje profesní růst, hodnocení a postup soudců v jejich kariéře. Jeho cílem je zajistit transparentnost, objektivitu a kvalitu soudcovské práce. Konkrétní podoba se liší podle právního řádu jednotlivých zemí, ale obecně obsahuje následující klíčové prvky:

1. Jmenování soudců - stanovuje kvalifikační požadavky, proces výběru a jmenování soudců, často s důrazem na odborné a etické standardy,
2. Hodnocení soudců - obsahuje mechanismy pro pravidelné hodnocení výkonu, například podle počtu vyřešených případů, kvality rozhodnutí nebo efektivity práce,
3. Kariérní postup - upravuje pravidla pro přechod mezi soudními stupni (např. z okresního na krajský soud) nebo specializacemi. Postup může být založen na zkušenostech, odborných znalostech či výsledcích hodnocení,
4. Vzdělávání a školení - zahrnuje povinnosti soudců v oblasti profesního vzdělávání, které má zlepšovat jejich dovednosti a znalosti,
5. Kárná odpovědnost - definuje pravidla pro řešení případů, kdy soudce poruší své povinnosti, včetně možností sankcí nebo odvolání z funkce,
6. Zajištění nezávislosti - klade důraz na ochranu soudců před neoprávněnými zásahy a zajišťuje jejich nezávislost, což je klíčové pro spravedlivé rozhodování.

4.1 Situace v České republice

V České republice není kariérní řád výslovně zakotven v samostatném zákoně, ale jeho prvky jsou obsaženy v různých právních předpisech, jako je např. zákon o soudech a

soudcích. Debata o vytvoření formálního kariérního řádu pro soudce probíhá již delší dobu, často v souvislosti s potřebou zlepšit transparentnost a profesionalitu soudnictví.

Pokud je hovořeno o kariérním řádu soudců, tak zejména v souvislosti s postupem v kariéře soudce, což může zahrnovat přeložený soudce mezi soudy různých stupňů či jmenování soudce soudním funkcionářem. K tomu bude zřejmě nezbytné zavést systém evaluace práce soudce, tedy hodnocení nejenom výkonnosti soudce, ale i kvalitu jeho výstupů. Kariérní řád zatím nebyl přijat, nicméně jsou činěny kroky k jeho vytvoření, a diskuze o jeho podobě pokračuje mezi soudními institucemi, Ministerstvem spravedlnosti a odbornou veřejností.

Jak bylo uvedeno výše, v České republice není dosud zaveden systematický způsob hodnocení výkonu soudců. Tato skutečnost má vliv na postup soudce na vyšší soudní pozice (např. z okresního na krajský soud), který nyní není přímo navázán na výkonnost nebo specializaci soudce, spíše jde o kombinaci několika faktorů – povědomí předsedy či místopředsedy soudu vyššího stupně o existenci daného soudce, kvalita práce soudce zejména pohledem odvolací či dovolací instance, dosavadní praxe soudce a jeho erudice, personální potřeba u soudu vyššího stupně, sociální schopnosti soudce budoucí interakce v rámci kolektivu soudců u soudu vyšší instance, aj.

V důsledku neexistence pravidelného hodnocení soudců může v některých případech ke komplikovanějšímu odhalení problémů v práci soudce, současně může soudce ztratit motivaci k práci. Vedle toho by mohlo být zavedeno jako jedno z kritérií pro kariérní postup soudce průběžné vzdělávání, čímž by soudci byli motivováni průběžně se vzdělávat, prohlubovat a rozšiřovat své znalosti a zkušenosti. Domnívám se, že takováto pozitivní motivace by byla mnohem efektivnější pro načerpání nových poznatků než zavedení povinnosti pro soudce se průběžně vzdělávat v rámci tříletých vzdělávacích plánů, jak nyní navrhuje skupina poslanců v čele s ministrem spravedlnosti.

4.2 Situace v dalších zemích

Česká republika by se mohla při přípravě kariérního řádu pro soudce inspirovat v zahraničí. Ve Francii je průběžné vzdělávání povinné jakožto podmínka pro kariérní postup, přičemž ale kariérní postup soudců ovlivňuje ministerstvo spravedlnosti, což zajišťuje státní dohled

nad justicií. Trochu je tím však popřen princip dělby moci ve státě. Proto je daný systém částečně vyvažován činností Nejvyšší rady soudnictví, která má za úkol chránit soudcovskou nezávislost. V Německu je kladem důraz na hodnocení kvality rozhodnutí soudců a jejich účast na specializačních kurzech. Kariérní řád soudců je u našich západních sousedů do značné míry řízen státem, přičemž soudce obvykle jmenuje vláda. Kariérní postup a povyšování však podléhají kontrole ze strany soudní moci, aby bylo zajištěno dodržování objektivních kritérií, jako jsou odborné schopnosti a zkušenosti. Kritici upozorňují, že tento systém může oslabit nezávislost soudní moci, neboť rozhodující vliv má moc výkonná. Španělský systém kariérního postupu soudců klade důraz na kombinaci soudcovské nezávislosti a veřejné odpovědnosti. Soudcovská rada (Consejo General del Poder Judicial) hraje klíčovou roli při jmenování soudců a jejich kariérním postupu, což však občas vede k obviněním z politického vlivu, protože členy rady jmenují politické strany. Podíváme-li se do vzdáleného Japonska, o něhož tzv. „opisují“ okolní asijské státy stran justičního systému, tak tam funguje tzv. systém „kariérního soudce“, kde soudci postupují v hierarchii podle pravidelně hodnotících kritérií, která zahrnují efektivitu práce a rozhodování případů. Tento systém podporuje efektivitu, ale může vést k upřednostňování kvantity nad kvalitou rozhodování, což může ovlivnit nezávislost soudců.

Budeme-li pozorovat jiné země odlišné od České republiky skrze povinné průběžné vzdělávání soudců, tak dospějeme k obecnému závěru, že průběžné vzdělávání soudců hraje ve většině zemí významnou roli v jejich kariérním postupu, a to z několika důvodů:

1. Zvyšování odbornosti - v mnoha státech je důraz na průběžné vzdělávání považován za klíčový pro to, aby soudci mohli udržovat aktuální znalosti o nových zákonech, judikatuře nebo právních trendech. Například v Německu a Francii existují pravidelná školení zaměřená na specializované oblasti práva, která mohou zlepšit šance soudce na povýšení,
2. Formální požadavek - v některých systémech je vzdělávání přímo podmínkou pro kariérní postup. V Japonsku systém kariérního soudce zahrnuje nejen hodnocení výkonu, ale také účast na školeních a odborných seminářích, což se promítá do hodnocení soudců a jejich postupů,

3. Specializace - průběžné vzdělávání umožňuje soudcům rozvíjet odborné znalosti v konkrétních oblastech (např. obchodní právo, lidská práva), což může být klíčové pro přidělení složitějších případů nebo pro jmenování do vyšších soudních instancí,

4. Etické a technické dovednosti - vzdělávání často zahrnuje nejen právní znalosti, ale i témata jako soudcovská etika, používání technologií v justici nebo komunikace se stranami sporu, což je v moderní justici stále důležitější,

5. Mezinárodní inspirace - například Evropská síť pro vzdělávání soudců podporuje soudce z různých zemí EU v přístupu k průběžnému vzdělávání, což zlepšuje jejich kvalifikaci i mezinárodní spolupráci.

Formální požadavek na průběžné vzdělávání soudců jakožto podmínky pro kariérní postup soudce existuje v několika zemích, např. ve Francii, jejíž Škola pro soudce a státní zástupce (École Nationale de la Magistrature) v Bordeaux je pověřena nejen základním vzděláváním soudců, ale také jejich celoživotním vzděláváním. Účast na vzdělávacích programech je povinná a je hodnocena při kariérním postupu. V Německu se soudci pravidelně účastní odborných kurzů, včetně školení na téma změn zákonů a nových technologií, což je zahrnuto do hodnocení jejich výkonu při rozhodování o povýšení. Evropská strategie soudního vzdělávání v rámci Evropské unie zahrnuje cíl, aby polovina všech právních profesionálů v EU absolvovala školení v oblasti evropského práva. Soudci a státní zástupci jsou motivováni k účasti na vzdělávacích programech i v rámci Evropské sítě soudního vzdělávání, která podporuje jejich kariérní rozvoj. Podíváme-li se do jihoamerické Brazílie, tak ta hraje průběžné vzdělávání soudců klíčovou roli při povyšování do vyšších soudních pozic. Federální škola pro soudce (ENFAM) poskytuje povinné kurzy zaměřené na specializaci a administrativní kompetence. Ve Spojeném království existuje škola Judicial College, která je zodpovědná za vzdělávání soudců, je vyžadována účast na odborných programech jako součásti profesního rozvoje soudců. Školení zaměřené na nové právní oblasti a soudní postupy je považováno za zásadní pro kariérní posun soudců.

Shrnuto, průběžné vzdělávání je klíčovým faktorem, který nejen zvyšuje profesionalitu soudců, ale také často ovlivňuje jejich kariérní perspektivy. Zároveň je důkazem jejich ochoty se přizpůsobovat měnícím se požadavkům justice. Tyto příklady ukazují, že

požadavek na průběžné vzdělávání soudců je nejen standardem v mnoha jurisdikcích, ale často i nástrojem ke zlepšení kvality soudního systému.

5 Výzkum

V závěrečné kapitole se zaměřím na představení výzkumu týkajícího se vzdělávání soudců, a to dotazníkovou formou. Tato kapitola by měla doplnit teoretická východiska a nastíněné výzkumné předpoklady. Smyslem předkládaného výzkumu bylo přiblížit na základě vyhodnocení zpětné vazby účastníků vzdělávání potřeby, aspiraci, motivaci a další faktory, které ovlivňují další profesní vzdělávání realizované zejména v rámci Justiční akademie. Cílem průzkumu bylo reflektovat vybrané otázky související s kvalitou vzdělávání, efektivitou vzdělávacího procesu se zaměřením na didaktická a další specifika edukačního procesu. A v neposlední řadě bylo zkoumáno osobní stanovisko dotazovaných soudců k debatovanému znovuzavedení povinného průběžného vzdělávání soudců. Na základě daných předpokladů byly zformulovány tři výzkumné otázky:

- Jak probíhá průběžné vzdělávání soudců?
- Jak kvalitní je průběžné vzdělávání soudců v rámci Justiční akademie?
- Zda je třeba současnou podobu průběžného vzdělávání soudců zreformovat?

Pro účely výzkumu byl sestaven nestandardizovaný online dotazník, který obsahoval otevřené i uzavřené otázky. Cílem bylo sledovat hodnocení kvality současného způsobu vzdělávání v Justiční akademie a jeho nastavených podmínek. Respondenti odpovídali anonymně, aby nebylo třeba nakládat s osobními údaji, přičemž ale vždy uvedli svůj věk, pohlaví, bydliště, soud, u kterého působí, a pozici, kterou na daném soudu vykonávají. Otázky položené respondentům byly směřovány na silné a slabé stránky procesu vzdělávání, jeho kvalitu a kvantitu, stejně jako na materiální zázemí vzdělávacích akcí Justiční akademie, náměty na zlepšení současné situace a na znovuzavedení povinného průběžného vzdělávání soudců. Celkem bylo položeno 10 dotazů, které jsem následně analyzoval a vyhodnotil. Jednotlivé otázky se svým obsahem vztahovaly na tři výše zmíněné výzkumné otázky.

Než-li bude dán prostor samotnému výzkumu, tak se na tomto místě zmíním o vlastních úvahách nad zvoleným druhem empirického výzkumu. Mám za to, že kombinace či konfrontace kvalitativního a kvantitativního výzkumu patří mezi velmi oblíbené výzkumné techniky. Kvalitativní výzkum se realizuje na malém vzorku respondentů s cílem získat co

nejvíce podrobných (kvalitních) poznatků. Tento postup se vyznačuje nízkou reliabilitou, postupuje se při něm zejména metodou indukce. Cílem kvalitativního výzkumu je tvorba nových hypotéz. Oproti tomu kvantitativní výzkum má za cíl ověření či vyvrácení hypotéz již položených. Na velkém vzorku respondentů lze zjistit jen několik informací, postupuje se deduktivní metodou, verifikace je pak lépe zaručena (Disman, 2011, s. 285 a násl.).

Andragogický slovník vymezuje kvalitativní a kvantitativní výzkum následovně. Kvalitativní výzkum je „*druh empirického výzkumu, který se formoval od 60. let minulého století v opozici k standardnímu kvantitativnímu výzkumu. Kvalitativní výzkum se zaměřuje na porozumění jedinečným jevům edukační reality. Tyto případy objasňuje na základě názorů, prožitků, zkušeností subjektů, a to v souvislosti s příslušným kontextem. V kvalitativním výzkumu se neověřují předem formulované hypotézy a rovněž teorie zkoumaných jevů se vynořuje až v průběhu pozorování a na základě výpovědi subjektů. Výsledkem je podrobný popis jednotlivých případů, bez nároků na zobecnitelnost získaných údajů. Právě to je největším předmětem kritiky kvalitativní metodologie. Avšak kvalitativní výzkum má pozitivní přínos v tom, že poskytuje hlubší vhled do zvláštností jevů, subjektů a procesů, jež jsou v kvantitativním výzkumu hromadných jevů nezachytitelné.*“ (Průcha, Veteška, 2012, s. 294).

Kvantitativní výzkum je definován jako „*Druh empirického výzkumu edukačních jevů, subjektů a procesů, který pracuje s exaktními metodami a nástroji pro sběr dat, jejich zpracování a vyhodnocování. Tento výzkum bývá označován jako „pozitivistický“, čímž se vyjadřuje to, že pracuje s postupy obvyklými v přírodních vědách, tj. s přesně vymezeným předmětem zkoumání, s předem formulovanými hypotézami a jejich verifikací ve výzkumu, se závěry vyjádřenými v kvantitativních termínech. Obvykle se také stanovuje pravděpodobnost, s jakou lze výsledky získané z výzkumu reprezentativního vzorku zobecňovat na celý základní soubor (např. na všechny žáky, studenty, vzdělávající se dospělé dané kategorie). Typickými metodami tohoto výzkumu jsou hromadný dotazník, experiment, pozorování, testování. Protože kvantitativní výzkum hromadných jevů neumožňuje postihnout zvláštnosti jednotlivých jevů nebo subjektů, je výhodné kombinovat metodologii kvantitativního a kvalitativního výzkumu tak, že se uplatňuje smíšený výzkum.*“ (Průcha, Veteška, 2012, s. 294).

Realizovat průzkum ohledně profesního vzdělávání soudců v České republice byl velmi náročný úkol, a to zejména s ohledem na nezáměr respondentů účastnit se dotazníkového šetření. Až po několika telefonických intervencích, prosbách a osobních setkáních bylo možné stanovit průzkumný vzorek respondentů čítající z oslovených zhruba 100 soudců celkem 20 soudců ochotných se do průzkumu zapojit. Jednalo se o 12 žen a 8 mužů. 16 z oslovených soudců byli soudci působící u okresních soudů, 4 působí u soudů krajských. 5 soudců bylo ve věku 30-35 let, 12 soudců bylo ve věku 36-45 let a 3 soudci byli starší 46 let. Z okruhu respondentů bydlí 10 soudců v Praze, 4 bydlí v Brně a zbývající část 6 soudců bydlí v jiných částech Čech. Z celkového počtu 20 oslovených soudců mělo zkušenost či právě bylo ve funkci předsedy či místopředsedy soudu celkem 3 soudci.

S ohledem na omezený okruh respondentů jsem dospěl k závěru, že bude vhodné zvolit formu kvalitativního výzkumu. Realizované šetření nebylo možné konfrontovat s výsledky jiných výzkumů či šetření, neboť doposud žádný takový výzkum či šetření nikdo neprovedl. Navíc okruh potenciálních respondentů byl omezený, proto zvolení kvantitativního průzkumu či porovnání výsledků kvalitativního průzkumu s kvantitativním průzkumem nebylo v současné době možné. Nicméně osobně doufám, že bude možné v budoucnu porovnat nyní získané výstupy s mnohem větším vzorkem respondentů v rámci kvantitativního výzkumu, a to např. cestou Ministerstva spravedlnosti. Při sestavování dotazníku jsem vycházel z analýzy zdrojů a poznatků týkajících se dalšího profesního vzdělávání soudců v České republice, o kterých bylo pojednáno v předchozích částech předkládané práce. Uvedené skutečnosti ohledně vzdělávání soudců v České republice mi pomohly identifikovat problémové oblasti, na které byl průzkum směřován, a stanovit výzkumné otázky. Výsledkem kvalitativního průzkumu bylo získání hmatatelných výstupů a stanovení hypotéz, pro budoucí možné využití v rámci dalších výzkumů či k úvahám, kam by mělo průběžné vzdělávání soudců směřovat. Odkaz na dotazník vytvořený na platformě Survio byl rozeslán všem respondentům ochotným se do průzkumu zapojit, přičemž respondenti mohli odpovídat po dobu dvou týdnů do 31. 10. 2024. Všech 20 oslovených respondentů, kteří projeví ochotu se průzkumu zúčastnit, skutečně dotazník vyplnili.

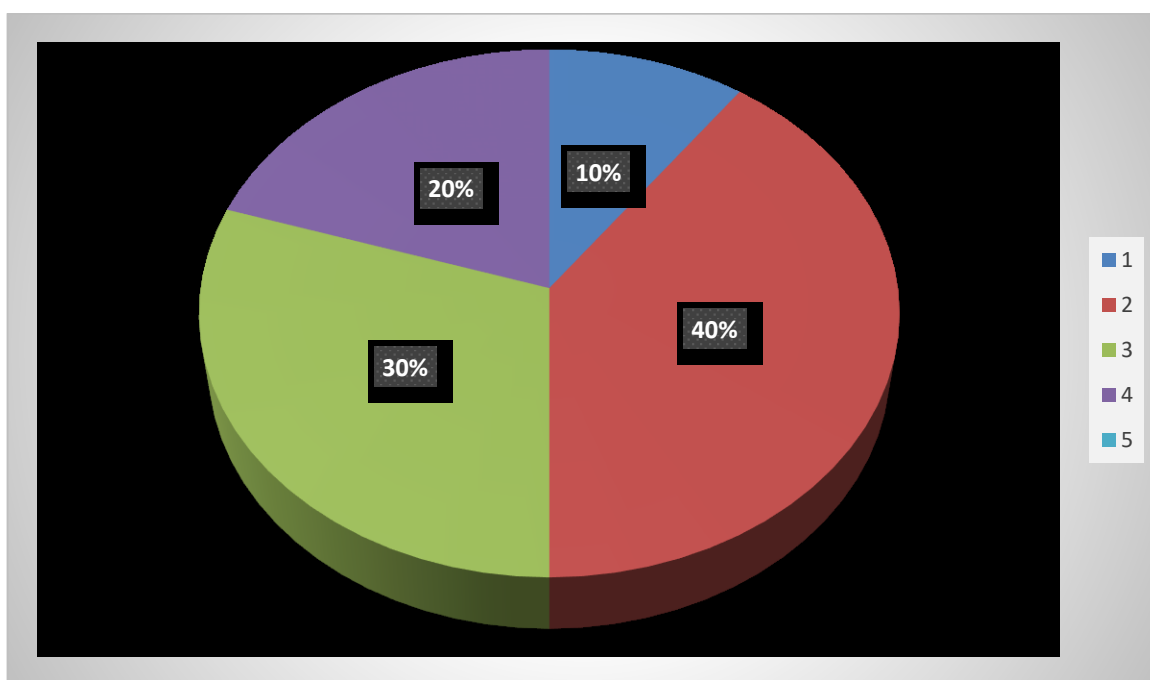
5.1 Vyhodnocení získaných dat

V této části práce se věnuji získaným datům a odpovědím respondentů na 10 položených uzavřených i otevřených otázek a vyhodnocuji je. Grafické znázornění odpovědí jsem vytvořil v programu Microsoft Word.

5.1.1 Obecná spokojenost se vzděláváním v Justiční akademii

První otázka byla zaměřena na obecnou spokojenost se vzděláváním v Justiční akademii v současné době, a to na stupnici 1 až 5, přičemž hodnota 1 znamená úplnou spokojenost a hodnota 5 úplnou nespokojenost, tedy stejně jako je tomu u známkování na základní škole. Ze všech vrácených dotazníků vyplynulo, že oslovení respondenti jsou se současným stavem vzdělávání v Justiční akademii převážně spokojeni, průměrné hodnocení bylo 2,6. Dva respondenti byly zcela spokojeni a odpověděli možností 1, 8 soudců dalo „dvojku“, šest respondentů zvolilo možnost 3, čtyři soudci odpověděli možností 4 a žádný ze soudců nezvolil možnost 5.

Graf 1: Obecná spokojenost se vzděláváním v JA

Zdroj: vlastní průzkum (2024)

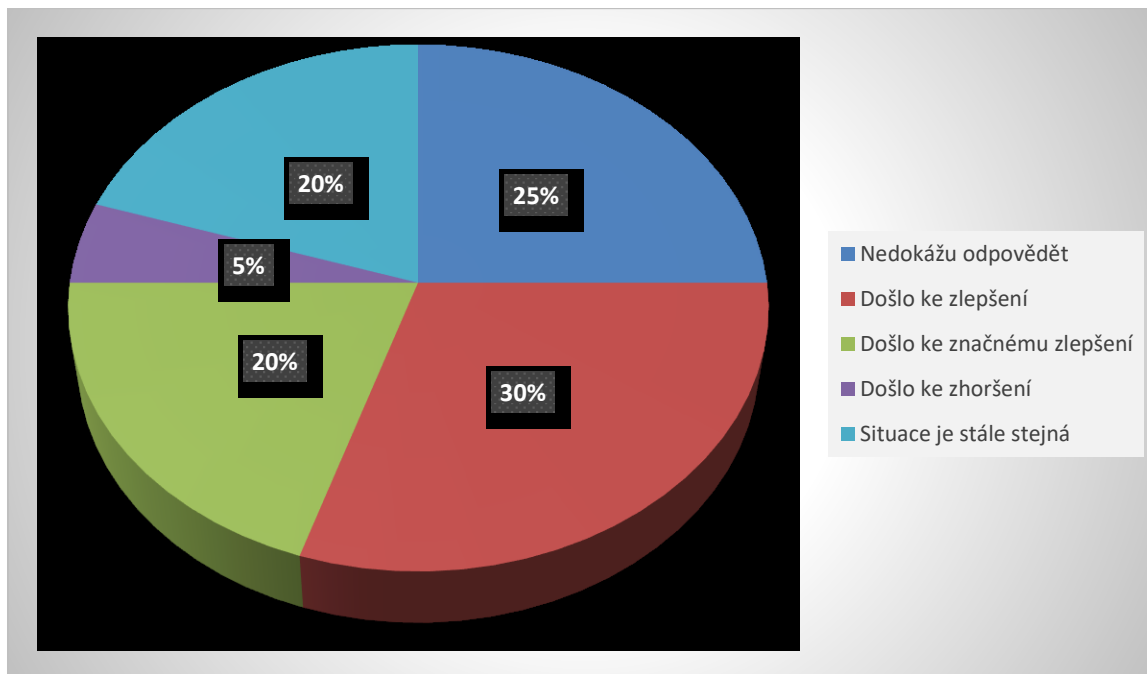
Mezi méně spokojenými respondenty, kteří zvolil možnost 3 nebo 4, převažovali soudci mužského zastoupení (celkem 6). Naopak mezi nejvíce spokojené (hodnocení 1 a 2) lze

zařadit ženy (celkem 8). Je rovněž zajímavé, že mezi více spokojenými respondenty (hodnocení 1 či 2) se nacházejí všichni soudci ve věkové kategorii 30-35 let, mezi zbylých 5 spokojených respondentů patří čtyři soudci v prostřední věkové kategorii a pouze jeden soudci starší 46 let byl rovněž spokojen. Z toho lze usuzovat, že spokojenější se současným stavem vzdělávání v rámci Justiční akademie jsou spíše soudci mladších ročníků, tedy spíše soudci začátečníci, resp. soudkyně.

5.1.2 Zlepšení kvality vzdělávání v Justiční akademii za posledních 5 let

Další otázka směřovala na subjektivní pocit respondentů, zda za posledních 5 let zaznamenali posun kvality vzdělávání v Justiční akademii a zajištěných podmínek pro vzdělávání. Respondenti mohli vedle označení jedné z možností uvést i důvody či komentář ke své volbě. Pět respondentů na tuto otázku nedokázalo odpovědět, neboť se v justici nepohybují takovou dobu, nicméně dva z nich uvedli, že i za dobu kratší než zmíněných 5 let zaznamenali zlepšení situace (v jednom případě za poslední dva roky, v druhém případě za poslední téměř 4 roky). Respondenti fungující v justici dobu delší než oněch pět let se vesměs shodli, že kvalita vzdělávání v Justiční akademii se zlepšila. Šest respondentů má za to, že situace se zlepšila, čtyři soudci mají dokonce za to, že se kvalita zlepšila značně. Jeden z respondentů (pamětník) uvedl, že lze současný stav označit jako „nebe a dudy“ oproti počátkům vzdělávání soudců. Na druhé straně má jeden z respondentů za to, že došlo ke zhoršení situace, aniž by však svoji odpověď jakkoli rozvedl či doplnil slovně. Podle čtyř dotázaných soudců je situace se vzděláváním soudců v rámci Justiční akademie za posledních 5 let stejná.

Graf 2: Zlepšení kvality vzdělávání v JA za posledních 5 let

Zdroj: vlastní průzkum (2024)

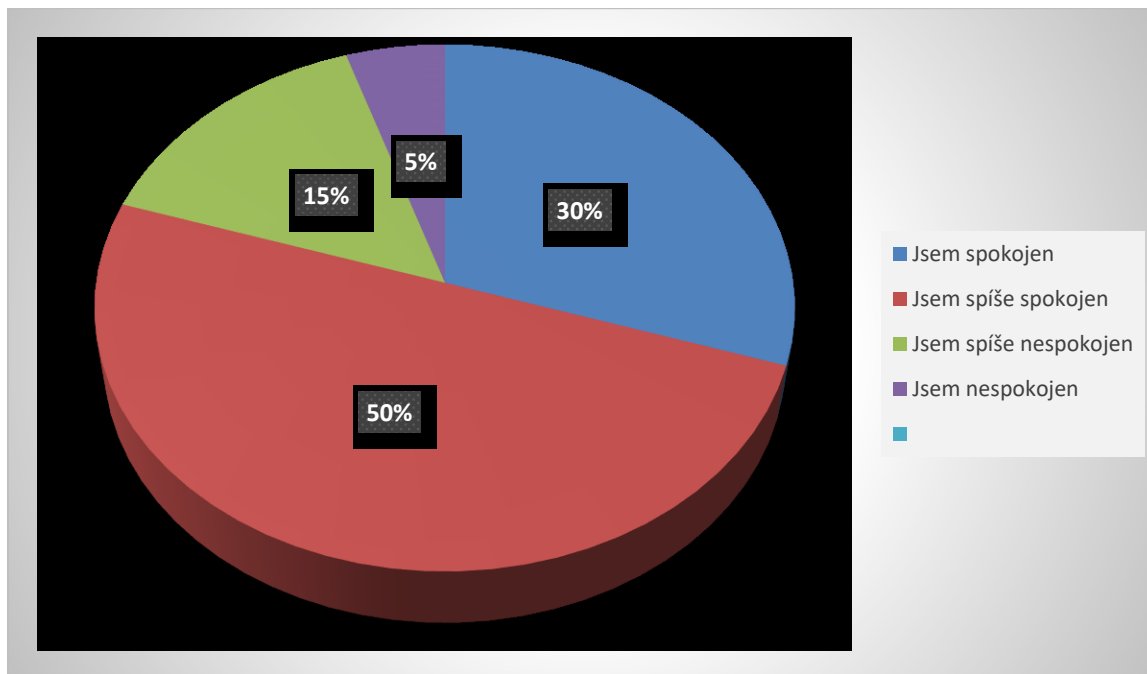
Mezi pěti respondenty, kteří nedokázali na položenou otázku odpovědět, bylo nikoli překvapivě všech pět soudců ve věkové kategorii 30-35 let. Mezi zbylými 15 respondenty je 10 spokojených s kvalitou vzdělávání, přičemž jde převážně o ženy (celkem 7). Rovněž je zajímavé, že mezi nespokojenými respondenty není ani jeden zástupce soudců z krajských soudců.

5.1.3 Spokojenost s nabídkou vzdělávacích akcí Justiční akademie

Třetí otázka se týkala spokojenosti se současnou nabídkou vzdělávacích akcí Justiční akademie a případných námětů na doplnění vzdělávacích akcí. Stejně jako u druhé výzkumné otázky byla respondentům dána možnost doplnit zvolenou možnost komentářem či poznámkou. Převážná většina dotázaných byla se současnou nabídkou vzdělávacích akcí spokojena, méně než jedna čtvrtina respondentů nikoli. Konkrétně pak šest respondentů bylo zcela spokojeno s nabídkou vzdělávacích akcí Justiční akademie a rovná polovina dotázaných soudců byla s nabídkou spokojena. Tři soudci byli spíše nespokojeni a jeden respondent byl nespokojen. Mezi důvody nespokojenosti dotazovaní nejčastěji uváděli

malou nabídku seminářů zaměřených na správní právo a správní soudnictví, nižší zaměření vzdělávacích akcí na praktické problémy soudní praxe na civilním i trestním úseku, malou kapacitu počtu posluchačů u některých seminářů, o které je opakovaně značný zájem, a nižší počet vzdělávacích akcí pro budoucí či začínající soudce obecných soudů. Náměty na doplnění vzdělávacích akcí více méně korespondují s odpověďmi na první část otázky, neboť vytýkané nedostatky se shodují s uvedenými náměty. V první řadě padl opakovaně požadavek na zajištění větší četnosti opakování populárních seminářů z důvodu brzkého naplnění jejich kapacity, jde například o Vybrané otázky civilního procesu pro soudce s praxí do tří let, Civilní řízení před nalézacím soudem, jeho praktické i ústavněprávní aspekty, Závazkové právo – obecná část I, Společný, souhrnný a úhrnný trest - soudci a SZ s praxí do 3 let, Základy rozhodování o vazbě a ve zkráceném řízení, aj. Dále bylo mezi odpověďmi opakovaně zmíněno, aby byl navýšen počet tzv. dovednostních seminářů, které jsou zaměřeny zejména na simulování jednání civilních soudů a hlavní líčení trestních soudů. V neposlední řadě nelze opomenout některé odpovědi, aby byly vzdělávací akce doplněny o ty zaměřené na činnost brzy budoucích či čerstvě nových soudců obecných soudů. U několika respondentů se rovněž objevil požadavek na zařazení seminářů zaměřených na využití umělé inteligence při práci soudce.

Graf 3: Spokojenost s nabídkou vzdělávacích akcí JA

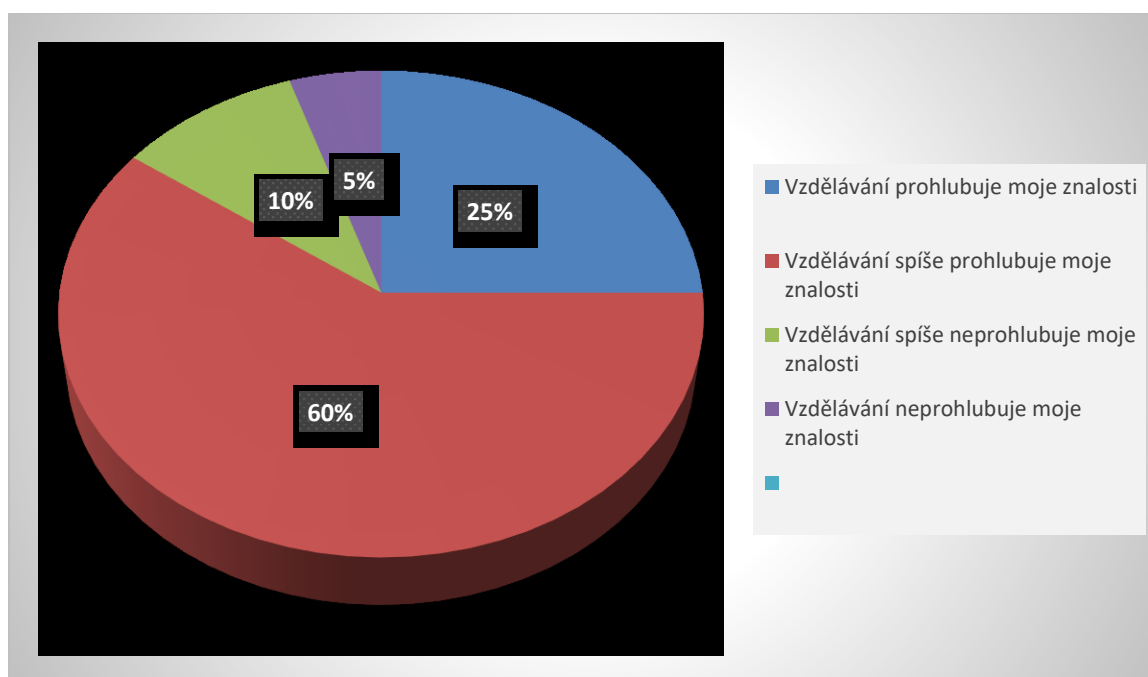
Zdroj: vlastní průzkum (2024)

Z pěti soudců ve věkové kategorii 30-35 let byli s nabídkou spokojeni dva soudci a tři byli spíše spokojeni. S drobnou výhradou těchto soudců korespondují náměty na zavedení seminářů více zaměřených na začínající soudce a nácvik soudních jednání či líčení. Mezi zbylými 11 respondenty, kteří byli s nabídkou vzdělávacích akcí spokojeni či spíše spokojeni, převažuje část soudců ve věkové kategorii 36-45 let (konkrétně 9). Na druhé straně mezi spíše nespokojenými byly dva soudci prostřední věkové kategorie a jeden zástupce skupiny nejstarších dotazovaných soudců nad 46 let. Nespokojený soudci patřil do prostřední věkové kategorie. Co se týče pohlaví, tak, podobně jako u předešlé otázky, tak i zde převažují spokojené či spíše spokojené ženy soudkyně (celkem 12). A stejně jako u předešlé otázky, tak i zde není mezi nespokojenými respondenty ani jeden zástupce soudců z krajských soudců. Mezi spokojenými či spíše spokojenými respondenty bylo celkem 8 soudců bydlících v Praze, 4 v Brně a 4 bydlících jinde.

5.1.4 Vliv vzdělávání soudců na jejich znalosti v jednotlivých oblastech práva

Čtvrtý dotaz směřoval na subjektivní pocit respondentů, zda v souvislosti s jejich účastí na vzdělávacích akcích Justiční akademie vzrostla jejich znalost v jednotlivých oblastech práva, a to bez možnosti vlastní odpovědi více rozvést či slovně doplnit. Zde se respondenti rozešli ve svých odpovědích na dvě skupiny. První skupina je tvořena drtivou většinou respondentů a má za to, že průběžné vzdělávání prohlubuje znalosti soudců (celkem 5 respondentů) či spíše prohlubuje znalosti soudců (celkem 12 respondentů). Na druhé straně pouze dva soudci mají pocit, že průběžné vzdělávání v rámci Justiční akademie neprohlubuje jejich znalosti v jednotlivých oblastech práva, jeden soudce pak vyloučil, že si prohloubil právní znalosti absolvováním vzdělávacích akcí Justiční akademie.

Graf 4: Vliv vzdělávání na znalosti soudců

Zdroj: vlastní průzkum (2024)

Nutno podotknout, že první skupina obsahuje respondenty výhradně z věkových kategorií 30-35 let a 36-45 let. Zkušenější soudci z věkové kategorie 46 let a více mají naopak za to, že se jejich znalosti jednotlivých oblastí práva neprohlubují s průběžným vzděláváním v rámci Justiční akademie. Mezi pozitivně naladěnými respondenty opětovně převažují ženy (celkem 11), byť jedna z respondentek se řadí mezi ty soudce, kteří se domnívají, že si

znalosti práva neprohlubují navštěvováním vzdělávacích akcí Justiční akademie. Rovněž lze vyzorovat, že soudci působící u krajských jsou spíše skeptičtí k prohlubování znalostí prostřednictvím vzdělávacích akcí Justiční akademie soudců (ze celkového počtu čtyř zde odpověděli tři). To může souviset s jejich životní i profesní zkušeností a délkou praxe. Co se týče soudních funkcionářů, tak se všichni tři dotazovaní respondenti vyslovili pro prohlubování znalostí skrze vzdělávací akce Justiční akademie.

5.1.5 Reakce na zavedení povinného průběžného vzdělávání soudců

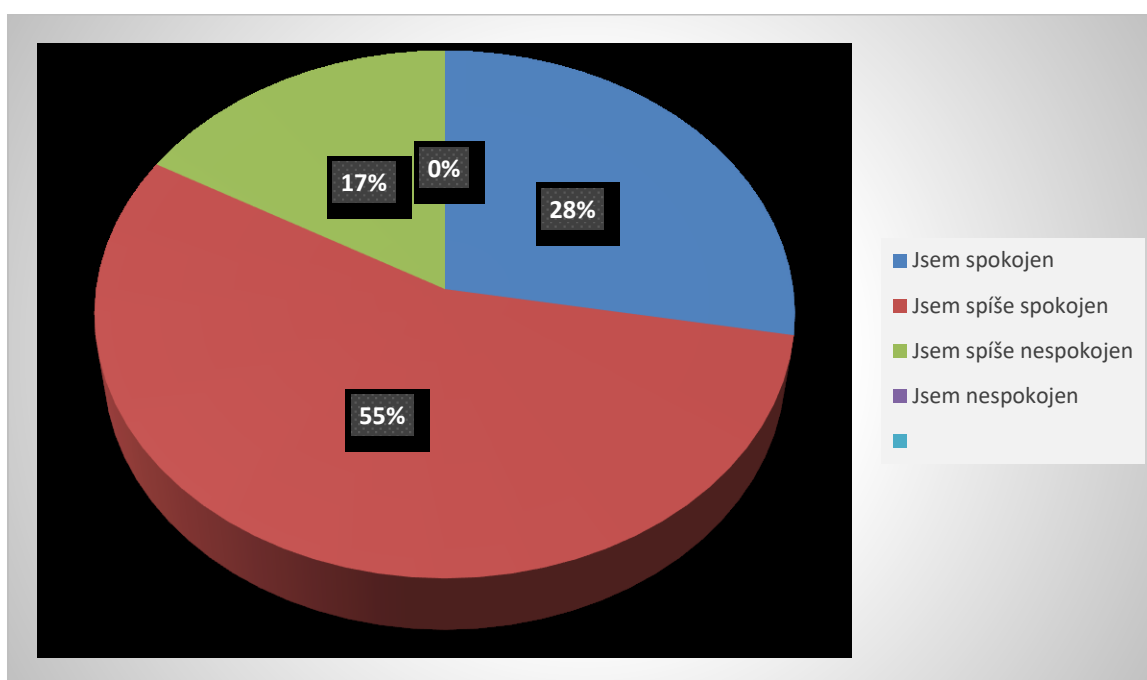
Dále byl respondentům položen dotaz, jak se staví k navrhovanému zavedení povinného průběžného vzdělávání soudců. Respondenti mohli vybírat ze tří možností (Ano/Ne/Nevím) a své odpovědi doplnit komentářem či poznámkou. Zde se celkem překvapivě všichni respondenti shodli – jejich stanoviska byla negativní. Z tohoto důvodu nebyl pro tuto otázku sestaven graf, který by býval byl jednobarevný. Komentáře a poznámky dotazovaných soudců vesměs opakovaly, že by tím mohlo dojít k ohrožení soudcovské nezávislosti či že nelze ukládat a specifikovat povinnost se průběžně vzdělávat podzákonným právním předpisem nebo metodikou Justiční akademie. Současně dva respondenti poukázali na skutečnost, že zavedením povinného vzdělávání by byli někteří soudci nuceni navštěvovat vzdělávací akce, o které nemají zájem, tedy by je nijak neobohatily, a proto by tím ztráceli pouze čas, který by mohli využít k pracovní činnosti. Jeden respondent zdůraznil, že i po přijetí předloženého návrhu by neexistoval mechanismus, jak ověřit, že se soudce na vzdělávací akci něco naučil. Podle odpovědí prostě většina respondentů by bylo vhodnějším řešením, aby se každý soudce vzdělával podle vlastního zájmu a potřeby v rámci své specializace. Jeden respondent poukázal na absenci kariérního řádu soudců, kde by mohla být problematika průběžného vzdělávání soudců řešena.

5.1.6 Spokojenost s výukovými pomůckami a materiály Justiční akademie

Šestá otázka směřovala na spokojenost respondentů s výukovými pomůckami a materiály. Opět po označení jedné z možných odpovědí byl dán respondentům prostor ke komentářům, poznámkám či námětům. Žádný z respondentů nebyl zcela nespokojen s nabídkou a kvalitou výukových pomůcek a materiálů ze strany Justiční akademie. Naopak převládá spokojenost, sedm soudců bylo zcela spokojeno a rovná polovina dotazovaných soudců byla spíše spokojena. Spíše nespokojeni byli pouze tři respondenti. Ze slovních komentářů, poznámek

a námětů lze zmínit, že někteří dotázaní oceňují, že Justiční akademie zveřejňuje výukové materiály a prezentace z jednotlivých akcí na svých webových stránkách a účastníkům seminářů a workshopů je někdy poskytuje i před samotnou vzdělávací akcí, a je proto možné se na ní blíže připravit. Některé výhrady respondentů směřovaly spíše na kvalitu poskytnutých materiálů, neboť ne vždy bylo možné z nich čerpat, aniž by se osoba dané vzdělávací akce zúčastnila. Respondenti opakovaně ocenili existenci systému ASJA a tam obsažených e-learningů.

Graf 5: Spokojenost s výukovými pomůckami a materiály JA

Zdroj: vlastní průzkum (2024)

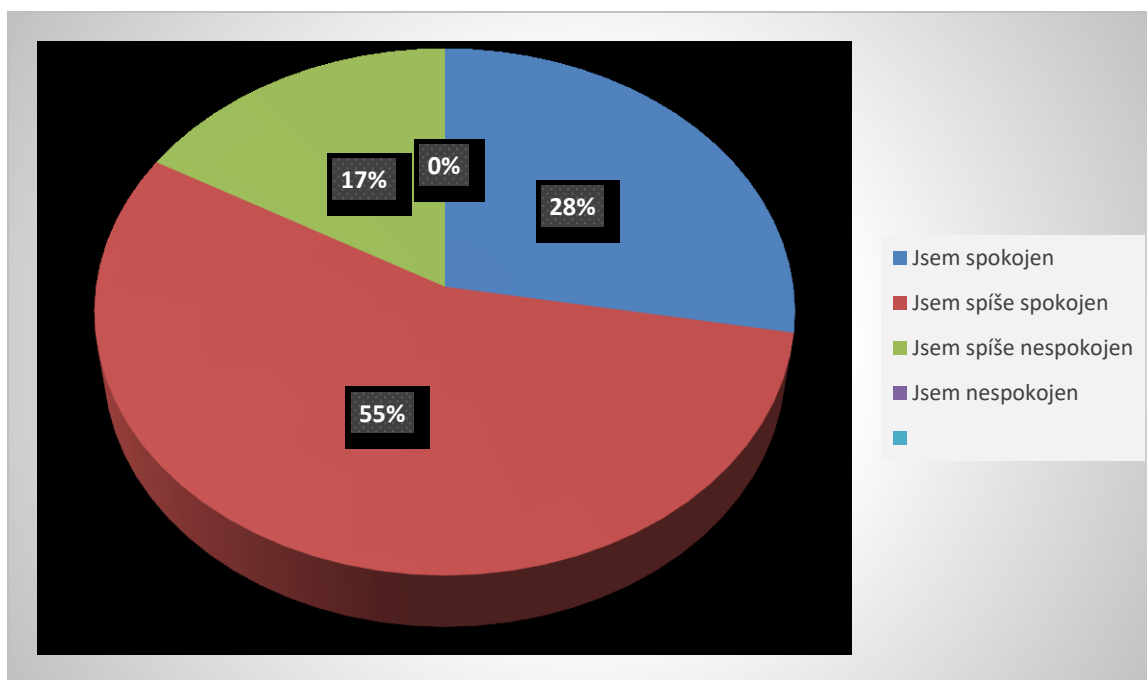
Mezi nespokojenými respondenty lze nalézt jednu soudkyni a dva soudce, dva zástupce věkové kategorie 46 let a více a jednoho zástupce prostřední věkové kategorie. Rovněž je zajímavé, že mezi nespokojenými soudci nebyl žádný, který působí u krajského soudu či působí jako soudní funkcionář.

5.1.7 Kvalita výukových prostor a vybavení Justiční akademie

Dále byl položen dotaz na kvalitu výukových prostor a jejich vybavení. Opět byla dána možnost respondentům doplnit své odpovědi o slovní komentáře a náměty. Výsledek byl

totožný jako u předešlé otázky, tedy, že žádný z respondentů nebyl zcela nespokojen s kvalitou výukových prostor a vybavení ze strany Justiční akademie. Převládá spokojenost, sedm soudců bylo zcela spokojeno a rovná polovina dotazovaných soudců byla spíše spokojena. Spíše nespokojeni byli pouze tři respondenti. Dotazovaní vesměs ocenili výukové prostory v rámci Justiční akademie v Kroměříži, i dalších učeben mimo Kroměříž. Podle většiny respondentů jsou prostory Justiční akademie velice reprezentativní, odpovídající soudcovskému stavu. Akcentováno bylo i technické vybavení, zejména pak velké posluchárny v budově C v Kroměříži a dalších učeben v budovách B a C, stejně jako počítačových učeben v těchto budovách.

Graf 6: Spokojenost s kvalitou výukových prostor a vybavení JA

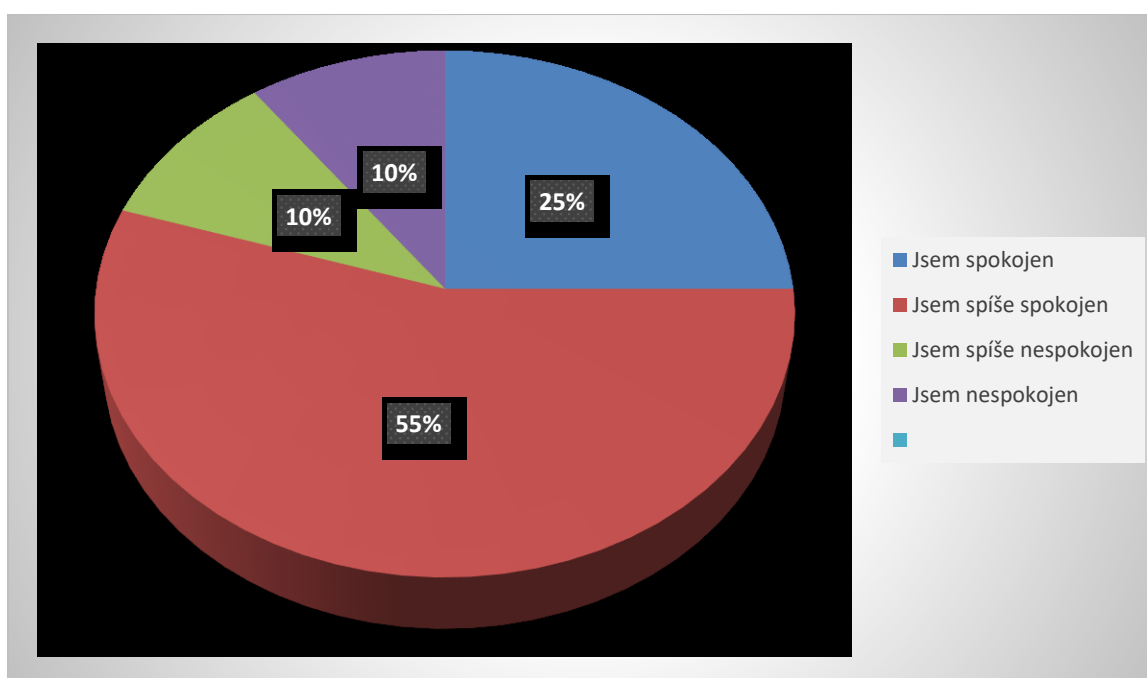
Zdroj: vlastní průzkum (2024)

Mezi nespokojenými respondenty lze nalézt dvě soudkyně a jednoho soudce, jednoho zástupce věkové kategorie 46 let a více a dva zástupce prostřední věkové kategorie. Stejně jako u předešlé otázky, tak i zde nebyl mezi nespokojenými soudci žádný, který působí u krajského soudu či působí jako soudní funkcionář. Naopak je zajímavé, že všichni tři nespokojení respondenti nebydlí v Praze ani v Brně. Zjevně zde tedy hrála roli v jejich odpovědích i nutná doprava do výukových prostor z jejich bydliště.

5.1.8 Kvalita ubytovacích prostor Justiční akademie

Respondenti byli dále dotazováni na kvalitu ubytovacích prostor, které se v současné době nacházejí pouze v Kroměříži, v jiných městech není ubytování zajištěno. Z dotazovaných soudců bylo celkem 5 zcela spokojeno a celkem 11 spíše spokojeno, naopak dva soudci byli spíše nespokojeni a dva zcela nespokojeni.

Graf 7: Spokojenost s kvalitou ubytovacích prostor JA

Zdroj: vlastní průzkum (2024)

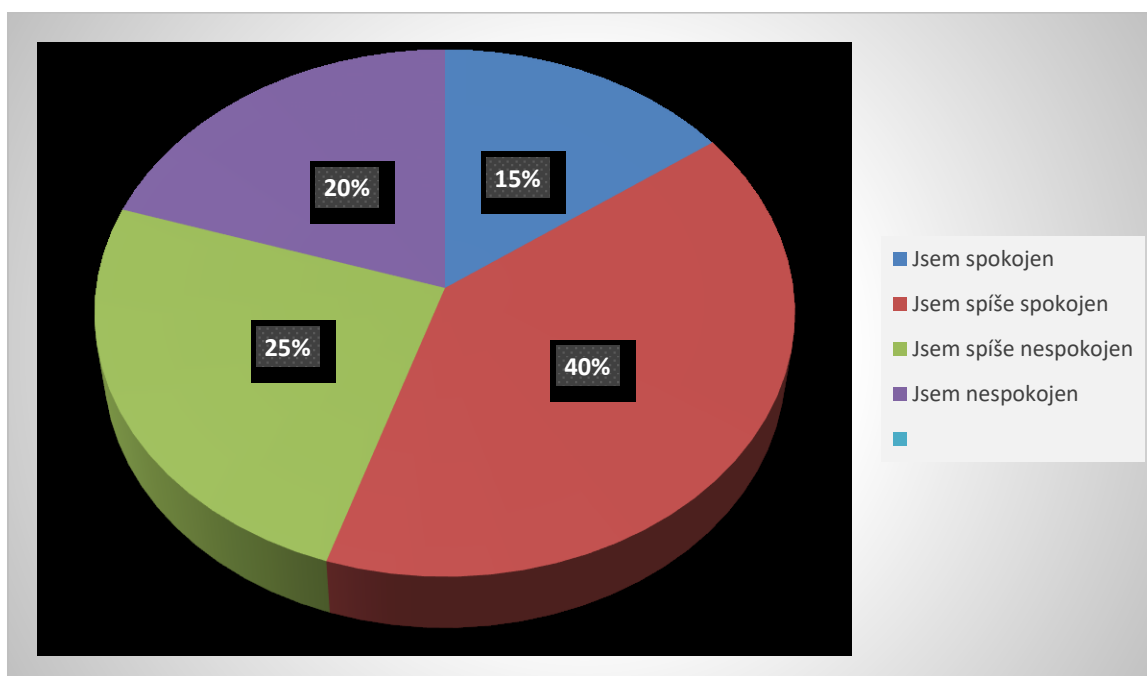
Mezi nespokojenými soudci byli celkem tři ženy, dva respondenti nebydleli v Praze ani v Brně, dva respondenti byli z Prahy. Všichni zástupci nejstarší věkové skupiny 46 let a více byli nespokojeni a jeden zástupce naopak nejmladší skupiny soudců bylo spíše nespokojen. Dva zástupci soudců krajských soudů byli spíše spokojeni, jeden soudce krajského soudu byl zcela spokojen. Dva funkcionáři soudů byli spíše spokojeni, jeden byl spíše nespokojen. Zde evidentně hraje ve spokojenosti s kvalitou ubytování věk a pohlaví soudce.

5.1.9 Kvalita stravování v JA

Předposlední dotaz směřoval na způsob zajištění stravování v areálu budovy B Justiční akademie v Kroměříži. Opětovně mohli respondenti doplnit své odpovědi slovními komentáři či poznámkami. Zde se respondenti rozcházejí ve svých odpovědích. Téměř

polovina respondentů (celkem 11) byl s kvalitou stravování v jídelně v areálu budovy B spokojena (celkem 3) či spíše spokojena (celkem 8), zbývající část respondentů byla nespokojena, a to spíše nespokojena (celkem 5) či zcela nespokojena (celkem 4). Mezi uváděné důvody nespokojenosti lze zmínit kvalitu jídla a velikost porcí, menší výběr jídel či omezená nabídka večere v podobě studené bagety. Respondentů opakovaně ocenili prostory jídelny a přesun stravování do těchto prostor z dřívější školní jídelny. Čtyři dotazovaní soudci uvedli, že nabídnuté stravování odmítají, dva z nich výslovně uvedli, že volí vlastní způsob stravování v některé z místních restaurací.

Graf 8: Spokojenost s kvalitou stravování v JA

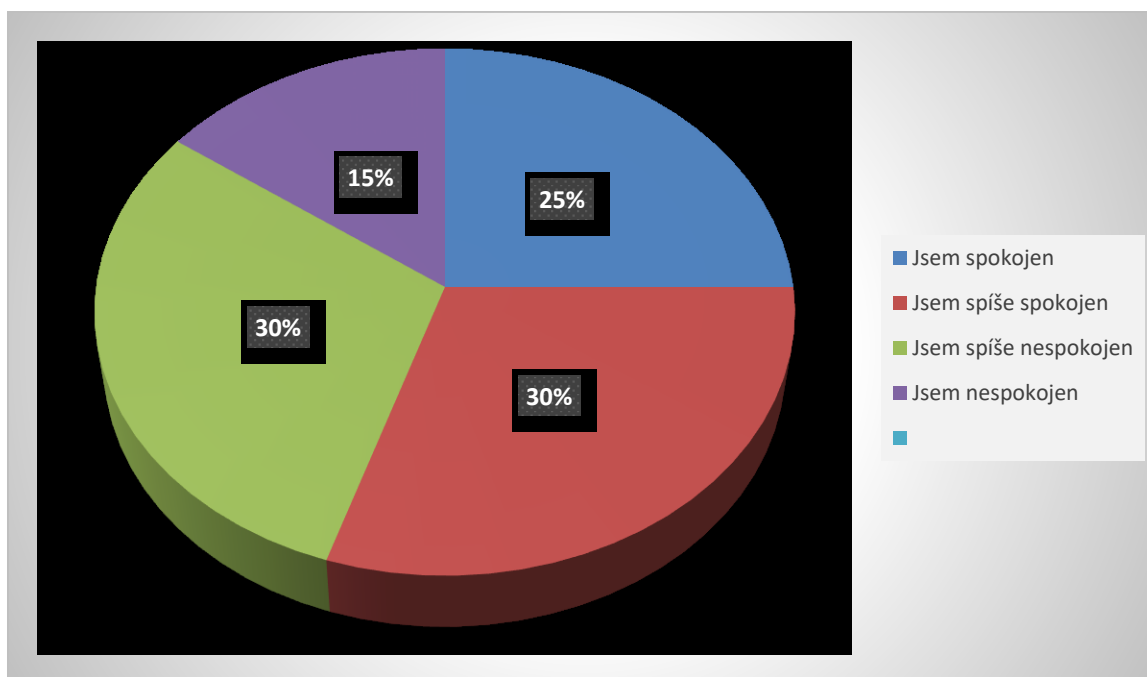
Zdroj: vlastní průzkum (2024)

Mezi spíše nespokojenými respondenty převažují ženy (celkem 3) a mezi zcela nespokojenými také (celkem 3). Nespokojení soudci patří do věkových kategorií 30-35 let (celkem 4) a 36-45 let (celkem 5). Je zajímavé, že oproti kvalitě ubytování, tak na kvalitu stravování si nestěžoval žádný ze zástupců věkové kategorie 46 let a více. Pouze jeden zástupce soudců z krajského soudu a jeden zástupce soudních funkcionářů si stěžovali na kvalitu stravování v Justiční akademii.

5.1.10 Spokojenost s přesunem JA ze Stráže pod Ralskem do Kroměříže

Poslední desátá otázka směřovala na spokojenost respondentů s přesunem Justiční akademie ze Stráže pod Ralskem do Kroměříže. Respondenti opět mohli doplnit své odpovědi o písemné komentáře či poznámky. Pět respondentů bylo zcela spokojeno (takto odpověděli všichni soudci žijící v Brně) a šest spíše spokojeno. Naopak šest dotazovaných soudců bylo spíše nespokojeno a tři byly zcela nespokojeni. Z písemných komentářů lze zmínit, Kroměříž nabízí pro mimo vzdělávací aktivity více možností a je v příjemné dojezdové vzdálenosti od Brna. Většina nespokojených respondentů shodně poukazuje na velikou vzdálenost Kroměříže od ostatních částí České republiky, zejména pak Prahy. Shoda panuje v tom, že Kroměříž je vhodným místem pro navazování či udržování kontaktů s dalšími účastníky vzdělávacích akcí, na což není během normálního pracovního života tolik času. V tomto případě nehrálo roli v otázce spokojenosti pohlaví respondenta, ani jeho věk, neboť mezi nespokojenými soudci jsou zástupci obou pohlaví i všech tří věkových skupin. Klíčovým faktorem spokojenosti je pouze bydliště daného soudce.

Graf 9: Spokojenost s přesunem JA ze Stráže pod Ralskem do Kroměříže

Zdroj: vlastní průzkum (2024)

5.2 Shrnutí a výsledky výzkumu

Lze shrnout, že oslovení soudci jsou se současným stavem vzdělávání v Justiční akademii převážně spokojeni, průměrné hodnocení bylo 2,6. Současný stav vzdělávání považují účastníci šetření za posun k lepšímu oproti stavu, který panoval v posledních pěti letech. Co se týče spokojenosti se současnou nabídkou vzdělávacích akcí Justiční akademie, tak většina byla se současnou nabídkou vzdělávacích akcí spokojena, část respondentů nikoli. Mezi důvody nespokojenosti dotazovaní nejčastěji uváděli malou nabídku seminářů zaměřených na správní právo a správní soudnictví, nižší zaměření vzdělávacích akcí na praktické problémy soudní praxe na civilním i trestním úseku, malou kapacitu počtu posluchačů u některých seminářů, o které je opakovaně značný zájem, a nižší počet vzdělávacích akcí pro budoucí či začínající soudce obecných soudů.

Z celkového počtu respondentů má 85 % respondentů pocit o prohloubení jejich znalostí v důsledku vzdělávání v Justiční akademie, zbývající část (zejména z řad zkušenějších soudců či z řad soudců působících u krajských soudů) ten pocit nesdílí. Zavedení povinného průběžného vzdělávání oslovení respondenti odmítli, a to zejména z důvodu ohrožení soudcovské nezávislosti a nedokonalosti předložené právní úpravy. Podle obdržených odpovědí je vhodné, aby se každý soudce vzdělával podle vlastního zájmu a potřeby podle své specializace.

Spokojenost respondentů panuje s výukovými pomůckami a materiály. Někteří dotázaní oceňují, že Justiční akademie zveřejňuje výukové materiály a prezentace z jednotlivých akcí na svých webových stránkách a účastníkům seminářů a workshopů je někdy poskytuje i před samotnou vzdělávací akcí, některé výhrady směřovaly spíše na kvalitu poskytnutých materiálů, neboť ne vždy bylo možné z nich čerpat, aniž by se osoba dané vzdělávací akce zúčastnila. Opakovaně byla oceněna existence systému ASJA a tam obsažených e-learningů.

Podle dotázaných jsou prostory Justiční akademie v Kroměříži velice reprezentativní, odpovídající soudcovskému stavu. Více než polovina respondentů byla se stravováním v jídelně v areálu budovy B spokojena a zbývající část nikoli, a to s poukazem na kvalitu jídla a velikost porcí, malý výběr jídel a omezené nabídce večere v podobě bagety. Respondenti žijící v okolí Brna ocenili přesunutí Justiční akademie do Kroměříže, mimobrněšší to vnímají spíše jako negativum. Nicméně při zobecnění učiněných zjištění

Lze dospět k závěru, že oslovení respondenti jsou s aktuálním stavem vzdělávání v Justiční akademii spokojeni.

Na tři položené výzkumné otázky lze na základě vyhodnocení získaných dat odpovědět následovně. Průběžné vzdělávání soudů v současné době probíhá téměř výhradně v rámci vzdělávacích akcí pořádaných Justiční akademií, přičemž se jedná o dobrovolnou formu vzdělávání. Průběžné vzdělávání soudců je kvalitní, neboť Justiční akademie vyslyšela náměty soudců a zařadila do vzdělávacího plánu řadu prakticky zaměřených seminářů či seminářů pro začínající soudce, přičemž i materiální zabezpečení Justiční akademie, její prostory a výukové pomůcky jsou na velmi dobré úrovni. K poslední výzkumné otázce ohledně potřeby reformy průběžného vzdělávání soudců lze uvést, že žádná zásadnější reforma není třeba. Justiční akademie relativně dobře reaguje na poptávku po nových tématech podle potřeb soudců. A zavedení povinného vzdělávání soudců není správným krokem k motivaci soudců se více vzdělávat. Naopak cestou by mohl být kariérní řád pro soudce, který však doposud nebyl zpracován ani projednán.

5.3 Náměty respondentů na zlepšení

V rámci dotazníkového šetření zazněly konkrétní náměty na doplnění vzdělávacích akcí Justiční akademie. V první řadě padl opakovaně požadavek na zajištění větší četnosti opakování populárních seminářů z důvodu brzkého naplnění jejich kapacity, jde například o Vybrané otázky civilního procesu pro soudce s praxí do tří let, Civilní řízení před nalézacím soudem, jeho praktické i ústavněprávní aspekty, Závazkové právo – obecná část I, Společný, souhrnný a úhrnný trest - soudci a SZ s praxí do 3 let, Základy rozhodování o vazbě a ve zkráceném řízení, aj. Dále bylo mezi odpověďmi opakovaně zmíněno, aby byl navýšen počet tzv. dovednostních seminářů, které jsou zaměřeny zejména na simulování jednání civilních soudů a hlavní líčení trestních soudů. Nelze opomenout některé odpovědi, aby byly vzdělávací akce doplněny o ty zaměřené na činnost brzy budoucích či čerstvě nových soudců obecných soudů. A v neposlední řadě zazněl námět na zavedení seminářů zaměřených na využití umělé inteligence při práci soudce.

System ASJA funguje a těší se oblibě uživatelů, jen některé výukové materiály by mohly být v systému zveřejněny ve formě, aby z nich mohl uživatel čerpat, aniž by se osobně zúčastnil vzdělávací akce. Bylo by rovněž vhodné, aby bylo více vzdělávacích akcí přenášeno online i pro uživatele, kteří se z pracovních, kapacitních či jiných důvodů nemohli akce osobně zúčastnit.

V neposlední řadě opakovaně zaznělo, aby bylo průběžné vzdělávání soudců ponecháno na jejich vůli, neboť každý má jiné potřeby vzdělávání. Jeden respondent poukázal na absenci kariérního řádu soudců, který by mohl průběžné vzdělávání soudců řešit.

5.4 Premisy vyplývající z výzkumu

Na základě provedeného dotazníkového šetření lze v rámci kvalitativního empirického výzkumu stanovit premisy či hypotézy, jež mohou posloužit budoucím výzkumům či přispět v rámci debat ohledně zkvalitnění vzdělávacích služeb Justiční akademie a jejího budoucího směřování.

Podle výsledků průzkumu lze zformulovat tyto hypotézy:

- Soudci jsou spokojeni se stavem vzdělávání v rámci Justiční akademie.
- Kvalita vzdělávání Justiční akademií se za posledních pět let zlepšila.
- Soudci jsou spokojeni s nabídkou vzdělávacích akcí Justiční akademie.
- Mladší a méně zkušené soudci se vzdělávají raději a více než starší a zkušenější kolegové.
- Ženy soudkyně se více průběžně vzdělávají než muži soudci.
- Zavedení povinného průběžného vzdělávání soudci odmítají.
- Prostory Justiční akademie a její výukové pomůcky materiály jsou kvalitní.

6 Závěr

Předkládaná práce byla zaměřena na vzdělávání justičního personálu v České republice. Jelikož do pojmu justiční personál lze zahrnout širokou škálu zaměstnanců a pracovníků resortu justice, byla pozornost zaměřena zejména na vzdělávání asistentů soudců obecných soudů, justičních kandidátů a v neposlední řadě též soudců obecných soudů. Úlohu justičních kandidátů a asistentů soudců nelze bagatelizovat či podceňovat, neboť břímě činnosti soudů neleží pouze na bedrech samotných soudců. Justiční kandidáti i asistenti soudců se připravují na budoucí výkon funkce soudce, podaří-li se jim soudci stát, cesta k soudcovskému taláru je opravdu krkolomná, ne-li nemožná. Jelikož se na činnosti soudu vedle soudců podílejí i výše uvedení zaměstnanci justice, byla zaměřena pozornost na proces jejich vzdělávání, a to zejména prostřednictvím Justiční akademie. Prohlubování znalostí je totiž nedílně spojeno i s kvalitou výstupů ze strany soudu a jeho činností.

Vzdělávání soudců a asistentů v justici probíhá na dobrovolné bázi, každý z posluchačů si doplňuje znalosti podle své potřeby a v počtu, jaký uzná za vhodný, resp. jaký mu umožní jeho pracovní život. V případě justičních kandidátů je nastaven systém povinného vzdělávání, kdy kandidátu musejí absolvovat několik prakticky zaměřených seminářů, aby bylo možné úspěšně absolvovat kandidátskou praxi jakožto jeden z předpokladů pro přípuštění do výběrového řízení na soudce. Vzdělávání probíhá v prostorách Justiční akademie v Kroměříži a v dalších místech, které jsou jí poskytnuty (jde např. o učebny v Justičním areálu Na Míčáncích v Praze). Justiční akademie poskytuje kvalitní formu vzdělávání, a to v prezenční formě. Učební materiály jsou dostupné v Asistenčním systému Justiční akademie, takže je možné se samostatně vzdělávat i dálkově, nicméně přímá účast na semináři je nenahraditelná. V současné době se Justiční akademie snaží i rozšíření dálkové formy vzdělávání prostřednictvím e-learningových modulů a video přenosů vzdělávacích akcí.

Z dotazníkového průzkumu vyplynula převážná spokojenost se způsobem vzdělávání v Justiční akademii i prostorami, kde výuka probíhá. Respondenti rovněž ocenili možnosti pro volnočasové aktivity, které Kroměříž nabízí. Mezi náměty na doplnění vzdělávacích akcí převažovaly požadavky na zvýšení četnosti opakování oblíbených seminářů z důvodu brzkého vyčerpání jejich kapacity a na doplnění seminářů se zaměřením pro brzy budoucí či

začínající soudce. Nespokojenost panovala se způsobem stravování v jídelně v areálu budovy B a se vzdáleností Kroměříže zejména od Prahy v případě soudců nežijících v okolí Brna.

V rámci námětů na zlepšení lze shrnout, že by vzdělávací akce a jejich obsah měly odpovídat více aktuálním problémům a výzvam a měly by efektivně reagovat na aktuální poptávku soudců po nových tématech a problematikách, např. v otázkách využití AI či zaměřených mimoprávně. Mimo to by bylo vhodné více realizovat vzdělávací akce společné pro profesionály z různých právnických profesí. Na vzdělávání justičního personálu obecně by se šetřit nemělo, naopak přidání peněz do vzdělání těchto pracovníků může ušetřit stát i jednotlivý účastníci soudních řízení. Dále zmíním potřebu rozšíření činnosti Justiční akademie do jiných částí České republiky či alespoň zkvalitnění školících prostor v Praze včetně vybudování ubytovacích kapacit.

Závěrem se musím zmínit o zavedení kariérního řádu pro soudce. V některých zemích Evropské unie existuje obdoba kariérního řádu pro soudce včetně povinného průběžného vzdělávání a evaluace soudců, což bývá zohledňováno při přesunu soudce k vyšší soudní instanci či při jmenování soudce soudním funkcionářem. Česká republika by si v uvedených zemích mohla vzít příklad a podobný systém kariérního postupu soudců přijmout, čímž by mj. pozitivně motivovala soudce k průběžnému vzdělávání. Ale opačný způsob v podobě zavedení povinného vzdělávání soudců, kdy podoba bude vymezena metodikou Justiční akademie považuji za problematickou a neefektivní.

7 Seznam použitých informačních zdrojů

KNIŽNÍ PUBLIKACE

- ARMSTRONG, M. a S. TAYLOR. *Řízení lidských zdrojů: moderní pojetí a postupy*. Praha: Grada, 2015. 928 s. ISBN 978-80-247-5258-7.
- Disman, M. *Jak se vyrábí sociologická znalost: příručka pro uživatele*. Praha: Karolinum, 2011. ISBN 978-80-246-1966-8.
- HENDL, J. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. Praha: Portál, 2016. ISBN 978-80-262-0982-9.
- HRONÍK, F. *Rozvoj a vzdělávání pracovníků*. Praha: Grada, 2007. ISBN 978-80-247-1457-8.
- JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo procesní*. 5. vyd. Praha: Leges, 2018, 864 s. ISBN 978-80-7502-278-3.
- JIRSA, J. a kol. *Klíč k soudní síni*. 2. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018, 608 s. ISBN 978-80-7598-190-5.
- KNOWLES, M. S., HOLTON, E. F., SWANSON, R. A. *The Adult Learner : The Definitive Classic in Adult Education and Human Ressource Development*. 5th ed. Burlington: Butterworth-Heinemann, 1998. 374 s. ISBN 0-88145-155-8.
- MATOUŠ, M. *Vzdělávání justičního personálu v České republice. Závěrečná práce studijního programu MBA*. LIGS University, 2019, 53 s.
- PRŮCHA, J. *Andragogický výzkum*. Praha: Grada, 2014. 152 s. ISBN 978-80-247-5232-7.
- PRŮCHA, J. a VETEŠKA, J. *Andragogický slovník*. 2., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Grada, 2014. 320 s. ISBN 978-80-247-4748-4.
- RYCHESTKÝ, P., LANGÁŠEK, T., HERC, T., MLSNA, P. a kol. *Ústava České republiky. Ústavní zákon o bezpečnosti České republiky. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2015, 1224 s. ISBN 978-80-7478-809-3.
- SLÁDEČEK, V., MIKULE, V., SYLLOVÁ, J. *Ústava České republiky. Komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2007, 936 s. ISBN 978-80-7179-869-9.
- VETEŠKA, J. *Trendy v oblasti podnikového vzdělávání a rozvoje zaměstnanců*. In VETEŠKA, J. (ed.). *Celoživotní učení pro všechny – výzva 21. století*. Praha: UJAK, 2014. ISBN 978-80-7258-219-7.
- VETEŠKA, J. *Přehled andragogiky: úvod do studia vzdělávání a učení se dospělých*. Praha: Portál, 2016. 320 s. ISBN 978-80-262-1026-9.
- VETEŠKA, J., Kursch, M. *Paradigma „Vzdělávání 4.0“ v éře digitalizace a globalizace*. In VETEŠKA, J. (ed.) *Vzdělávání dospělých 2018 – transformace v éře digitalizace a umělé inteligence = Adult Education 2018 – transformation in the era of digitization and artificial intelligence: proceedings of the 8th International Adult Education Conference, 11-12th December 2018 Prague*. Praha: Česká andragogická společnost, 2019, s. 15-23. ISBN 978-80-906894-4-2. ISSN 2571-3841.
- VETEŠKA, J. a M. TURECKIOVÁ. *Kompetence ve vzdělávání a strategie profesního rozvoje*. Praha: Česká andragogická společnost, 2020. 180 s. ISBN 978-80-907809-1-0.
- VOJTOVIČ, S. *Koncepce personálního řízení a řízení lidských zdrojů*. Praha: Grada, 2011. 186 s. ISBN 978-80-247-3948-9.

- WINTEROVÁ, A., MACKOVÁ, A. a kolektiv. *Civilní právo procesní. Díl první: řízení nalézací.* 9. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2018, 648 s. ISBN 978-80-7502-298-1.

PŘÁVNÍ PŘEDPISY

- Ústava České republiky
- Listina základních práv a svobod
- Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod
- Zákon č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích)
- Zákon č. 121/2008 Sb., o vyšších soudních úřednících a vyšších úřednících státního zastupitelství a o změně souvisejících zákonů
- Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád
- Vyhláška ministerstva spravedlnosti č. 37/1992 Sb., o jednacím řádu pro okresní a krajské soudy
- Statutu Justiční akademie vydaný instrukcí Ministerstva spravedlnosti ze dne 30. března 2011, č.j. 274/2008-OJ/ORGV, ve znění instrukce Ministerstva spravedlnosti ze dne 30. března 2014, č.j. MSP-31/2014-OJ/ORGV
- Vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 516/2021 Sb.

ROZHODNUTÍ ÚSTAVNÍHO SOUDU

- Nález sp. zn. Pl. ÚS 7/02 ze dne 18. 6. 2002 (N 78/26 SbNU 273, 349/2002 Sb.)
- Nález sp. zn. Pl. ÚS 13/99 ze dne 15. 9. 1999 (N 125/15 SbNU 191;233/1999 Sb.)
- Nález sp. zn. Pl. ÚS 12/10 ze dne 7. 9. 2010 (N 188/58 SbNU 663; 269/2010 Sb.)
- Nález sp. zn. Pl. ÚS 31/10 ze dne 22. 5. 2013 (N 90/69 SbNU 405; 224/2013 Sb.)

ELEKTRONICKÉ ZDROJE

- Koncepce vzdělávání v Justiční akademii 2016 – 2020, s. 6. [online]. Dostupná na <https://www.jacz.cz/o-nas/dokumenty-ke-stazeni-phoca/category/20-koncepce-vzdelavani-v-justicni-akademii-2016-2020?download=4:koncepce-ja-2016-2020>
- Sdělení Justiční akademie [online]. Dostupné na <https://www.jacz.cz/aktuality/981-ubytovaci-prostory-justicni-akademie-ozivi-obrazy-vytvorene-odsouzenymi-a-obvinenymi-osobami>
- Zápis ze zasedání Rady Justiční akademie ze dne 21. 6. 2019 [online]. Dostupný na <https://www.jacz.cz/o-nas/dokumenty-ke-stazeni-phoca/category/7-zapisy-ze-zasedani-rady-ja?>
- Návrh poslanců Pavla Blažka, Marie Jílkové, Kláry Kocmanové, Taťány Malé, Barbory Urbanové a Michala Zuny na vydání zákona, kterým se mění zákon č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích), ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony [online]. © 2024 [vid. 2024-11-26]. Dostupné z: <https://41e2554b60.clvaw-cdnwnd.com/7601218e26afb18ef53686d3cbf52065/200000544-a1f60a1f63/web%20-%20LEX%20Ani%C4%8Dka.pdf>

- SNĚMOVNÍ TISK Č. 747/0 [online]. © 2024 [vid. 2024-11-26]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=9&CT=747&CT1=0>
- Organizace soudnictví [online]. © 2024 [vid. 2024-11-28]. Dostupné z: https://e-justice.europa.eu/16/CS/national_justice_systems?AUSTRIA
- koncepcia vzdelávania Justičná akadémia Slovenskej republiky [online]. © 2024 [vid. 2024-11-28]. Dostupné z: <https://ja-sr.sk/obsahova-napl-n-sudnej-rady-sr-generalneho-prokuratora-sr-koncepcia-vzdelavania-rady-justicnej>
- justizakademie [online]. © 2024 [vid. 2024-11-28]. Dostupné z: <https://www.justizakademie.nrw.de/>
- Die Österreichische Justiz [online]. © 2024 [vid. 2024-11-28]. Dostupné z: <https://www.justiz.gv.at/>
- Krajowa Szkoła Sądownictwa i Prokuratury [online]. © 2024 [vid. 2024-11-28]. Dostupné z: <https://www.kSSIP.gov.pl/>
- Cheryl Thomas, Review of Judicial Training and Education in Other Jurisdictions [online]. © 2024 [vid. 2024-11-28]. Dostupné z: https://www.ucl.ac.uk/judicial-institute/sites/judicial-institute/files/judicial_training_and_education_in_other_jurisdictions.pdf
- Commonwealth Judicial Education Institute [online]. © 2024 [vid. 2024-11-28]. Dostupné z: <https://www.commonwealthgovernance.org/commonwealth-governance-organisations/commonwealth-judicial-education-institute/>
- Vzdělávání právních odborníků a vzdělávací postupy [online]. © 2024 [vid. 2024-11-28]. Dostupné z: https://commission.europa.eu/law/cross-border-cases/training-justice-professionals-and-training-practices_cs
- Judicial Education [online]. © 2024 [vid. 2024-11-28]. Dostupné z: <https://www.judges.org/judicial-education/>
- The African Network of Judicial Trainers [online]. © 2024 [vid. 2024-11-28]. Dostupné z: <https://judicialtrainers.africa/>
- SOUTH AFRICAN JUDICIAL EDUCATION INSTITUTE [online]. © 2024 [vid. 2024-11-28]. Dostupné z: <https://sajei.org.za/index.php/about/>
- The African Judicial Exchange Network [online]. © 2024 [vid. 2024-11-28]. Dostupné z: <https://ceeliinstitute.org/networks/the-african-judicial-network>
- Clifford Wallace, J., Globalization of Judicial Education [online]. © 2024 [vid. 2024-11-28]. Dostupné z: https://openyls.law.yale.edu/bitstream/handle/20.500.13051/6475/18_28YaleJIntL355_2003_.pdf?sequence=2&isAllowed=y
- Bhattarai Anand M., Uprety Kishor, Institutional Framework for Legal and Judicial Training in South Asia [online]. © 2024 [vid. 2024-11-28]. Dostupné z: https://openyls.law.yale.edu/bitstream/handle/20.500.13051/6475/18_28YaleJIntL355_2003_.pdf?sequence=2&isAllowed=y
- Výroční zpráva justiční akademie za rok 2023 [online]. © 2024 [vid. 2024-11-29]. Dostupné z: <https://www.jacz.cz/o-nas/dokumenty-ke-stazeni-phoca/9-rocni-zpravy-o-cinnosti-ja?download=975:rocni-zprava-justicni-akademie-2023>
- PRINCIPY JUSTIČNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ [online]. © 2024 [vid. 2024-11-29]. Dostupné z: <https://www.jacz.cz/o-nas/dokumenty-ke-stazeni-phoca/32-ejtn>

dokumenty-ke-stazeni/33-principy-justicniho-vzdelavani?download=788;judicial-training-principles-cs

- Kněžínek plánuje zavést kariérní řád i hodnocení soudců a státních zástupců [online]. © 2018 [vid. 2024-11-29]. Dostupné z: <https://www.ceska-justice.cz/2018/10/knezinek-planuje-zavest-karierni-rad-i-hodnoceni-soudcu-a-statnich-zastupcu/>
- Judicial Education and Training [online]. © 2020 [vid. 2024-11-29]. Dostupné z: https://www.iojt.org/__data/assets/pdf_file/0012/51132/IOJT-Journal-July-2020.pdf
- EJTN Handbook on Judicial Training Methodology in Europe [online]. © 2020 [vid. 2024-11-29]. Dostupné z: https://portal.ejtn.eu/MRDDocuments/EJTN_JTM_Handbook_2016_EN.pdf